משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר מועד

תוספות רבי עקיבא איגר
על משנה שבת

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה שבת

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-שבת/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 11
פרק ג 15
פרק ד 21
פרק ה 24
פרק ו 25
פרק ז 26
פרק ח 31
פרק ט 32
פרק י 32
פרק יא 35
פרק יב 40
פרק יג 41
פרק יד 41
פרק טו 43
פרק טז 43
פרק יז 46
פרק יח 47
פרק יט 48
פרק כ 51
פרק כא 52
פרק כב 56
פרק כג 57
פרק כד 60

פרק א

משנה א

[אות ב] **פשט בעה"ב את ידו וכו' ונתן לתוך ידו של עני.** דוקא כשידו תוך יו"ד אבל למעלה מיו"ד הוי מקום פטור ודינו כדין הזורק בכותל (פי"א מ"ג) הרשב"א בחידושיו והובא בקצרה בהה"מ (פי"ג מהלכות שבת):

[אות א] **בר"ב ד"ה או שנטל מתוכה והוציא. החפץ והניח ברה"ר.** וכ"כ רש"י במתני' ובאמת כפי מה דמסקי' בסוגין דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי וה"נ הנחת גופו כהנחת חפץ דמי ואף בלא הניח ברה"ר אלא אחזו בידו ג"כ חייב דכיון שהוציא ידו לחוץ והיא עומד הוי כהנחת חפץ ועל רש"י אין קושיא שכן דרכו לפרש כפי ס"ד דהש"ס כמ"ש התוי"ט (פ"ב מ"ב דפאה). ולפי האיבעיא דעקירת גופו כו'. דלא תקשה דנפשט ממתני' הוצרך לפרש די"ל דמיירי בהניח ברה"ר וכמ"ש התוס' בסוגיין ואף דהתוס' ישנים כתבו דהרשב"א פי' דהנחה פשיטא ליה דהוי הנחה והאיבעיא רק על העקירה. מ"מ י"ל דרש"י ס"ל כתוס' דגם לענין הנחה מיבעי'. ובאמת דברי התוס' ישנים תמוהים לי דאיך חשיב ר' דהוי עקירה ואינה דומה לידו וכו' הא בלא"ה צריך הך חילוק דאינו דומה לידו דהא ידו אפי' הנחה לא הוי. דהא פשט בעה"ב את ידו לחוץ ונטל העני ממנו פטור ול"א דבעה"ב חייב מכח הנחת גופו דהנחת חפץ דמי וצע"ג אבל על הרע"ב קשה כהנ"ל:

[אות ג] **תוי"ט ד"ה פשט העני. משא"כ במילה ולולב.** אינו מובן הא גבי לולב ג"כ לא ניתן לדחות דהא הנטילה הוי רק טילטול בעלמא והעברה ברה"ר באמת אסור וראיית התוי"ט משתי תינוקות אינו מהדומה דהתם בתינוקות אינו טרוד כלל דהא אין לו למול שום תינוק באותו יום. משא"כ בלולב דטרוד הוא ליטול לולב וה"נ בצדקה דטרוד ליתן צדקה הוי ממש כלולב:

[אות ד] **תוי"ט ד"ה ובעה"ב פטור. דבלתא דידיה לא מיירי.** ויש אפילו נ"מ דהא קיי"ל מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכה"ת כולה אבל מומר לחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה ושחיטתו אסורה ודעת הרבה מהאחרונים דאפי' במומר לחלל שבת באיסור דרבנן הוי מומר לכל התורה כולה. וא"כ היכא דהוא פטור אבל אסור מצד שבת אם עושה כן בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה. ולזה אמרי' דהכא פטור ומותר מצד שבת ולא עבר רק על לפני עור דהוא כמו לאו בעלמא. ואינו בכלל מומר לחלל שבת:

[אות ה] **ברע"ב ד"ה שניהם פטורים וכו'. משום דל"ח אלא עקירות.** והכי אמרי' בסוגי' פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת קא חשיב ועלה פרכי' שניהם פטורין והא אתעבידא מלאכה מבינייהו וכתבו תוספות להוכיח דהפירכא לא קאי אמתני' אלא אשינוי' זו

דפטורי דאתי לידח"ח. מ"מ תמוה מאד הא באמת הקושיא על מתני' עצמה ואמאי תולה הקושיא בשינויא זו והנלע"ד דעל מתני' י"ל דבפשט ידו לחוץ ונטל העני מתוכה דנמצא דידו דבעה"ב נחה והרגיעה מעט כדי שיטול העני ממנו י"ל דהעני פטור דהוו כמונח כמו הנחת גופו דכהנחת חפץ דמי. והא דלא מחייב הבעה"ב בהרגיע ידו היינו משום דאגד יד שמיה אגד, עי' בתוס' בשמעתין ד"ה ידו לא נייח ולקמן (דף צ"ב ע"א) כתוס' שם. וא"כ לא איתעביד מלאכה מבינייהו דכשנטלו העני נטלו ממקום המונח ברה"ר ואגוד ברה"י ונתבטל עקירה ראשונה דבעה"ב. אבל ברישא דפשט לחוץ ונתנו לידו דעני דלא הרגיעה ידו דבעה"ב ועסק בנענוע ידו בהושטה לידו דעני לא נעשה כמונח בינתיים. אבל לבתר דמשני פטורי דאתי לידי חיוב חטאת חשיב אלו דפושט ע"ד שיטול העני ממנו דבזה ירגיע ידו מעט מ"מ אתי לידי חיוב חטאת אם הוא עצמו יגמור ויעשה מה שעושה העני. היינו אף שיניח ידו מעט ויניח אח"כ ברה"ר יתחייב. ומוכח דלא מקרי הנחה כלל כיון דידו וגופו אינם ברשות א' וכדאי' באמת בסוגיין משחשיכה אי שדי להו אתי לידי חיוב חטאת לזה שפיר פרכי' והא אתעבידו מלאכה מבינייהו ונכון בעזה"י:

משנה ב

[אות ו] **במשנה לא ישב אדם**. לא ערבי' עם אידך דבזה שייך הגזירה טפי מכלהו משום דבאינך כשיראה שעובר הזמן אם ירצה יוכל להפסיק משא"כ בזה לא יפסיק באמצע התספרת משום כבוד הבריות (ש"ל):

[אות ז] **בהר"ב ד"ה סמוך למנחה. מנחה גדולה**. ושיעור דמתני' כך היא דלא יתחיל אפי' סמוך למ"ג. אבל אם התחילו אין מפסיקין אפי' סמוך למ"ק, כ"כ הרמב"ן במלחמות בשיטת הרי"ף. ודעת תוס' דאף בהתחילו מפסיקים למ"ק ומתני' רק במ"ג. ודעת המאור דמתני' רק במ"ק אבל במ"ג שרי הכל אפי' סעודה גדולה:

[אות ח] **בתוי"ט ד"ה מפסיקין כו'. דאל"ה הא כבר תנא לה רישא**. וקשה לי הא סיפא מיירי בתפלת ערבית כדקתני מפסיקין לק"ש (וגם להרבה פוסקים צריך להפסיק לתפלת שחרית משום ל"ת על הדם) והוי חידוש אף דשכיח שכרות וגם כיון דכוליה לילה זמניה אתי לאמשוכי דהא מהנך טעמי חמיר מתפלת מנחה לענין משיתיר חגורו דצריך להפסיק לתפלת ערבית למ"ד חובה לזה קמ"ל בסיפא דגם לתפלת ערבית אין מפסיקין אי משום דת"ע רשות אי משום דבהתחיל ממש גם בזה אין מפסיקין ורק משיתיר חגורה לא מהני כמ"ש הר"ן. וא"כ לא היינו יודעים זה מרישא דמיירי בתפלת מנחה. וצ"ע:

משנה ג

[אות ט] **במשנה ולא הלבלר בקולמוסו**. אפילו הקולמוס שהוא גדול מן המחט ולא שייך ביה שכחה כולי האי. ומש"ה לא ערבי' עם המחט דעביד להשכח יותר (הרמ"ז):

[אות י] **ולא יפלה את כליו**. ק"ל אמאי דייק למנקט את כליו דהיינו בגדיו כמ"ש הרע"ב. והא בודאי גם ראשו אסור דשמא יטה. ובברייתא קתני סתם אין פולין ואין קורים. וכ"כ הרמב"ם אין פולין לאור הנר ולא הזכיר כליו. ובמתני' אפשר לומר דנקט כליו לדיוקא דאפילו כליו דוקא לאור הנר אסור אבל ביום שרי. דאף דמפלה גם מפרעושים דמצויים בבגדים דההורגו חייב. מ"מ לא חיישינן לשמא יהרוג (ומ"מ לפי האיבעי דהגמ' אם לא יפלה היינו אפילו ביום ור"א היא דאמר ההורג כנה חייב וקשה אמאי נקט כליו הא אדרבה ראש הוי רבותא יותר דליכא פרעוש אפ"ה אסור דההורג כנה חייב) אבל בש"ע (רס"י ער"ה) דנקט סתם אין פולין. והרמ"א ביאר הפירוש לבער את הכנים מהבגדים כו' לא ידעתי אמאי דייק מהבגדים הא בפשוטו גם ראשו אסור. ובלבוש השמיט הגהה זו ועיין. ואולי י"ל דמפלה ראשו א"א על ידי עצמו ואחר המפלה לראשו י"ל דמותר כיון דאם יבוא להטות ירגיש זה שמניחו לפלות ראשו והוי כעסוקים ב' בענין [אחד]. ואולם אינו מספיק לדעת הב"ח הובא במג"א (סי' ער"ה) דהא דשריא בב' קורים לאור הנר זהו רק משום מצוה אבל לא בדבר הרשות ע"ש:

[אות יא] **ולא יקרא לאור הנר**. הא דברישא גבי לא יצא החייט נקט הטעם משום דשמא ישכח וכן בסיפא לא יאכל הזב נקט הטעם מפני הרגל עבירה. והכא לא נקט הטעם דשמא יטה היינו דבעי לומר דאפי' היכא דל"ש כ"כ שמא יטה כגון דגבוה ב' קומות מ"מ אסור משום לא פלוג. כ"כ הפנ"י בסוגיא דרבה דאמר אפילו ב' קומות למד זה מדלא נקט מתני' טעמא דשמא יטה. ועדיין יש לעיין קצת דמה מיבעי בש"ס אם לא יפלה היינו ביום ומשום שמא יהרוג דתקשה אמאי לא קתני הטעם דאסור לפלות דמשום שמא יהרוג דבזה ל"ש תירוצא הנ"ל וי"ל:

משנה ד

[אות יב] **בתוי"ט ד"ה י"ח דברים. וכתבו התוס' דאוכלין ממשקין נמי לא הוי ידעינן דה"א דוקא משקין דחמירי אבל אוכל לא פסיל כלל**. וקשה לי דהא קושית תוס' לא הוי דהאוכל אוכל ראשון הוא מיותר דנלמוד ממשקים דזהו אינו מתורץ בתירוצם דהא נהי דממשקים לא גמירי הא מ"מ נלמוד מאוכל אוכל שני והא דקתני לה דה"א דטמויי נמי מטמא אע"כ דקושית תוס' דאוכל אוכל שני הוא מיותר דנלמוד ממשקים הא גם זה לק"מ דהא מה דאוכל שני שני היינו דמצינו כיוצא בזה ע"י משקים והיינו משום דבלא"ה היה

כחוכא וטלולא שיהיה שני עושה שני וכמ"ש הרע"ב והתוי"ט (פ"ב דטהרות מ"ב). והא דשני עושה שני ע"י משקים היינו כיון דבדעתם היה לגזור דכל הפוסל תרומה מטמא משקה להיות תחלה וכמ"ש התוס'. וכיון שכן פשיטא דהוצרך למנקט אוכל שני שני דה"א דהויא כחוכא וטלולא דשני יעשה שני. ומשותה משקים טמאים דסתמא קתני אף משקים שני אין ראיה דכיון דבדעתם לגזור דמשקים הוי תחלה א"כ הוי תמיד שותה משקים ראשון. מש"ה ראוי לומר דהשותה נעשה שני מש"ה צריך למתני' דאוכל אוכל שני הוי שני משום דמצינו כן ע"י משקים. וצע"ג. והא דהוצרך למתני' דהאוכל ראשון אף דהשותה משקים סתמא קתני אפי' הן משקים ראשון דאורייתא ואפ"ה לא מטמא. צ"ל דהא סד"א דשאני התם דל"ש כ"כ שיאכל עם שתייתו אבל זה שכיח יותר דשותה עם אכילתו. ועיין במהרש"א:

[אות יג] **שם בא"ד לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה**. אבל ברמב"ם מבואר דבין טהור בין טבו"י בין בא ראשו ורובו בין נפל טמא:

[אות יד] **ברע"ב ד"ה וי"ח דברים וכו'. אוכלין דתרומה בפיו ופסיל להו**. והתורה הזהירה על התרומה לשמרה בטהרה דכתיב את משמרת תרומתי לפיכך גזרו שלא יהא רגיל אצל תרומה. עכ"ל רש"י. וכתב המהרש"א דלא הוצרך לזה ועדיפא מיניה הוה ליה למנקט דקאכיל תרומה טמאה שהיא במיתה. ולענ"ד י"ל דרש"י בא לתרץ דלא יקשה מה הועילו חז"ל בזה דאמרו שהוא טמא דאם ישכח דהאוכלים טמאים בפיו ושדי משקים דתרומה ופוסל להו. לזה מפרש דכיון דהוא מוזהר ועומד שלא לטמא תרומה כשגזרו עליו שהוא טמא יהיה בדיל ולא יהא רגיל להיות אצל תרומה אבל אם הוא טהור מתוך שהוא רגיל אצל תרומה חיישינן שישכח ויתן לתוך פיו. ומה דנקט מהרש"א דשותה תרומה טמאה במיתה. באמת כ"כ רש"י בבכורות (דף י"ב ע"ב) ד"ה חלה טמאה וכן נקטו תוס' ע"ז (דף מ"ו ע"ב) ד"ה אבייי אמר. אבל מאד תמהני הא אוכל תרומה טמאה אינה במיתה אלא בעשה אלא דבאוכל בטומאת הגוף במיתה כדאיתא ביבמות (דף ע"ג) וצ"ע:

[אות טו] **ברי"ב** [**בא"ד**] **והגזירה הט"ו והט"ז אין פולין ואין קורין**. ודעת התוס' דגם הך דלא יאכל הזב עם הזבה דקתני בתר אין פולין וכו' היא מן המנין. אלא דאוכל אוכל ראשון ואוכל אוכל שני כחדא חשיב להו או דהבא ראשו ורובו וטהור שנפלו על ראשו כחדא חשיב להו:

משנה ה

[אות טז] **שם ד"ה אין שורין דיו. לכתיבה**. דהוי מלאכה משום לישה דנתינת מים זהו גיבולו. ואי עביד הכי בשבת חייב. וההיא דפרק בתרא מ"ג דנותנין מים למורסן היינו

כיון דבר גיבול אינו חייב עד שיגבל אבל דיו לאו בר גיבול הוא ונתינת מים זה הוא גיבולו וזהו לשיטת תוס' והראב"ד והר"ן אבל דעת הרמב"ם (פ"ח מה"ש הלכה ט"ז) דבמידי דלאו בר גיבול אין בו חיוב לישה אפי' במגבלו. והכא החיוב משום צובע המים כמ"ש (פ"ט הל' י"ד) וכמ"ש הה"מ שם:

[אות יז] **בתוי"ט ד"ה וכרשינין. שכוסמת אינו כוסמין**. ממתני' דספ"ק דכלאים דקתני או חטה ושעורה וכוסמת משמע דכוסמת היינו כוסמין ועיין מ"ש הב"ד בשם הרמ"ח (ש"ל):

משנה ו

[אות יח] **בהרע"ב ד"ה אונין. אגודות של פשתן**. עמ"ש בגליון (פי"א מ"ח) דנגעים:

[אות יט] **שם בא"ד ונותנין אותן בתנור**. ברש"י נקט ונותנין אותו בקדירה לתנור ומתלבן. ולפי מה דאמרינן בסוגיא הא דלא חיישינן לשמא יחתה דכיון דקשה להו זיקא לא מגלי. מוכח דלא הוי בקדירה כמ"ש המג"א (סי' רנ"ד) לענין בשר דגדיא דאם הוא נתין בקדירה ל"ש קשה להו זיקא. ואף דלכאורה מוכח דאיירי בנותן האונין בקדירה דהרי בסוגיין במה דאמרינן מאן תנא להא דת"ר וכו' אפילו תימא ב"ה גזירה שמא יחתה. וכתבו תוס' וא"ת מעיקרא דלא ידע האי טעמא תקשי ליה מתני' דבשר ובצל. וי"ל דהתם ידע שפיר דהוי טעמא משום שמא יחתה כיון שאין דבר מפסיק בינו לגחלים עכ"ל. ולכאורה קשה דמאי הקשו הא י"ל דהמקשן סבר משום שמא יחתה לא היה ראוי לאסור בדיעבד לאכלו וכדס"ל לרבה ור"י לקמן (דף ל"ח) מבשל הוא דקא עביד מעשה אבל האי דלא קא עביד מעשה במזיד נמי יאכל ועי' בתוס' שם דהו"מ למפרך מברייתא דהכא דאפילו למ"ש אסורים בכ"ש. וא"כ ממילא י"ל דהמקשן היה ס"ל כן לקושטא דמלתא דמשום שמא יחתה אינו אסור בדיעבד ועכ"פ אינו ראוי כ"כ לאסור למ"ש בכ"ש מש"ה מוקי כב"ש משום שביתת כלים ועבר אדאורייתא. והוינא מרויחים בזה קושית הרשב"א דהא גם לב"ש לא אתסר כמו דאמרינן בגיגית נר וקדירה דאפקורי מפקר להו והיינו דלב ב"ד מתנה עליהם דיהיה הפקר ע"ש. ולפי הנ"ל ניחא דדוקא נר וקדירה דעביד ברשות ובהיתר בזה אמרינן דלב ב"ד מתנה. אבל בקדירה עסיסות דאסור להניחו משום שמא יחתה וכיון דעבר ע"ד חכמים ל"א בזה לב ב"ד מתנה וממילא עבר אדאורייתא מש"ה דיעבד אסור. אמנם באמת יפה הקשו תוספות דאם איתא דהמקשן ידע לטעמא דשמא יחתה אלא דהיה ס"ל שלא לאסרו בדיעבד. א"כ לבתר דמשני שמא יחתה דפרכי' א"ה מוגמר וגפרית נמי לגזור וכן אונין של פשתן לגזור. הא בל"ז היה קשה דאמאי מותר לכתחילה ניחוש ליחתה כמו דאין צולין בשר ובצל מש"ה הוצרכו לתירוצא דהיכא

דקדירה מפסיק בינו לגחלים היה ס"ד שלא לגזור. ולפ"ז יהיה מוכח דאונין של פשתן מיירי בקדירה ממה דהיה ניחא ליה מעיקרא דל"ח בזה שמא יחתה. ואפ"ה משני כיון דקשה לה זיקא הרי דאפי' בקדירה אמרינן קשה להו זיקא. אמנם נראה דלק"מ דהכי אמרינן דבל"ז לא היה קשה להמקשן מאונין של פשתן דלגזור שמא יחתה דהיה אפשר למוקמי בקדירה מפסיק אבל השתא דקאמרת דאפילו בקדירה אמרינן שמא יחתה יקשה. ומשני התרצן משום דקשה להו זיקא והיינו דאדרבה דמיירי דוקא בלא קדירה ומשום דקשה להו זיקא. ועדיין קשה לי בדברי תוס' בתירוצם הנ"ל דמ"מ קשה הא במתני' דריש כירה אסור לשהות בקדירה משום שמא יחתה. ואף אם נימא דהמקשן היה סבר דלהחזיר מיירי אבל לשהות משהין. הא מה דצדדו הש"ס ר"פ כירה לפרש כן היינו משום דתיתי כחנניא דאמר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו ע"ג כירה וא"כ בממנ"פ אם ידע מברייתא דחנניא הרי דבפחות מכמאב"ד אסור אפילו לשהות ע"ג כירה דהיינו בקדירה. ואם לא ידע מברייתא זו ממילא מתני' כפשטא דלשהות תנן. וצע"ג:

[אות כ] **בתוי"ט ד"ה וב"ה מתירין. לא פי' הר"ן צריכותא.** בפשוטו י"ל דקמ"ל דבצמר ליורה אף דלא קשה להו זיקא מ"מ לא חיישינן לשמא יחתה כיון דשריק וטח בטיט כולי האי לא טריח ומדכר:

משנה ט

[אות כא] **במשנה נוהגין.** והא דלא תני הך מלתא בהדי ג' דברים דר"ג מחמיר כב"ש במתני' (פ"ב מ"ו דביצה) משום דהתם לא מיירי רק במילי די"ט. אבל במידי דחול לא מיירי. תוס' מס' ע"ז דכ"א ע"ב:

[אות כב] **בהר"ב ד"ה ועגולי הגת וכו'. ליכא חיוב חטאת.** ואתיא כר"י (בפ"ב דעדיות משנה ו') (כאוקימתא דריב"ח בסוגיין (דף י"ט)):

[אות כג] **שם בא"ד ובלאו קורה נמי.** ומלישנא דהר"ן במ"ש ובמתני' מיירי שלא עשה מבע"י אלא ריסוק שהקורה והעיגולים מבעו"י אינן אלא מרסקים וכו' נ"ל דמפרש למתני' דמש"ה טוענים קורות בית הבד דע"י אותה טעינה מבעו"י מתרסק ואם כן במה שמונחים עליהם בשבת אז אין שם סחיטה עליה מדאורייתא ולית ביה משום שביתת כלים דבשבת תו ליכא דאורייתא כיון דע"י הקורה כבר נתרסקו קודם שבת אף דבמתני' מפורש ג"כ בדברי הר"ן כפירש"י שהוא לישנא דהרע"ב מ"מ מלישנא דהר"ן הנ"ל נלענ"ד כמו שכתבתי. ואף לדעת תוס' דטעמא דב"ש משום גזירה שיעשה כן בשבת. מ"מ אם המלאכה דאורייתא נעשית ממילא בשבת ע"י הכלי חיישינן שמא יעשה כן בידים. אבל בקורה אף דאם יטעון הקורה בשבת חייב מ"מ עתה שטוען מבעו"י ונתרסק

עי"ז מבעו"י לא נעשה כלל מלאכה דאורייתא בשבת אף בממילא מש"ה לא גזרינן: ודע דמדברי תוס' בסוגיין ד"ה ולימא מר דלרבה דטעמא דב"ש לאו משום שביתת כלים אלא דטעמיה דגזרינן דלמא אתי למיעבד בשבת הטעם דטועים קורה כיון דאי עביד בשבת א"ח חטאת ל"ג. ולרב יוסף דס"ל דטעמא דב"ש משום שביתת כלים לא תקשה אמאי טועים קורה היינו דאזיל ממילא טפי מכל הנך דמתני'. מזה נסתר לענ"ד דברי המג"א (סי' ש"ה סק"ו) דס"ל בפשיטות דבכרמלית ליכא משום שביתת בהמה כדאמרי' ר"פ מי שהחשיך דכל שחבירו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה. דא"כ הא בפשוטו לרב יוסף ניחא. די"ל דכמו לדידן דבמילי דרבנן ליכא משום שביתת בהמתו ה"נ לב"ש לענין שביתת כלים מש"ה בטעינת קורה דהוי רק דרבנן אין בו משום שביתת כלים. עי' בס' תוס' שבת שם. אך לדברי הר"ן דנקט באמת הכי כיון דהוי דרבנן אין בו משום שביתת כלים. י"ל דה"נ לדידן לענין שביתת בהמתו:

[אות כד] **שם בתוי"ט ד"ה שטוענין. איכא חיוב חטאת משום הצד**. לענ"ד נראה דהתוס' לא הוצרכו לזה אלא למה דס"ל דהא דאמרינן (בדף י"ט) דהנך דאי עביד בשבת חייב חטאת גזרו בהו ערב שבת עם חשיכה היינו דלאו משום שביתת כלים הוא אלא מטעם גזירה שיעשה כן בשבת כמבואר בדבריהם (בדף י"ח ע"א) ד"ה ולימא מר מש"ה הוצרכו לומר בטעמא דאין פורסים מצודה דשמא בשעת פריסתו בשבת ילכוד המצודה משא"כ למה דנקט התוי"ט דטעמא דב"ש משום שביתת כלים הטעם הוא כל מלאכה שאם היה הוא עושה מה שהכלי עושה היה חייב חטאת מצווה על שביתת הכלי שלא יעשה הכלי מלאכה זו. א"כ בלאו הכי אף אם ליכא חשש דבשעת פריסתו ילכוד מ"מ בשעה שיצוד בשבת באותה שעה כשהכלי לוכד הבא לתוכו עושה הכלי מלאכה גמורה מלאכת צידה מה שאדם חייב חטאת אם עושה כיוצא בו שלוכד וצד דבר כנלע"ד ברור. אח"ז מצאתי ת"ל שכ"כ בחי' הרשב"א במקומו. **ומ"מ** בעיקר קושית תוס' לא הבנתי דהא מדבריהם בד"ה ולימא מר וכו' מבואר דס"ל דלרב יוסף דטעמא דב"ש בכולהו משום שביתת כלים ולרבה ס"ל דלב"ש שביתת כלים שייך רק בעביד מעשה אבל לא במה דאתי ממילא. וא"כ י"ל דלמא באמת בצידה אין הטעם משום גזירה אלא משום שביתת כלים ומיירי במצודה ממש ולא בלחי וקוקרי. ואדרבה בזה מרווח יותר. דלכאורה באמת תמוה כיון דרבה ס"ל לחלק בדין שביתת כלים בין עביד מעשה לאתי ממילא מנ"ל לרבה דרק ב"ש ס"ל ש"כ דאורייתא דלמא גם ב"ה ס"ל כך. והנך דמתירים כגון הני כיון דלא עביד מעשה. גם קשה איך שייך דרבה ס"ל דברייתא דש"כ אתיא כב"ש היכן מצינו דב"ש ס"ל ש"כ דאורייתא הא טעמייהו משום גזירה ולפי הנ"ל ניחא דבמצודה לא שייך גזירה כקושית

תוס' כיון דגם בפירש מצודה בשבת אינו חייב אלא ע"כ דבמצודה דהכלי עביד מעשה אסור משום שביתת כלים ולא מיירי בלחי וקוקרי. וממילא מוכח דב"ה ס"ל דגם בעביד מעשה ליכא איסור ש"כ ומרווח שמעתא ודו"ק ותוס' בסוף דבריהם (דף י"ח ע"א) ד"ה ולימא מר סיימו ומתני' דבמצודה בלחי וקוקרי. ולא זכיתי להבין דמנ"ל זה ואדרבה אם לא מיירי בהכי מרווח שמעתא יותר וכנ"ל:

משנה י

[אות כה] **בהר"ב ד"ה כדי שיקרום. דהוא נאפה תחלה.** ורש"י פי' איפכא דר"א חומרא היא דפניה שכלפי האור ממהר לקרום והדבר קשה שיחלקו במציאות. ונראה דרש"י מיירי בתנור שאינו גרוף וכיון שיש בו עדיין אש בודאי הצד שכלפי האש נאפה תחלה. והר"ב מיירי בתנור גרופה שאז צד המדובק נאפה תחלה מן הצד שכלפי האויר ודייקא לישנא דרש"י שכתב לצד האור והר"ב כתב כלפי אויר התנור והיינו כנ"ל (ש"ל):

פרק ב

משנה א

[אות כט] **במשנ' ולא באליה.** היינו לא בשומן טהור ולא בחלב ושומן חזי להדלקה טפי מחלב. והא דלא תני איפכא דלהוי זו אף זו משום דבעי למתני עלה דחלב פלוגתא דנחום ורבנן (ב"ד):

[אות כו] **ברע"ב ד"ה לא בזפת.** בהרמ"ז כתב שהיא הגי' הנכונה בלא וי"ו משום דהוא ראשית השמנים:

[אות כז] **ברע"ב ד"ה לא בשמן קיק. שמא יטה.** טעם זה כתב הרמב"ם (פ"ה מהל' שבת) וכן מבואר בתוס'. וטעם הב' כתב הרמב"ם בפירושו ולא הזכיר רק טעם ההוא. אבל באמת קשה לי דהא מוכרח דהטעם שמא יטה מהא דאסרינן להדליק בהם נר חנוכה בשבת למ"ד דמותר להשתמש באורה והיינו ע"כ משום שמא יטה וכ"כ הה"מ:

[אות כח] **ברע"ב ד"ה ולא בשמן שרפה. דכתיב והנותר.** אע"ג דיכול להנות בשעת שריפה והוי הבערה לצורך כמו שמן חולין. מ"מ כיון דאסרה תורה לכל הנאות זולת בשעת שריפה עיקרו משום מצות שריפה והוי כמו נדרים ונדבות דאין קריבים ביו"ט דמשלחן גבוה קזכו. ריב"א. ולר"י נראה דבתרומה טמאה דאין עושין ממנו דבר לגבוה ל"ש בזה משלחן גבוה קזכו אלא דגזרו חכמים אטו שריפת קדשים. תוס':

[אות ל] **שם בהרע"ב ד"ה וחכ"א אחד מבושל. דשרי להדליק בחלב מבושל כשמערב בו שמן.** אף דבכל פסולי שמנים לא מהני ליתן בו שמן כ"ש. היינו דגזרינן דלמא אתי

לאדלוקי בעינייהו (ולא חשיב גזירה לגזירה דודאי יטה כיון דאינו נמשך אחר הפתילה) אבל בחלב מהותך דאסור רק משום גזירה אטו שאינו מהותך (ולא הוי גזירה לגזירה כנ"ל תוס' (דף כ"ג ע"ב) ד"ה גזירה) מש"ה בנתן לתוכו שמן כל שהוא הוי גזירה לגזירה. גמ' (דף כ"א ע"א):

[אות לא] **שם בא"ד ולא נתברר לחכמי הש"ס**. ולא אמרי' דתנא בתרא לטפויי אתא כיון דאיכא למימר דלא אתא לטפויי אלא אנחום המדי תוס' ד"ה א"ב (דף כ"ד ע"ב). ועמ"ש בגליון (פ"א דעירובין מ"ב):

משנה ב

[אות לב] **במשנה בשמן שריפה ביו"ט**. מסתפקנא אם רשאי להדליק בעיו"ט שמנים שאין נמשכים אחר הפתילה והם תרומה שנטמאת. די"ל כיון דאין נמשכים חיישי' שמא יטה ונמצא שורף שמן שריפה ביו"ט, ולכאורה יש הכרע מסוגיא דלא חיישי' לזה דהרי רבה מפרש למתני' דלעיל ולא בשמן שריפה דמיירי בע"ש דעלמא מתוך שמצוה עליו לבערו חיישינן שמא יטה. ופריך ליה אביי אלא מעתה בי"ט לישתרי אלמה תנן אין מדליקין בש"ש ביו"ט. ובתוס' שם כתבו בשם הרשב"א אף דאביי לנפשיה ס"ל דאין מדליקין שמן שריפה ביו"ט דאין מדליקים קדשים ביו"ט מ"מ פריך ליה דמה שייך יו"ט למתני הכא כיון דביו"ט טעמא אחרינא הוא ע"ש (ומזה קשה לי על תוס' שם ד"ה גזירה י"ט אטו שבת וקשה להרשב"א הא דתני (בפ"ב דביצה) מעשה ושאל ר"ט עליה ועל החלה שנטמאת וכו' הא להרשב"א לשיטתיה לק"מ די"ל דס"ל לרבה ג"כ הדין דאין שורפין תרומה טהורה ביו"ט משום דאין שורפין קדשים ביו"ט אלא דאי אפשר לפרש כן במתני' דמה שייך למתני הכא אע"כ דמיירי בעיו"ט ומשום גזירה יו"ט אטו שבת וצ"ע) והרווחנו בזה ליישב ג"כ קושיות תוס' דלרבה דגזרו בש"ש יו"ט אטו שבת ואמאי לא גזרינן בכל השמנים שאין נמשכים אחר הפתילה יו"ט אטו שבת ולפי הנ"ל דדוקא בש"ש דבי"ט עצמו מדינא אין מדליקים ומש"ה אם יראו דמדליקין בעי"ט מה שאין מדליקים בי"ט. יתירו ג"כ להדליק בע"ש. ונכון בעזה"י. אח"כ ראיתי במאור שכ"כ אבל לא ידעתי דבתחלת דברי המאור אין מורה כן אלא כתוס' דלרבה אין בשריפת ת"ט איסור בי"ט וחילוק בין שמן להההיא דחלה שנטמאה. וסוף דבריו נוטים ממש לדברינו דגם לרבה אסור ת"ט משום שריפת קדשים אלא דל"ש למתני' בפרקין וע"כ דמיירי בעי"ט ע"ש ואולי יש חיסור לשון והוא כמו ב' תירוצים. ולכאורה קשה דהא מ"מ יש לפרש דמתני' מיירי בעי"ט וכיון דמצוה עליו לבערו חיישינן שמא יטה והוי שורף ש"ש ביו"ט ושייך שפיר למתני הכא כיון דחד טעמא עם שבת דכמו דאסור בע"ש אסור ג"כ בעי"ט,

אלא ע"כ מוכח כיון דמדינא מותר להבעיר תרומה טמאה בי"ט דהא יכול להנות בשעת שריפה אלא דאסור אטו קדשים מש"ה לא חיישינן לשמא יטה כיון דגם אם יטה ליכא איסור מדינא. ולשיטת הריב"א הנ"ל דשריפת ת"ט בי"ט הוי דאורייתא יקשה כנ"ל דהא תרוצא א' דתוס' שם דאביי ורבא קיימיה רק על דינא דאין שורפין קדשים בי"ט אבל לא ס"ל דת"ט אין שורפין דל"ס להו הגזירה אטו קדשים הא זהו ל"ש להריב"א דת"ט הוי ג"כ בכלל קדשים בזה ועל תרוצא דהרשב"א ג"כ לריב"א קשה כנ"ל זולת דנימא דס"ל לאביי דביו"ט דאיסור לאו ל"ש למגזר שמא יטה וצ"ע. מ"מ י"ל דדוקא בשמנים טובים דהחשש הוא שמא יטה אינו קרוב לודאי אלא כיון דמצווה עליו לבערו חיישינן שמא יטה בזה לא חיישינן בעי"ט. אבל באין נמשכים אחר הפתילה דודאי יטה כמ"ש תוס' הנ"ל י"ל דגם בעי"ט אסור דאם יטה הוי שורף שמן שריפה בי"ט וצ"ע לדינא:

[אות לג] **בהרע"ב ד"ה ובנפט. מין זפת הוא ולבן**. עי' בס' ש"ל דתיבת לבן ט"ס דהרי הר"ב כתב אח"כ וחוץ משמן אפרסמון ונפט לבן אע"כ דנפט דמתני' לאו היינו נפט לבן ע"ש:

[אות לד] **שם בא"ד והמסתפק ממנו**. בתוס' (פ"ב דביצה דף כ"ב) כתבו דאין החיוב מפני שממהר כבוי דזהו לא הוי רק גרם כיבוי דאינו חייב (עי' לקמן פט"ז מ"ה) אלא ה"ט דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת ומכהה אורו דלא יכול לאנהורי כולי האי כי איכא שמן מועט בנר. והרא"ש כתב דלפ"ז יקשה הא בסמוך מ"ד בשפופרת שע"פ הנר דבזה כשמסתפק מהשפופרת אינו מכחיש מאור הנר כלל וליכא אלא משום מהירת הכיבוי. אלא העיקר דע"כ לא שריא לקמן פט"ז אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר החוצה לה הגורם את הכיבוי כשמגיע שמה הדליקה אבל הכא השמן והפתילה שתיהן גורמים את הדליקה והממעט מא' מהן וממהר הכיבוי חייב. ע"ש:

משנה ג

[אות לה] **במשנה טומאת אוהלים**. היינו בקבעו וחברו לקרקע דבטל מתורת בגד ואינו מטמא אלא פשתן דגמרינן ממשכן דהוו קבוע. וכ"כ בתוס' והיינו דדייק הרע"ב אם עשה מהן אהל והוי כשאר בית וכו' היינו בקבעו. הרמ"ז והב"ד:

[אות לו] **בהרע"ב ד"ה הבהבה. על השלהבת**. מלשון הקרא זבחי הבהבי (הושע ח'):

[אות לז] **שם בסוף א"ד מצומצמות עסקינן**. תמוה לי דהא מבואר בסוגיין דהך בבא פלוגתייהו בטומאה מיירי אף ביותר מג' על ג' אלא דפלוגתייהו דמדליקין זה מיירי רק

בג' על ג' מצומצמות דבזה דוקא אמר ר"א אין מדליקין דמכי אדליק בה פורתא ונעשה פחות מג' על ג' נעשה שבר כלי כמ"ש הרע"ב. וצע"ג:

משנה ד

[אות לח] **בהר"ב ד"ה שפופרת של ביצה. הקליפה הקשה.** במהרי"ל בסופו בליקוטים פי' שהוא קנה אגם. ביצה פירוש בריכה שגדילים בו קנים עכ"ל. והוא מלשון הכתוב היגאה גמא בלא בצה (איוב ח':י"א):

משנה ה

[אות לט] **בהר"ב ד"ה ואם בשביל החולה.** כך גירסת הרע"ב והא דלא ערבי' ותני' מפני חולה היינו משום דתלת דרישא הוי עושה מלאכה בשבילו שהוא מתיירא מפני עכו"ם כו' ובשביל החולה היינו לצורך אדם אחר (ש"ל):

[אות מ] **שם בא"ד האי חולה חולה שיש בו סכנה.** מדנקט הר"ב האי חולה ולא נקט לה כולהו דמפני הפרסיים וכו' כולהו ביש בו סכנה. משמע דס"ל כהר"מ דאינך כולהו סתמא הויין סכנה ועכ"פ ספק סכנה ודלא כרש"י:

[אות מא] **שם בהרע"ב ד"ה שהוא עושה פחם. שהוא מתכוין לעשותה.** וכ"כ רש"י ולפ"ז במה דקאמר חוץ מן הפתילה דבזה ג"כ פוטר אא"כ דמכבה בשביל לעשות פחם. אבל לענ"ד צ"ע דבסוגיין איתא סתם בפתילה שצריך להבהבה עסקי' וא"כ י"ל דה"ק דמיירי בפתילה שלא הבהבה מבעו"י ובזה אף דהכיבוי עכשיו משום דחס על הפתילה מ"מ כיון דרצונו להדליק אותו לזה מקרי צריכה לגופו דהא אפילו באינו מתכוין למלאכה רק דהוי פסיק רישא אם ניחא ליה חייב אפי' לר"ש וכדאיתא בסוגיא דשבת (דף ק"ג ע"א) דבתולש עולשים לאכילה פחות מכגרוגרת בארעא דידיה חייב משום בונה אפילו לר"ש דאע"ג דלא מתכוון לבנין. מ"מ כיון דהוי פסיק רישא ומקרי מלאכה שצריכה לגופה כיון דניחא ליה בכך. מכש"כ הכא דמכוין למלאכת כיבוי. וכיון דנעשה פחם וניחא ליה מקרי צריכה לגופא. וצל"ע. ומצאתי און לי בדברי תוס' במסכתין (ד' צ"ד ע"א) ד"ה ר"ש וכו' על הפתילה המהובהבת כבר. משמע דאם אינה מהובהבת ומכבה משום דחס על הפתילה חייב:

משנה ו

[אות מב] **במשנה ובהדלקת הנר.** הא דלא תני סתם ובנר כמו דתני ובחלה ולא תני ובהפרשת חלה. התנא רצה לרמז למה דאיתא בתקוני זהר שבעה"ב יתקן את הנרות ואשתו תדליק משום הכי תני ובהדלקת הנר לומר דתיקון לאו עלה רמי (ש"ל):

משנה ז

[אות מג] **במשנה אבל מעשרין את הדמאי**. עיין מ"ש לקמן (ר"פ כ"א) על הגליון:
[אות מד] **שם בתוי"ט ד"ה אין מעשרין וכו'. ומיהו קשיא למה החמירו**. לענ"ד למ"ש תוס' דאף דיעבד אם עירב ע"ת בה"ש לא מהני דדוקא במתני' (ד' פ"ג) דעירובין מקילים בספק עירוב דאוקמי' אחזקתה. דהשתא הוא דנטמאת או נשרף. א"כ ממילא לק"מ דאין הטעם דאין מערבין ע"ת בין השמשות משום איסור מעשה העירוב אלא משום דלא מהני העירוב מספיקא להתיר לילך חוץ לתחומו. ואף לשיטת הרמב"ם דפסק דבדיעבד עירובו עירוב. מ"מ י"ל דחמיר בזה מע"ח דלכתחלה אין מערבין בענין ספק. ואף דבאמת רש"י פי' בהדיא בסוגיין בטעמא דא"מ ע"ת בבה"ש. משום דהוי תיקון דאסמכוה אקרא. י"ל דרש"י לשיטתו דפי' במתני' דס"ל דמשום שבות גזרו בבה"ש מש"ה ג"כ אין מערבין ע"ת. ובאמת י"ל להלכה למאי דקי"ל דמשום שבות ל"ג בה"ש הדין דמערבין ע"ת. ואין מהצורך למה דכ' תוס' בסוגיין בההוא מימרא דרבה אמרו לו שנים צא וערב דלפירש"י דמיירי בע"ת מוכח לחלק בין לכתחלה בין דיעבד די"ל דבאמת דרבה אף לכתחלה קאמר לפי ההלכה דקי"ל משום שבות ל"ג בה"ש אבל הרמב"ם דפסק לדינא דאין מערבין ע"ת בה"ש ובדיעבד מהני נ"ל דהטעם דאין לערב לכתחלה בדרך ספק עירוב. אבל מ"ש התוי"ט דעשאוהו לענין זה כשל תורה שגזרו עלי' בה"ש. לענ"ד אינו נראה דלו יהא דבאמת תחומים דאורייתא הא מ"מ מלאכת העירוב דהוי כמתקן זהו לא הוי רק שבות בעלמא כמו הפרשת תרומה ומעשרות דג"כ דאורייתא ומותר בבה"ש לצורך מצוה. ובתוס' חדשים ראיתי דבר נחמד דספק חשיכה היינו ה"ש דעיולי יומא וספק אינה חשיכה היינו בה"ש דאפוקי יומא. ועי' במג"א (סי' שמ"ב). וקשה לי איך כ"ל במתני' זו וטומנין את החמין הא בסוגיא פרכינן דבה"ש נמי נגזור שמא ימצא קדרה צוננת וירתיחנה ומשנינן סתם קדרות רותחות בה"ש וזהו לא שייך בבה"ש דאפוקי יומא וצ"ע. ואולי י"ל דביה"ש דאפוקי יומא כיון דהזמן מועט עד הלילה לא בהיל כ"כ ולא ירתיחנה:

פרק ג

משנה א

[אות מה] **במשנה. עד שיגרוף**. יש לעיין דמ"מ נגזור שמא יגיס בה דחייב משום מבשל כמו באונין של פשתן באינה טוחה כמ"ש הרע"ב (פ"א מ"ו) ועי' בהרשב"א בחי' (פ"ק) אההיא דאמרינן בעקורה וטוחה דלפי תירוצו בתרא מיירי דהכא בנתבשל כמאכל בן

דרוסאי דבזה אף אם יגיס א"ח משום מבשל ע"ש לפ"ז בלא הגיע למאכל ב"ד אסור להשהות אף בגרופה. אולם הרשב"א בחי' כאן האריך אם מותר להשהות בגרופה בלא הגיע למאכל ב"ד אי חיישי' לחיתוי ולא הזכיר כלל דמחששא דשמא יגיס יש מקום לאסור בלא הגיע למאכל ב"ד וצ"ע. ויש לדחוק דספיקו דהרשב"א בטוחה דל"ש שמא יגיס אם מ"מ אסור בגרופה קודם שנתבשל כמאב"ד משום חששא דחיתוי. אח"כ ראיתי דבכ"מ (רפ"ט מהלכות שבת) במ"ש שם בשם הרמ"ך מבואר דעתו דקודם מאב"ד אסור לשהות ולא מהני גו"ק דשמא יגיס וחייב משום מבשל. וחידוש בעיני דבש"ע (סי' רכ"ג ס"א) נקט בפשיטות ולא הוזכרו אלא גו"ק כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאב"ד. והאחרונים כולם שתקו ולא הערו. דלהרשב"א וכן לדעת הרמ"ך אסור משום שמא יגיס. וביותר דהא מ"ש הרא"ש בשם רבינו יונה דמה דקתני אין צולין בשר וכו' וכמה כדי שיצולו מבעוד יום כמאב"ד אתיא בין לחנניא בין לרבנן וכו' ולרבנן בגרוף הרי דאף בגרוף צריך שיצולו מבע"י כמאב"ד וצ"ע:

[אות מו] **שם בהרע"ב ד"ה או שיתן. ורע לו מותר להשהותו.** ודוקא להשהותו אבל להחזיר אף במצטמק ורע לו אסור אא"כ גרופה וקטומה. ועוד חמיר לענין חזרה דאף בגרוף אינו מותר אלא על גבה אבל תוכה אסור משא"כ בשהייה היכא דבעינן גרוף מהני ג"כ להשהות בתוכה:

[אות מז] **שם בהרע"ב ד"ה וב"ה אומרים. אבל לאחר שהניחן בקרקע.** תמוה לי הא בסוגיין איכא ב' לישני דלל"ק בעי ב' לטיבותא עודן בידו ודעתו להחזיר. ולל"ב אינו אסור אלא בב' לריעותא. הניח ע"ג קרקע ואין דעתו להחזיר וא"כ או דהו"ל להרע"ב לכתוב דבעי' ג"כ דעתו להחזיר [או] דהו"ל לכתוב דעג"ק אסור בלא היה דעתו להחזיר וצ"ע:

משנה ב

[אות מח] **בהרע"ב ד"ה כופח. שפיתת קדרה אחת.** ומש"ה דייק התנא הכא דתני ה"ז ככירים בלשון כפל ע"ש שמשמשת בב' קדירות בכפליים ככופח (הרמ"ז):

[אות מט] **שם בתוי"ט ד"ה לא יתן. והלכך כל דשרי בכירה.** ומ"מ יש חילוק דבכירה אף היכא דאסור להשהות מ"מ מותר לסמוך אף באינו גרוף ובתנור אסור לסמוך אף בגרוף וכן בכופח בהסיקו בגפת ובעצים:

משנה ג

[אות נ] **במשנה בצד המיחם.** ובדיעבד חייב חטאת (כן מבואר בגמ'):

[אות נא] **בהרע"ב ד"ה ולא יפקיענה. דגזרינן תולדות חמה.** אבל בחמה עצמה מותר להחם דל"ש לגזור חמה אטו אור:

[אות נב] **שם בהרע"ב ד"ה לא יטמיננה. דגזר חול אטו רמץ**. אבל הפקעת סודרים ל"ג אטו רמץ דסודרים לא דמי לרמץ. תוס'. וק"ל הא גם בחול לא אסור לר"י רק דרך הטמנה וא"כ הפקעת סודרים דלא הוי הטמנה שרי עי' בתוס' ד"ה ואין מגלגלין דכתבו להדיא דלגלגל על חול שרי. ואי דס"ל דמדלא קתני ולא יטמיננה בסודרים משמע דבסודר אפילו דרך הטמנה א"כ מה תירצו בזה דסודר ל"ד לרמץ הא הטמנה בדבר המוסיף אסור בכל מילי וכי חמי טבריא דומה לרמץ. וצל"ע:

[אות נג] **שם בתוי"ט ד"ה ולא יפקיענה. ובערוך ערך כו'**. נ"ב מדברי הרמב"ם (פ"ט) דייקא הכי דכתב המפקיע את הביצה בבגד חם או בחול ובאבק דרכים. ומדכיילינהו בחדא מחתא משמע בגד דומיא דחול ואינו שוברו (ש"ל):

משנה ד

[אות נד] **במשנה שעשו אנשי טבריא**. תמוה לי דלא ביאר הרע"ב כלל אהיכא קאי הך מעשה. דלפי הטעם דכ' הרע"ב במ"ג דר"י מודה דלא יטמיננה בחול משום שמא יטמין ברמץ קאי עלה המעשה זו להוכיח זה דבדרך הטמנה אסור. ולאידך טעמא שכ' הרע"ב במ"ג דהא דמודה ר"י דלא יטמיננה בחול משום שמא יזיז עפר וזה לא שייך במעשה זו. ע"כ דקאי אירשא דחכמים באו להוכיח ממעשה זו דתולדת חמה אסור. (ומוכח באמת דהך מעשה לא היה בהטמנה אלא דהמים באו לשם בשבת ונתבשלו ועי' במהר"מ לובלין). ור"י ס"ל דליכא ראיה דחמי טבריא הוו תולדה דאור דחלפי ועברי אפתחא דגיהנם וכך מבואר בסוגיין:

[אות נה] **שם בהרע"ב ד"ה סלון. שאסורים לרחוץ בהם כל הגוף**. מבואר דאילו הוחמו מעיו"ט שרי לרחוץ בהם כל הגוף. וכ"כ הרע"ב להדיא (פ"ב דביצה מ"ה). וזהו דעת הרי"ף והרמב"ם אבל דעת תוס' דאסור. והא דמוכח ממתני' דיש חילוק בין הוחמו מעיו"ט להוחמו ביו"ט היינו להשתטף בהם כל גופו דבזה גם בשבת מותר בהוחמו מע"ש ומתני' כר"ש דס"ל הכי בברייתא (אבל להלכה קי"ל כר"י בברייתא דאף שיטוף אסור):

ומ"מ קשה לי על הרע"ב דמפרש למשנתינו דלצדדים קתני דכחמים שהוחמו בשבת היינו לרחיצת פניו ידיו ורגליו וכחמים שהוחמו ביו"ט היינו לרחיצת כל גופו וכ"כ הרמב"ם בפי' והרי בסוגיין פרכינן לה מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו הא חמים שהוחמו מע"ש ג"כ אסור אלא ברחיצת פניו וכו' הא חמים שהוחמו ביו"ט מותר ומשנינן להשתטף כל גופו עסקינן. הרי דלא רצו לפרש דמתני' לצדדים קתני וה"ל להר"ב לפרש דלהשתטף עסקינן. ואפשר לדחות כיון דלהלכה קי"ל כר"י דגם שיטוף אסור בחמים

שהוחמו בע"ש ניחא ליה להרע"ב יותר לפרש כפי ההלכתא ובדרך לצדדים קתני. ודוחק: **ולשיטת** תוס' הנ"ל מהך בבא עצמה דכחמים שהוחמו ביו"ט ג"כ מוכרח דמיירי בשיטוף דהא לענין רחיצה אין חילוק בין הוחמו ביו"ט להוחמו בעיו"ט דכל גופו אף בהוחמו מעיו"ט אסור ופניו יו"ר גם בהוחמו ביו"ט שרי. והא דפרכינן בסוגיא מכח הרישא כנ"ל ולא פריך מסיפא כתבו התוס' דדרך הש"ס כמה דיכול לדקדק מרישא מדקדק וכ"כ הרשב"א בחי' אבל קשה לי הא הרשב"א בחי' בד"ה ואצ"ל חמין שהוחמו ביו"ט כתב דמדלא קתני וה"ה לחמים שהוחמו מעיו"ט שמעינן דהוחמו מעיו"ט רוחץ בהם כל גופו אבר אבר והרי"ף התיר לרחוץ כל גופו עכ"ל. הרי דס"ל להרשב"א דעכ"פ מוכח מברייתא זו דכל גופו אבר אבר שרי (וכך נראה מסברא ג"כ כפי מה שביאר הר"ן מחלוקת תוס' והרי"ף דכיון דס"ל לתוס' דלהחם חמים לרחיצת כל גופו ביו"ט אסור מדאורייתא ממילא בחמים שהוחמו מעיו"ט אסור ברחיצת כל גופו וכמו בשבת ע"ש. והרי הרשב"א בחי' ביאר דאף להתוספות מ"מ שרי מדאורייתא להחם ביו"ט לרחיצת כל גופו אבר אבר ע"ש א"כ ממילא שרי בהוחמו מעיו"ט) וא"כ ממילא ל"ק לקושית תוס' הנ"ל דהא מסיפא לא הו"מ לדקדק די"ל דמיירי ברחיצת כ"ג אבר אבר דבהוחמו מעי"ט שרי ובהוחמו בי"ט אסור. לזה מדייק מרישא דבהוחמו מע"ש אסור ג"כ אבר אבר. וצע"ג:

משנה ה

[אות נו] **במשנה האילפס והקדרה**. בתוס' הקשו הדיוקים אהדדי דברישא משמע דדוקא לתוכו אסור אבל לערות על התבלין שרי דעירוי אינו מבשל. ובסיפא קתני אבל נותן הוא לתוך הקערה דמשמע לערות עליהם מכלי ראשון אסור ע"ש. ולכאורה י"ל דעירוי מבשל מדרבנן ונקט לא יתן לתוכו דאפילו בה"ש אסור. ובסיפא נקט הנותן לתוך הקערה אפי' בשבת. ובעירוי יש חילוק דבשבת אסור ובה"ש מותר. גם בלא"ה י"ל דדיוקא דסיפא עיקר ורישא דנקט לא יתן לתוכו לרבותא דר"י דאף בתוכו מותר אא"כ יש בו חומץ וציר. ולפי אידך צד איבעיא דר"י אסיפא פליג י"ל בהיפוך דדיוקא דרישא עיקר וסיפא נקט דנותן לתוך הקערה לרבותא דר"י דאפי' בכ"ש אוסר ביש בו חומץ וציר. והא דלא נקט רבותא לת"ק דהוי כהא דהתירא דזה כבר נשמע מדיוקא דרישא דעירוי מותר. ובזה היה מרווח האיבעיא אי ר"י ארישא קאי או אסיפא די"ל דנ"מ גם להלכתא דאם ר"י ארישא קאי מוכח דדיוקא דסיפא דוקא ועירוי אסור לת"ק. ואם ר"י אסיפא קאי מוכח דדיוקא דרישא עיקר ועירוי מותר. גם י"ל עוד האיבעי' אליבא דהלכתא להפוסקים שסוברים דכ"ש שיש בו חומץ וציר אינו בולע ומפליט. די"ל זה לפי האמת דר"י ארישא קאי ולא

מצינו כלל דבר ממשנתינו בכ"ש. אבל אי אסיפא קאי י"ל כיון דר"י ס"ל דכ"ש מבשל ביש בו חומץ וציר י"ל דלרבנן נהי דאינו מבשל עכ"פ מבליע ומפליט וק"ל:

[אות נז] **שם במשנה רי"א לכל הוא נותן**. כתבו התוס' דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דכ"ר מבשל אף כשהעבירו מעל האור. ולפ"ז ניחא דלא פליג ר"י ברישא במיחם. וביותר לפמש"ל דהמיחם שפינהו כר"י דדבר שא"מ אסור. ובפ"י תמה ממתני' (דף"א מ"ז דמעשרות) דמבואר דס"ל דאפילו בשמן פליג ועיין מ"ש בגליון לקמן (פכ"ב מ"ב):

[אות נח] **שם בהרע"ב ד"ה שפינהו. ויש בתוכו מים חמין**. דמדלא קתני שפינה מים משמע שפינהו עם המים דבזה דוקא נותן לתוכו מים להפשירן אבל בפינה ממנו מים אסור ליתן לתוכה מים דהוי מצרף ואף דהוי דבר שאינו מתכוין אתיא מתני' כר"י דאמר דבר שא"מ אסור. גמרא. ומהתימה על הרע"ב דלא ביאר דלפסק ההלכה גם בפינה מים מותר:

[אות נט] **שם בהרע"ב ד"ה או לתוך הכוס. דוקא להפשירן**. ובתוס' בשמעתין ד"ה מי סברת וכו' מבואר דס"ל בפי' דלתוך הכוס בכל גווני שרי. וע"כ מתני' ה"ק אבל נותן לתוכו להפשירן או לתוך הכוס דהוי תמיד רק להפשירן כיון דכ"ש אינו מבשל. וכ"כ הר"ן והרשב"א. ומ"מ מה דנקטו תוס' זה להוכחה דר' שמעון ב"מ אסיפא קאי אבל ברישא בכוס מודה דשרי בכל גווני אף בצונן מועטים לחמים מרובים ואתי מתני' דשרי בכוס כהלכתא. קשה מאי ראי' היא הא י"ל דרשב"מ ארישא קאי ומתני' באמת בכוס בעינן גם כן כדי להפשירן כפשטא דמתני' וצ"ע:

[אות ס] **שם בהרע"ב ד"ה לא יתן לתוכו תבלין. משתחשך**. עיין מ"ש בגליון לקמן פרק כ"ב מ"ב:

משנה ו

[אות סא] **במשנה ר"ש אומר כל הנרות**. מדברי הר"ן (ביצה פ"ג קצ"ו ע"ב) גבי שפוד שצלו בו בשר. נ"ל ללמוד פלוגתייהו דר"י ור"ש דעתה שרוצה להשתמש ואינו חושש למיאוסו נסתלקה ממנו הקצאתו. ור"י אוסר משום מיגו דאיתקצאי ביה"ש. ובאם ביה"ש לא היה מאוס ובאמצע שבת נעשה מאוס. באמת מותר להשתמש כיון דאינו חושש עתה למיאוסו בטלה הקצאתו ובה"ש ג"כ לא היה מוקצה הדרינן לכללא דקי"ל אין מוקצה לחצי שבת ור"ש ס"ל דלא אמרינן מיגו דאיתקצאי ע"ש. לפ"ז מותר לר"ש לטלטל רק לאשתמושי ביה אבל לטלטל ממקום למקום עדיין מאיסותיה עליו לשמש בו והוי מוקצה לאסור בטלטול:

[אות סב] **שם בהרע"ב ד"ה כלי. אסור לבטל כלי מהיכנו**. בהג"א כתב דדוקא שמן דלא ירצה לנער משום הפסד שמן אבל לקבל שעוה מותר דיכול לנער והיינו דהכלי לא הוי בסיס כיון דלא היה בסיס בה"ש או דאין דעתו להניח שם לכל השבת. מג"א (סי' רס"ה) ומה דפרכינן בסוגיא מההיא דנותנין כלי לקבל ניצוצות עי' מג"א דכתב ליישב דבניצוצות אין רשאי לנער מיד קודם שכבו. ומ"מ קשה לי דמאי פרכי' מנותנים כלי תחת הדלף. הא זהו ממש כמו שעוה דיכול לנער מיד ואין לו הפסד בהניעור וצריך עיון:
[אות סג] **שם בסוף הדבור מוקצה הוא ואסור לטלטלו**. ולפ"ז ממילא מוקצה מחמת מיאוס אסור לטלטלו לצורך מקומו דכל זמן דלא ביטל הקצאתו דמיאוס ואינו עומד לשום שמוש ולשמוש דהדלקה הא לא חזי בשבת הוי כמו אוכל דלא חזו בו ביום דהוי מוקצה כמו אבנים עי' במג"א (רס"י תקט"ו) ה"נ הכא בכלי דלא חזי בו ביום לשום דבר והכי מוכח מדברי הר"ן הנ"ל דמדאמר שם בביצה דשומטו בקרן זוית כקוץ ברה"ר ומשמע משום הזיקא דרבים שרי לטלטל מוקצה והא כיון דנוטלו ממקום הילוך הרבים שלא יזוקו הוי טלטול לצורך מקומו ואפי' בטלטול גמור לשתרי אע"כ דאף לצורך מקומו אסור:
[אות סד] **שם בהרע"ב ד"ה אין ניאותין. אין נהנין**. ואף לר"ש דוקא מותר השמן אחר שכבה הנר מותר. אבל בשעה שדולק אף המטפטף אסור דהוקצה למצותו. תוס' והרשב"א:
[אות סה] **שם בהרע"ב ד"ה חוץ מן הנר. גזירה שמא יכבה**. וכ"כ רש"י ז"ל וכתב עלה המהרש"א לא קאי הכי לקמן אלא דמסיק הטעם דנר שמן ופתילה הוי בסיס לשלהבת, ומ"מ אין זה תמוה כ"כ על רש"י שכן דרכו לפרש המשנה כס"ד דש"ס כמ"ש התוי"ט (בפ"ב מ"ב דפאה) אבל על הרע"ב צד התמוה במקומה עומדת דהוא צריך לפרש כפי המסקנא כמ"ש התוי"ט שם. והא דאינו אסור בלא"ה משום דאתקצאי למצותו כמ"ש לעיל דר' שמעון מודה דאין ניאותין משמן המטפטף בשעה שדולק היינו דאין ביטול מצוה במה שמטלטלו תוס' (דף מ"ב ע"ב) ד"ה ואין ניאותין. ומ"מ נראה לענ"ד דשמן המטפטף בשעה שדולק אסור כיון דאסור בשתיה ובסיכה ממילא הוי מוקצה כמו אבן וכמו כל מאכל האסור דהוי מוקצה כיון דלא חזי למידי. ודוקא לטלטל הנר הדולק היה ראוי להתיר דמטלטלו להנאתו להאיר. ומסולק בזה קושית המהרש"א בתוס' הנ"ל ודו"ק. ובהא דאמרינן הנח לנר שמן ופתילה דהוי בסיס כתבו תוס' וא"ת פתילה אמאי משום בסיס היא עצמה הוי דבר האסור כדאמרינן לקמן וכו' וי"ל דשברי פתילה וכו' וכן הביא המג"א (סי' ש"ח ס"ק י"ח). ובענייי איני מבין החילוק דהא דפתילה הוי כלי משום

דהודלקה ואמאי שברי פתילה לא הוי כלי מה"ט והא עושה מעין מלאכתו ומ"ש פתילה שלימה וקטנה מאינה שלימה וגדולה יותר. ולולי שאיני כדאי היה נ"ל על קושית תוס' דפתילה לא הוי כלי כלל והיינו דמלאכתו לאיסור ואין משתמשין בחול שום דבר אחר רק הדלקה. והרי בחצוצרות כתבו תוס' שבת (דף ל"ו) דגרע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון דלא חזי להיתר רק מעט. ואף דכתבו שם דלר' שמעון שרי מ"מ דוקא חצוצרות כיון דחזי קצת להיתר אבל פתילה דלא חזי לשום היתר אפילו ר' שמעון מודה וכמו מטה שיחדה למעות דצידדו תוס' (דף מ"ד ע"ב) דאפילו לר' שמעון אסור. וזהו הכל בפתילה הכבוי בין שלימה בין חתוכה דלא חזי לשום דבר בשבת אבל הכא בנר הדלוק דחזי הפתילה לתשמישו להאיר לו אינה מוקצה והיה רשאי לטלטלו מש"ה צריכה לטעמא דבסיס לשלהבת. וצע"ג:

פרק ד

משנה א

[אות סו] **במשנה ולא בחול**. עי' מ"ש בגליון לקמן (פכ"ג מ"ח):

[אות סז] שם **ולא בעשבים בזמן שהן לחים**. והא דלא תני ולא בעשבים כשהן לחים כדקתני בסיפא כשהן יבשים לאורויי דדוקא בזמן שהם לחים היינו שהם לחים מעצמם. אבל יש זמן שהם לחים ומותרים כגון מד"א (ש"ל):

[אות סח] **שם בהרע"ב ד"ה נעורת. דק דק**. עי' רש"י חולין (דף נ"א ע"ב) בהא דאמרי' דקתא חיישינן:

[אות סט] **שם בהרע"ב ד"ה ר"י אוסר בדקה. ואסרו להטמין בשבת**. דהכי מוכח מדקתני במתני' דלעיל (סוף פ"ב) וטומנין את החמין. הרי דרק בה"ש מותר אבל משהחשיך אסור. והא ליכא למימר דלעיל מיירי במוסיף הבל דזהו אסור משחשיכה אבל בה"ש מותר וכ"ש מבע"י. ומתניתין דהכא מיירי במשחשיכה דהא ממתני' דלעיל בפרקין (מ"ד) במעשה דאנשי טבריא מוכח דמוסיף הבל אפי' מבעו"י אסור וע"כ מתני' (דספ"ב) מיירי במעמיד הבל ואפ"ה רק בה"ש מותר אבל משחשיכה אסור:

ומזה תמוה לי על תוס' (דף ל"ט ע"ב ד"ה ממעשה וכו') דמשחשיכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמר בפ"ב (דף ל"ד). הא י"ל דלעיל קאי למסקנא דהכא דמכח מעשה דאנשי טבריא מוכח דמוסיף הבל מבעו"י אסור וממילא דמתני' ספ"ב מיירי באינו מוסיף הבל ואפ"ה משחשיכה אסור. אבל אלולי הוכחה דאנשי טבריא הוי אמינא דמשנתינו דהכא מיירי במשחשיכה ולעיל (סוף פ"ב) מיירי במוסיף הבל. וצ"ע, ואפשר

לומר דתוס' ס"ל דלענין חששא דשמא ימצא קדירתו צונן וירתיחנה לא שייך להקל במעמיד הבל אא"כ דהטעם שמא יטמין ברמץ וא"כ גם בה"ש לתסר דהא בסוגיא פרכי' א"ה בה"ש נמי לתסר ומשני סתם קדירות רותחות בה"ש וזה לא שייך לענין גזירה שמא יטמין ברמץ. וברש"י (דף ל"ד ע"ב) בההיא דמפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבעו"י כ' דההיא דתנן אין טומנין בגפת וסתם הטמנה מבע"י הא דלא נקט רש"י הראיה דמוכח דמיירי מבע"י דהא משחשיכה אפי' מעמיד הבל אסור. צ"ל לקושטא דמלתא כקושייתנו הנ"ל דדילמא באמת משחשיכה אסור רק מוסיף הבל. וטומנין את החמין מיירי במוסיף הבל. אך באמת לא היה צריך ראיה לזה דבודאי מתני' דאין טומנין ע"כ לא מיירי משחשיכה דהיאך קתני וטומנים בגיזי צמר הא הוי מוקצה. אלא נראה דרש"י בא לומר דדילמא מתני' דאין טומנין מיירי בבה"ש דמוסיף הבל אסור ומעמיד הבל מותר לזה כ' רש"י דסתם הטמנה מבע"י דהא אסור משחשיכה ובזה מובן דברי רש"י אלו דבפשוטו תמוהים במ"ש רש"י דהא אסור משחשיכה דהא ע"ז אנו דנין דלמא משחשיכה מותר בדבר שאינו מוסיף הבל. ולפי הנ"ל ניחא דזהו ודאי דמשחשיכה אסור באמ"ה דהא מתני' לא מיירי משחשיכה (ומותר בדבר שאין מוסיף הבל ולפי הנ"ל) מדקתני טומנין בגיזי צמר ואם מיירי בבה"ש וקתני דמוסיף הבל אסור. א"כ הא דקתני ספק חשיכה. וטומנין את החמין ע"כ מיירי באמ"ה ומוכח דבודאי לילה אסור גם באמ"ה א"כ ממילא אין דרך הטמנה בבה"ש דמה"ת יצמצם הזמן להטמין בבה"ש דאי יעבור זמן מעט ויחשך יהא אסור לו להטמין. ונכון בעזה"י. אבל מ"מ קשה לי דלמאי הוצרך רש"י לכל זה ולא בפשוטו דהא דאמרי' מפני מה אסור להטמין במוסיף הבל היינו דממעשה אנשי טבריא נשמע דזהו אסור וצ"ע:

משנה ב

[אות ע] **תוי"ט ד"ה ומטלטלין. כי היכי דלא תיקשי ממשנה ח'** (פ"ק דביצה). כ"כ התוס' וז"ל הא דאמר פ"ק דביצה נותנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחלתן אבל עור דבעי"ט משמע התם דאסור לטלטל וכו'. לכאורה דבריהם תמוהין דמהיכן משמע דאסור לטלטלן הא י"ל דרק ליתן לפני הדורסן בזה הטעם סופן משום תחלתן ובנשחטה מעי"ט אסור דמחזי כעיבוד אבל בטלטול י"ל דבלא"ה שרי. וצ"ל דעיקר קושייתם מדקתני בש"א אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אא"כ יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין א"כ מדאסר ב"ש להגביה משום דאסור לטלטל וע"כ לא פליגי ב"ה רק דהתירו סופן משום תחלתן כמו דהתירו מה"ט ליתן לפני דורסן:

אמנם עדיין י"ל דדוקא בנשחטה בי"ט אסור לב"ש אבל בנשחטה מעי"ט י"ל דשרי

והיינו דאף דהעור חזי למזגא מ"מ דמי לעצמות וקליפים דבנתפרקו בשבת הוי מוקצה דמעיקרא שהיה יחד עם הבשר היה אוכל ועתה שנתפרקו הוי מאכל בהמה ובנתפרקו מע"ש שרי דנעשה מקודם מאכל בהמה ה"נ י"ל בעור דבנשחטה מערב יו"ט נעשה מקום מוכן לישיבה מבעוד יום אבל נשחטה ביו"ט נהי דמחזי למזגא מ"מ בתחלה היה אוכל אדם ועתה נעשה כסא לישיבה. ולישנא דהש"ס בביצה סופן משום תחלתן די"ט אין דערב יו"ט לא י"ל דהיינו ליתן לפני הדורסן דמיניה מיירי התם ואסור משום דמחזי כעיבוד אבל לטלטל י"ל דנשחטה מעי"ט שרי יותר. או אפשר גם בנשחטה מעיו"ט ולא הופשט העור מבעי"ט י"ל דבעוד הבשר עם העור יחד הוי כמו עצמות וגרע יותר מן בני מעיים עי' שבת (כ"ט ע"א) אבל נפשט מע"ש הוא דשרי. ואף דבמתני' (סוף פכ"א דשבת) בש"א מגביהין מן השולחן עצמות וקליפין א"כ אם איתא דהעור חזי למזגא ובנפשט מעי"ט שרי גם בנפשט בי"ט לשתרי מ"מ הא אמרי' שם אר"נ אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י וב"ה כר"ש וא"כ ב"ש לשיטתיה שפיר סבר דלא יגביהנה ולב"ה לשיטתיה י"ל באמת דהגבהה מדינא שרי אלא דליתן לפני הדורסן דמחזי כעיבוד צריכים לטעמא דסופן משום תחלתן. ואולי דקושייתם לר"נ דס"ל בריש ביצה דמתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ובי"ט ס"ל לב"ש דמוקצה שרי אמאי ס"ל דלא יגביהנה. ועדיין לשון התוס' צ"ע:

[אות עא] **שם בהרע"ב ד"ה רא"א קופה. לא יוכל לטלטל הגיזין**. והרמב"ם בפי' המשניות כ' ונמצא כמי שטומן בשבת. ולפי"ז גם בטומן בדבר שניטל בשבת אם נתקלקלה הגומא אסור להחזירה והב"י כתב דנראה כן ג"כ מדברי הרמב"ם בחבורו וקבע כן בשולחנו הטהור (בסי' רנ"ט ס"ג) בשם י"א. ותמוה לי הא כבר מוטמן מע"ש והוי מהטמנה להטמנה דקי"ל בסי' רנ"ז ס"ד דאפילו ליטלו כולו ולתת אחר במקומו שרי. וצע"ג:

[אות עב] **שם בתוי"ט ד"ה ואינו יכול להחזיר. שמא יטלטל**. לשון הרא"ש דודאי יטלטל הגיזין בידו לתקן מושב הקדירה וע"י הקדירה לא יטלטל פן ישפך התבשיל אם ינענע ועי' לקמן (סוף פ"כ) בהרע"ב:

[אות עג] **שם בהרע"ב ד"ה ונותן. שמשים מראשותיו**. שלא יחמו בחום הקיץ והחמה. רש"י. אבל הר"ן כתב דמותר להטמין שיחום קצת או שלא יתקרר יותר כיון שהוא צונן אינו דרך הטמנה בכך ולא גזרו:

פרק ה

משנה א

[אות עד] **בהרע"ב ד"ה במה יוצאה. על שביתת בהמתו**. דכתיב למען ינוח וגו'. ומיהו לאו דל"ת מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אחר בהמתו. תוס', ואני מסתפק אם נשים מצווין על שביתת בהמתן היכא דליכא משום מחמר כיון דהוי רק עשה. י"ל דהוי מ"ע שהז"ג דנשים פטורות אף דחייבות בקידוש היום מהקישא דזכור ושמור י"ל דדוקא בקידוש דהיינו הזכירה אבל בשאר מ"ע י"ל דפטורות. ועי' בהר"ן (פ' כל כתבי) שכתב דכל מילי דשבת נשים שווין לאנשים. ועי' בב"י בא"ח (סס"י רצ"א) וצ"ע (אמר י"מ התלמיד בדין הנ"ל שמסתפק רבינו כמו כן מצאתי שמסתפק בזה הפרי מגדים בא"ח (סימן רמ"ה) ובספרו תיבת גמא (פ' בשלח) ולי העני צריך עיון דמלשון הגמרא גבי פרתו של ראב"ע של שכנתו וכו' מיחה בה כו' לשון שכנתו ולשון בה מוכח בהדיא דנשים מצווין על שביתת בהמתן ומוכח כסברת הר"ן הנ"ל):

[אות עה] **שם בהרע"ב ד"ה בחטם. חוטם הנאקה**. אבל נאקה באפסר לא כיון דלא מנטרא בי' הוי משאוי. וכן גמל בחטם. דכל נטירותא יתירה הוי משאוי וכן דבר שהוא לנוי הוי משאוי וכההיא דסוף פירקין. ודעת הר"ן דנוי הרגיל בחול אפילו בשבת שרי. זולת דבר שאינו רגיל בו בכל אלא מקצתם עושים כן לעתים אסור. ומיניה מיירי בסוף פרקין ומיישב בזה קושיות תוספות בפרקין (מ"ד) והובא בתוס' יו"ט ד"ה ולא בזוג:

משנה ב

[אות עח] **במשנה אבל לא לחלב**. היינו לשמור החלב בדדיה שלא יזוב לארץ ובזה שרי לת"ק דהוי כמו רחלים כבונות דחשבינן ליה מלבוש אע"פ שאינו עשוי לצורך עצמן אלא לשמור הצמר. אבל ברוצה שיקבל הכיס החלב הנוטף מדדיהן גם הת"ק מודה דאסור דהוי משאוי במה שנושאת החלב והוא מלאכה הצריכה לגופה. תוס' בשם הר"ר פורת:

[אות עו] **ברע"ב ד"ה בזמן וכו'. מערב שבת**. ומוכח כן מסיפא דמתני' אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו ואי בשאינה קשורה כלל פשיטא שאסור אלא ע"כ דבזמן שאינה קשורה לו מע"ש קאמר הגמרא. והא דלא דייק מרישא דבזמן שהיא קשורה לו דפשיטא דבעי קשורה י"ל דה"א דבא לומר בהיפוך דיוצאת בקשורה אפילו בקשורה בשבת. תוס':

[אות עז] **ברע"ב ד"ה צרורות. שלא יטפטף החלב**. ובתוס' הקשו דהא במה שהבהמה נושאת החלב הוי משא ואסור משום שביתת בהמתו. ולזה פירשו דמיירי הכל שקושר

בשביל שלא יסרטו דדיהן וליבש היינו בזמן שאין חפץ בחלב שרי לפי שמהדקו אבל לחלוב שאינו רוצה שיתייבשו אינו מהדק וחיישי' דלמא נפל ואתי לאתויי:

משנה ג

[אות עט] **ברע"ב ד"ה ובלבד שלא יכרוך. דכי כריך להו הוו כלאים.** וס"ל למתני' כר"י דבדבר שא"מ אסור, פירש"י. ובשלטי הגבורים כתב דהוי פסיק רישא דא"א דע"י אחיזתן שלא תחמם ידיו ועי' מ"ש בכלאים (פ"ט מ"ה):

פרק ו

משנה א

[אות פ] **תוי"ט ד"ה שבראשה. לא חיישי' בהו שתתירם.** דאשה שרצונה לטבול בשבת צריכה לסתור שערות קליעותיה מבע"י. הרא"ש:

[אות פא] **שם בתוי"ט ד"ה לרה"ר. דה"ה בבית.** וכן הוכיחו תוס' מנחות (דף ל"ו ע"ב) ד"ה אי קסבר וכו'. ולכאורה דברי תוס' דמסכתין (ס"ד ע"ב) סותרים לזה ועיין במהרש"א:

משנה ב

[אות פב] **תוי"ט סד"ה בסנדל. בעשיית מלאכה.** ואף דתענית צבור דגשמים אסור במלאכה כדקתני (פ"א דתענית) מ"מ הותרה במלאכה בלילה כדאיתא שם (דף י"ב ע"ב) ואינו דומה כל כך לשבת:

[אות פג] **בתוס' חדשים ד"ה תוי"ט ד"ה ולא בתפלין וכו'. צריכין ג"כ האי טעמא.** וכן הוא להדיא ברש"י סנהדרין (דף ס"ח ע"א) בד"ה לחלוץ תפילין וכו'. דקסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואסור להניחן בשבת שמא יצא בהם לרה"ר עכ"ל:

[אות פד] **ברע"ב סד"ה מגיפין. אסור ללבשן בשבת.** שלא יחשדוהו באיסור. פירש"י (דף ס"ד ע"ב) ד"ה כ"מ שאסרו:

משנה ה

[אות פה] **במשנה ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת.** בתוס' כ' פי' הר"ר פורת גזירה משום שחיקת סממנים כיון דלרפואה הוא. וקשה לי הא איתא בתוספתא הובא בהרי"ף (סו"פ שמנה שרצים) אין לועסים מצטיכי בשבת אימתי בזמן שמכוין לרפואה ואם מפני ריח הפה מותר וכן פסקינן בש"ע (סי' שכ"ח) הרי דמפני ריח הפה לא מקרי רפואה והא הכא דפלפל דהוא משום ריח הפה ואסור. ולמאי דמסקו תוספות דהטעם דמחזי כמערמת להוציא ניחא אבל להר"ר פורת קשה וצ"ע:

פרק ז

משנה א

[אות פו] **בר"ב ד"ה היודע עיקר. אלא שלא נזכר במלאכות**. תוס' הקשו ע"ז והוכיחו דזה לא מקרי ידיעה כיון דלא נודע לו דחטא והעלו דהוי גזה"כ לחייב על כל שבת ושבת:

משנה ב

[אות פז] **במשנה אבות מלאכות**. בתוס' (דף ע"ח ע"ב) ד"ה חסר אחת מבואר דהי' גרסתם גם ברישא דמתני' אלו אבות מלאכות:

[אות פח] **שם במשנה והקוצר**. ואפי' בעומד ליקצר דאין צריך לקרקע אפי' לר"מ דס"ל (בפ"ו מ"ו דשבועות) דאינו כקרקע מ"מ לענין שבת מחייב דקצירת סמנין במשכן מסתמא הי' אחרי שעומדים ליקצר. תוס' בשבועות (דף מ"ג ע"א):

[אות פט] **שם במשנה והאופה**. וחייב סקילה אם התרו בו קודם שהדביק פת בתנור ולא הוי התראת ספק דשמא היה בדעתו לרדות פת קודם שתאפה ומה שלא רדה דשכח ההתראה. דכיון שהודבק תוכ"ד של התראה ובודאי תאפה אם לא ירדנה ואין האפיה מחוסר מעשה לאו התראת ספק היא דודאי לא היה בדעתו לרדות קודם אפייה (תוס' שבת דף ד' ע"א ד"ה קודם שיבא) מלשון זה משמע דדוקא כיון דלא היה בדעתו לרדותו וגם מחוסר מעשה וקשה לי ממה דסיימו בתוס' וכן בשבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכליה לאיסור והדר אכליה לתנאי דכשמתנה בו בשעת אכילת איסור עדיין מחוסר מעשה אכילה של תנאי קודם שיתחייב מלקות עכ"ל משמע דאם אמר שבועה שלא אוכל ככר זו אם לא אוכל ככר זו למחר ואכליה לאיסורא ולא אכליה לתנאי דלוקה דלא הוי התראת ספק כיון דהוא מחוסר מעשה לאכול לתנאי. והא בזה ל"ש דלא היה בדעתו לאכלו דהא אדרבה דנראה דמקשר עצמו לאכלו וקונס עצמו שאם לא יאכלנו אסור בככר זו לאכלו א"כ משמע דבמחוסר מעשה לחוד מספיק דלא הוי התראת ספק וצ"ע. והנה הדבר פשוט דאף אם בלא אוכל זו אם לא אוכל זו לא הוי התראת ספק כיון דמחוסר מעשה. מ"מ לא מלקי' ליה עד שעבר ממש ולא אכל להתנאי דרק ההתראה לא מקרי בכלל התראת ספק כיון דמחוסר מעשה אבל פשיטא דא"י להלקות בספק ומזה נ"ל לדון במ"ש תוס' גיטין (דף ל"ג ע"א) ד"ה ואפקעינהו דהקשו דבא על א"א איך ממיתין הא הוי התראת ספק שמא ישלח לה גט ויבטל הגט שלא בפניו דאפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה ותהיה פנויה למפרע. וכן בנזיר דשותה יין דקתני במתני' דלוקה הא הוי התראת ספק שמא ישאל על נדרו ומדלא הקשו דאף למ"ד שמה התראה מ"מ איך ממיתין בבא על א"א קטנה או באונס במקום דאין ממיתין אותה איך ממיתין אותו

שמא ע"י ביטול גט שלא בפניו תהיה פנויה למפרע ולא נתחייב מיתה. וכן בנזיר שמא ישאל ולא נתחייב מלקות. נלע"ד די"ל דבאמת אין ממיתין אותו מיד אלא דממתינים עד שתמות היא או בעלה. ובנזיר מלקין אותו אחר שכלו ימי נזירתו. דאף דקי"ל אכלה כולה נשאל עליה מ"מ הא כתב בתשובת שער אפרים סימן ע"ב דדוקא היכא דאיכא עונש כרת או מלקות אבל במזיד ולא אתרו לא. וכ"כ בכנה"ג בשם הראב"ד בס' תמים דעים. ואף דהרא"ש כתב דגם במזיד ולא אתרו נשאל. מ"מ הא כתב הרא"ש הטעם ומיהו איכא עונש מלקות. א"כ במה שמלקים אותו אין עוד ספק שישאל דלאחר שלקה דהרי הוא כאחיך אין מה לחול עליו השאלה. לזה נקטו הקושיא רק למ"ד התראת ספק ל"ש התראה. ולפ"ז י"ל דאף לאחר דתירצו תוס' דלא מקרי התראת ספק דרוב אין מגרשים וכן בנזיר. היינו דלא מקרי בגדר התראת ספק וכדדייקי בלשונם שם דהתראה כה"ג שמה התראה. אבל מ"מ י"ל דאין ממיתין אותו עד שיתברר שאינה פנויה למפרע דהיינו אחר שתמות היא. ובנזיר אחר שיכלו ימי הנזירות. וכן בתוס' בנדה (דמ"ו ב') ד"ה ר"י וכו' וי"ל דאזלי בתר רוב שמביאים ב"ש. היינו ג"כ דמקרי התראה מעליא אבל מ"מ אין מלקים עד אחר שנתברר דהיה מופלא סמוך לאיש דהרי בכל מילי דאורייתא לא סמכי' על רוב זה שהביאו ב"ש בזמנן לחליצה וכדומה כך היה נלע"ד. ואולם קשה לי מסוגיא דסנהדרין (דף ס"ט) ואמאי דלמא איילונית היא. ועיין במהרש"א קדושין (דף ט"ו) הא אפשר לומר דממיתין אותו אחר שתגדל ויתברר דאינה איילונית היינו דא"כ הוי התראת ספק ע"ש ולפי הנ"ל הא מ"מ י"ל דכה"ג כיון דרובן לאו איילונית מקרי התראה מעליא אבל מ"מ אין ממיתין אותו עד שיתברר שאינה איילונית. ובאמת בלאו כל הנ"ל קשה מסברא דאיך אפשר לדמות העונש המיתה להתראה. דהא כיון דבכל התורה אזלי' בתר רוב א"כ מקרי התראה ודאי דזהו הוי כמו כה"ת דרוב כודאי. אלא לענין נפשות לא אזלי' בתר רובא וממתינין להמית אותו עד שתגדיל ויתברר דאינה איילונית. וכן יש ראיה לכאורה מתוס' סנהדרין (דף ס"ח ע"ב) ד"ה בן סורר וא"ת דלמא שנה לפני גדלות כדאשכחן נדה (דף מ"ו) וכו'. והיינו ע"כ דלאו התראת ס' הוא דשמא לא יביא ב"ש לסוף השנה ואינו סמוך לאיש. היינו ג"כ כיון דרוב מביאים ב"ש בזמנן לא מקרי התראת ס' ואם נימא דזהו רק לענין ההתראה אבל מ"מ אין עונשים על זה עד שיתברר אח"כ א"כ אם נדרוש סמוך לאיש דהיינו שנת י"ג. א"כ לאחר י"ג אינו נעשה בן סו"מ דהוא איש וממילא לא משכחת במופלא סמוך לאיש דין בן סו"מ דהא עתה א"י להעניש דשמא לא יביא ב"ש סוף השנה ואינו עתה סמוך לאיש ואם נמתין עד אחר שיביא ב' שערות סוף השנה הא אח"כ יפטר כיון דאשתני דינא כדאיתא במתני' סנהדרין (דף ע"א ע"ב)

ברח עד שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור. ואמרי' שם בסוגיא הטעם דכיון דאשתני דינא ח"נ בזה כשיביא ב"ש אשתני דינא כיון דאלו עבד השתא אינו מחייב. ואם דגומרים דינו עתה וממתינין בעונש עד אחר שיביא ב"ש הא הוי בכלל עינוי הדין לגמור דינו עתה להמיתו אח"ז. כדאיתא בסנהדרין (דף ל"ה ע"א) ולומר דגומרים דינו שמחייב מיתה אם יביא ב"ש בסוף השנה. ובזה ליכא עינוי הדין כיון דעדיין ליכא חיוב מיתה ודאי רק על תנאי. הא מ"מ בכה"ג נימא אשתני דינא דהא הטעם דנגמר דינא ואח"כ הקיף זקן התחתון דפטור דגברא קטילא הוא וזהו שייך אם היה ראוי להמיתו אז דבזה קודם שהקיף זקן בר קטלא היא והוי כהוקף אחר דקטלו ליה אבל אם זהו עצמו הגמר דין שמחייב מיתה לאחר שיביא ב"ש ועתה א"י להמיתו א"כ עדיין אינו בר קטלא עד זמן שהביא ב"ש וא"כ מקרי אשתני דינו. אע"כ דבאמת יכולים להמיתו מיד מכח הרוב דיביא ב"ש בזמנו וצע"ג:

[אות צ] **שם במשנה הקורע על מנת לתפור**. נראה דהטעם דבאינו על מנת לתפור פטור משום דהוי מקלקל אבל היכא דהוי תיקון חייב אף באינו על מנת לתפור. וראיה לזה ממתני' (ג' דפי"ג) הקורע על מתו המוטל עליו דחייב הרי אף דאינו על מנת לתפור חייב. אולם מדברי הב"י (סי' שי"ז) הובא במג"א שם סק"י מבואר דכל שאינו על מנת לתפור ממש אף במקום תיקון אינו חייב וצלע"ג. אחר כך מצאתי בעזה"י בעולת שבת שהקשה כן על הב"י מסברא דנפשיה דהא דבעינן על מנת לתפור משום דאל"ה הוה ליה מקלקל אבל לענ"ד ראיה מוכרחת כן וכנ"ל. והנה באמת משמע להדיא בתוס' כהב"י שכתבו בפרקין (דף ע"ג) ד"ה וצריך לעצים וכו' דלא מיקרי בעצים קוצר אלא בענין זה מידי דהוה כקורע ע"מ לתפור. הרי מפורש דס"ל דבעצמותו ליכא מלאכה בקריעה אלא בצריך לתפור דמזה באו לדמות דלא מקרי קצירה אלא בצריך לעצים וצלע"ג:

[אות צא] **שם במשנה המוציא מרשות לרשות**. מדלא קתני המוציא לרה"ר מוכח דבעי לכלול גם הכנסה מרה"ר לרה"י גמרא ריש שבועות והא דתני הכנסה שהיא תולדה דהוצאה ולא תני שארי תולדות כיון דיכול לכוללו בקוצר הלשון. תוס' שם ובריש מסכתין:

[אות צב] **שם בתוי"ט ד"ה והמתיר. אלא שהתוס'**. לענ"ד אין כונת תוס' לדייק מל' רש"י כן דלא בעי' ע"מ שיקשור אלא דכוונת תוס' דאם נפרש כפירש"י דקטר חד היינו שמניח חדא קשר ממילא אף למסקנא כן דמה"ת לומר דמחולקים לענין הדין:

ואף דבאמת מל' רש"י גבי צדי חלזון משמע דלמסקנא בעינן ע"מ שיקשור וע"כ דבאמת הס"ד והמסקנא פליגי בזה לדינא. מ"מ תוס' לנפשייהו לא רצו בזה:

[אות צג] **שם בהרע"ב ד"ה מכה בפטיש. ומנינא דרישא וכו'**. בסוגיא אמרי' מנינא דרישא למ"ל אר"י שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת וסוגיא זו הובא ג"כ לעיל (פ"ק דף ז' ע"ב) ושם פירש"י כהרע"ב דאשמעינן סכום חטאות דלא מחייב יותר דאתולדה במקום אב לא מחייב אלא חד וזה באמת תמוה. דהא בסוגיא אמרי' כן על הסיפא דאלו אבות למעוטי מאי למעוטי דלא מחייב אתולדה במקום אב וכמו שתמה התוי"ט. אבל בשמעתין פירש"י דאשמעינן דנתעלמו כל הלכות שבת ממנו דחייב כמה חטאות דקדק לומר דנתעלם כל הלכות שבת היינו דאף דכבר תנא בריש פרקין חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. היינו דהתם קאמר עשה מלאכות הרבה חייב על כל אב מלאכה ושמעי' רק דשגג באיזה מלאכות וידע לשבת באינך מלאכות. אבל בנתעלם ממנו כל המלאכות היה ס"ד דמקרי שגגת שבת ואינו חייב אלא אחת לזה אשמעינן דמשכחת דחייב ל"ט חטאות וכגון דשגג בכרת והזיד בלאו או דידע בתחומים ואליבא דרע"ק וכ"כ התוס' ישנים בפ"ק. והנה כזה מוכרחים לומר בפי' הסוגיא דפ"ק דפריך על איסי מההיא מימרא דר"י דמניינא אתיא שאם עשאן כולם וכו' וקשה ג"כ אמאי לא פריך ממה דמפורש בריש פרקין דחייב על כל אב מלאכה ומלאכה (ועי' בתוס' שם ד"ה ואר"י וכו', א"צ לפרש דפריך דמסתמא לא פליג וכו' והא לכאורה א"א לפרש דפריך מכח זה דא"כ הו"ל לפרוך מר"פ דחייב על כל אב מלאכה) וצ"ל ג"כ כפי' הנ"ל דמר"פ ליכא למפרך די"ל דגם איסי ס"ל דיש חילוק מלאכות לשבת אלא דאיסי אמר דאם עשה כל הל"ט מלאכות בהעלם אחת בזה אינו חייב אלא א' כיון דנעלם ממנו כל הלכות שבת מיקרי שגגת שבת. ולזה פריך מהך דמניינא למ"ל דאתי לומר דאפי' בכה"ג חייב על כל מלאכה ומלאכה:

ואולם עדיין קשה הא באמת לא משכחת לה אלא בידע בשבת בלאו ושגג בכרת או ידע בתחומין אליבא דרע"ק. וא"כ דלמא איסי ס"ל כר' דיליף דבעי זדונו כרת מגז"ש דעליה עליה מאחות אשתו וממילא בעי' ג"כ ששגג בלאו כמ"ש תוס' (דף ס"ט ע"א) ד"ה כגון ששגג וכו' וס"ל ג"כ כרבנן דרע"ק דתחומים לאו דאורייתא ומש"ה ס"ל דא"א לחייב ל"ט כיון דלא ידע לשבת בכלום ואינו חייב אלא אחת. ואף דמשכחת לה בידע בעשה דשבת. הא חזינן דסוגיא לא ניחא ליה בכך. ותוס' (דף ס"ט ע"א) ד"ה דידע הניחו בקושיא דאמאי לא משני לר"ל דמיירי בשגג בעשה עכ"פ כיון דסוגיא לא ניחא ליה בכך. יהיה מאיזה טעם שיהיה ממילא ליכא קושיא על איסי וכנ"ל:

ולהכרח קושיא צ"ל באמת דלא פרכי' בדרך דמסתמא לא פליג איסי. אלא דפריך מכח דהא גם לישנא דאיסי דקאמר מ' חסר א' מוכחים לומר דמנינא אתא לומר דחייב ל"ט

חטאות. ודלא כמשמעות תוס' הנ"ל דיש מקום לפרש דפריך בדרך דמסתמא לא פליג. ואף דעדיין י"ל דדלמא מניינא דאיסי היינו דדוקא בעשה כל ל"ט מלאכות ואינו חייב אלא א' דהוי שגגת שבת דס"ל דלא כרע"ק וס"ל כר' דבעינן שישגוג בלאו וכנ"ל. י"ל דס"ל להש"ס לדוחק לומר דאיסי בא לומר דדוקא בעשה כל ל"ט מלאכות אינו חייב אלא אחת דזהו לא נזכר במפורש ומסתמא מיירי אף בעשה איזה מלאכות מהל"ט דמ"מ אינו חייב אלא א'. והא דלא פריך מריש פרקין דחייב על כל אב מלאכה. די"ל דרצה למפרך מדברי איסי דכיון דנקט מנינא מוכח דאשמעי' דחייב ל"ט חטאות ודו"ק:

ודע דלפי דברי תוס' (דף ס"ט) הנ"ל דלר' דיליף עליה מאחות אשתו בודאי בעינן עד שישגוג בלאו ור"י דקאמר כיון ששגג בכרת היינו לרבנן דר' דוקא. קשה לי בהאי דאמרי' (בדף ס"ט) הניחא לר"י דאמר שגג בכרת. הא גם לר"י תיקשי בברייתא דר' דברים הדברים אלו ל"ט מלאכות וכו' והיינו דקרא אשמעי' דאם עשה כולם בהעלם אחת חייב ל"ט וכמ"ש תוס' שם וע"ז יקשה דידע לשבת במאי דהא ר"י מודה דלר' בעי' דוקא עד שישגוג בלאו וצע"ג:

עוד כתב בת"י שם לתרץ דקמ"ל אף דיש מלאכה א' שאינו חייב סקילה מ"מ חייב חטאת עליה. תירוץ זה קשה להולמו לענ"ד דאיך תלינן זה לענין אם עשאן בהעלם א' דאף אם היה בדין דבהעלם א' אינו חייב אלא אחת. מ"מ נ"מ דאם עשאן כולן שלא בהעלם א' דחייב ל"ט אף דבחדא ליכא סקילה גם הא עדיין יקשה בסוגיא דפ"ק כשהביא המקשן להך מימרא דר"י דעדיין לא ידעינן מדאיסי דאינו חייב סקילה על א' מהן היאך היה מפרש חידושא דר"י ומוכרחים לתירוצם הא'. א"כ מה הרויחו בתירוצם השני. וצ"ע:

[אות צד] **שם בתוי"ט ד"ה הרי. דאי מהתם ה"א**. וכ"כ הריב"א בתוס' ישנים (פ"א דף ו' ע"ב) בחד תירוצא:

משנה ג

[אות צה] **במשנה כל הכשר**. אתא לאפוקי דם נדה דלא חזי להצניע דאין מצניעים אותה ליתן לחתול משום דהמאכיל דם אדם לחתול נעשה חלוש אותו אדם. גמרא:

[אות צו] **שם בהר"ב ד"ה ומצניעים כמוהו. שיש בו שיעור**. היינו דתרתי למעליותא בעי'. דבעי' דבר הראוי להצניע ושיעור הראוי להצניע אבל עצי אשירה אף בשיעור גדול מ"מ הוי אינו כשר להצניע ופטור. עי' בתוי"ט (פ' דלקמן מ"ו). ומה דקתני בסיפא וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעים כמוהו. ואין הוי וי"ו המחלקת כמו או שאין מצניעים כמוהו הה"מ (פי"ח הלכה כ"ב) מהל' שבת:

משנה ד

[אות צז] **במשנה ואין מצטרפין זה עם זה**. היינו דדבר ששיעורו גדול אינו מצטרף לדבר ששיעורו קטן דהיינו עצה אינו מצטרף לתבן להתחייב במלא פי פרה. אבל בהיפוך דבר ששיעורו קטן מצטרף לדבר ששיעורו גדול. ומצטרף תבן לעצה להתחייב במלא פי גמל. גמ':

[אות צח] **שם בהרע"ב ד"ה פי טלה. נפיש כו'**. שיעורו כגרוגרת והא דלא קתני עמיר כגרוגרת כתבו תוס' דא"כ לא הוי ידעי' למה נתנו בו חכמים שיעור זה:

[אות צט] **שם תוי"ט סד"ה חוץ. במסכת חלה שם**. באלי' רבה (סי' תנ"ד) כתב ליישב דבמס' חלה דקתני סובן ומורסן מצטרף משמע כהרמב"ם דמורסן גרע דאם לא כן הוי זו ואין צ"ל זו וכן במסכת תרומות דקתני המורסן מותר וסובין ישינות מותר חדשות אסור משמע דסובין קיל יותר ומוכח כהרמב"ם דמורסן גרע מסובין. אבל במתני' דהכא דקתני וסובן ומורסנן אין מצטרף דייקא יותר כפירש"י דמורסן עדיף דאם לא כן הוי זו ואין צ"ל זו. משום הכי הביא הרע"ב גם כן פירש"י ע"ש:

פרק ח

משנה א

[אות ק] **בהר"ב ד"ה אבר קטן. אצבע קטנה**. וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחבורו. אבל רש"י כתב אבר קטן א' מפרקי אצבע קטנה:

[אות קא] **תוי"ט ד"ה מים. דכל משקין**. היינו דלא תקשה הא דיין כדי מזיגה וחלב כדי גמיעה אף דג"כ אפשר לשוף בהם קילור מ"מ כיון דזהו אפשר במים מקרי רפואתו ביין וחלב לא שכיח ואזלינן בתר שכיח לקולא א"כ ה"נ במים נימא דרפואתו אפשר ג"כ ביין וחלב ניזול בתר שתייתו לקולא לזה צריכים לטעמא דכל משקים וכו'. גמרא:

משנה ב

[אות קב] **תוי"ט ד"ה והמוציא. תוספות.** ואפשר לומר עוד דמתני' אשמעינן אף דכבר הראהו למוכס דלא חזי עוד מ"מ חייב וכדעת רבי יהודה בברייתא וכדמפרש ר"א לטעמיה דצריך להראות למוכס שני דא"ל חזי גברא דמוכס אנא. ומה"ט י"ל פסק הרמב"ם כר"י. ובכ"מ נתן טעם כיון דסתמא קתני במתני' והמוציא קשר מוכסין משמע דסתם כר"י בכל גוונא חייב ע"ש. ולפי הנ"ל י"ל דלהרמב"ם קושית תוס' דוחקתו כיון דקתני נייר כדי לכתוב קשר מוכסים למאי צריך עוד למתני דהמוציא ק"מ חייב. אלא ע"כ דבא לומר דאפי' כבר הראהו למוכס חייב וסתמא כר"י:

משנה ד

[אות קג] **בתו"ח ד"ה פטפוט. בכל שיעורי דשבת**. מדאמר במשנה ב' כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן:

משנה ה

[אות קד] **הר"ב ד"ה כדי לעשות כו'. של אמצע אצבעותיו**. בגמ' תנא קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו בעי ר"א קשר העליון או קשר תחתון תיקו. ופירש"י קשר עליון של אמצע היד או קשר תחתון של אמצע האצבע. וכיון דהוא איבעיא דלא אפשיטא ממילא מספק אינו חייב חטאת אא"כ הוציאו כשיעור המגיע לקשר עליון שהוא של אמצע היד וכן פסק הרמב"ם וז"ל (בפח"י הל"ד) קולמס המגיע לראשי אצבעותיו. אבל הרע"ב שכתב באמצע אצבעותיו והיינו קשר תחתון צ"ע:

פרק ט

משנה ג

[אות קה] **ברע"ב ד"ה שהיא טמאה. הראוי להזריע**. ועי' ריש כלים ובריש פ"ז דנדה:

משנה ו

[אות קו] **במשנה ועטרן**. עיין פירושו בהרע"ב לעיל (פ"ב מ"ב):

[אות קז] **שם תוי"ט ד"ה פלפלת. וכפירש"י ונ"ל**. ועיין בט"ז ובנקוה"כ יו"ד (סוף סי' ק"ח):

פרק י

משנה ב

[אות קח] **במשנה שהוציאן אחר פטור**. וקמ"ל טעמא דנח בכרמלית אבל לא נח אע"ג דהעבירו דרך כרמלית חייב ול"א מהלך כעומד דמי. גמ':

[אות קט] **שם בהרע"ב ד"ה עד שיוציא. אא"כ הוציא בראשונה**. וכ"כ רש"י. וכתב הה"מ (פי"ב מה' שבת הלכה י"א) ביאור דבריו שאם אחר שהניח הקופה מקצתה ברשות זו ומקצתה ברשות זו עקרה וגמר להוצאה אינו חייב לפי שלא היתה בשעת עקירה שניה הוצאה בבת אחת שכבר היה מקצת הכלי ברה"ר עכ"ל. ומזה תמוה לי לכאורה על מ"ש תוס' שבת (דף צ"ב ע"א) ד"ה התם למעלה מג' וכו' דרבה סבר אגד יד שמיה אגד או דבלמעלה מג' אגד יד שמיה אגד ע"ש. א"כ יקשה בהיפוך בנתן לתוך ידו של בעל הבית או בנטל ממנו והוציא אמאי חייב הא תיכף כשהכניס העני ידו עם החפץ או כשנטל

החפץ מבעה"ב החפץ כמונח מכח קלוטה דלא גרע מדרך הלוכו באויר וכשחזר והוציאו הוי עקירה חדשה ופטור כיון דכבר היה מקצתו בחוץ וצע"ג. והנלע"ד עפ"י דברי תוס' לעיל (דף ד' ע"א) ד"ה קלוטה וכו' לא דמיא כלל דכיון דכמי שהונחה דמי. ובת"י כ' לדחות דלקולא לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי דאל"כ כל זורק ד"א ברה"ר נימא דבתוך ד"א כהונחה עיי"ש. ולענ"ד כוונת תוס' עפ"י מ"ש תוס' (כתובות דף ל"א ע"ב) ד"ה מהלך כעומד וכו' ומעביר ד"א הלכתא גמירי לה ולא ילפי' מיניה דהתם מקום חיובא הוא אבל בן עזאי מיירי במקום פטור ועי' מהרש"א הא דגם במקום חיוב אמרינן מהלך כעומד בנטל חפץ ע"מ להצניע ונמלך להוציאו היינו דלחיובא אמרינן בכל מקום מהלך כעומד וממעביר ילפינן דלקולא ל"א דמקום חיובא מהלך כעומד ומ"מ במקום פטור ליכא למילף ממעביר דלא נימא לקולא מהלך כעומד עי"ש. א"כ שפיר כ' תוס' דאם איתא דרע"ק ס"ל דקלוטה כמי שהונחה אין ראוי למילף זורק ממושיט דבמקום פטור הו"ל לומר דאפי' לקולא קלוטה כהונחה דליכא ראיה מזורק דהתם הוי במקום חיובא. וגם אין לומר נהי דבן עזאי ס"ל כן. מ"מ דלמא רע"ק סבר דלגמרי ילפי' מזורק ד"א דלקולא ל"א קלוטה כהונחה ולא ס"ל לחלק בין מקום חיוב למקום פטור דא"כ יקשה מנ"ל לדידן דנטל חפץ להצניע ונמלך להוציאו דפטור דמהלך לאו כעומד הא מצינו דבן עזאי ס"ל דמהלך כעומד והיכן מצינו חולק בזה. ורבנן דבן עזאי היינו דס"ל דלקולא לא אמרינן מהלך כעומד דילפינן ממעביר ד"א אבל לחיובא מצי סברי דמהלך כעומד. אע"כ דזהו סברא החלטית דאם איתא דמהלך כעומד וילפי' רק דלקולא ל"א הכי ממעביר ד"א אין לך ראיה רק במקום חיוב. אבל במקום פטור ראוי לומר דאפי' לקולא מהלך כעומד. ומדחייבו רבנן ע"כ דלא ס"ל כלל מהלך כעומד. א"כ שפיר קאמרי' דלרע"ק אם איתא דמהלך כעומד אין ללמוד זורק ממושיט די"ל דזורק פטור דבמקום פטור אף לקולא ראוי לומר דקלוטה כהונחה דעל זה ליכא ראיה מזורק ד"א וא"כ כ"ז בזורק למעלה מי' אבל על קושייתנו הנ"ל דבנתן לתוך ידו של בעה"ב או בנטל ממנו והוציא דלפטור מכח קלוטה בזה שפיר יש לומר דבמקום חיובא לא אמרי' לקולא כמי שהונחה. ודו"ק:

[אות קי] **שם בא"ד כל הקופה וחייב**. והרמב"ם פי"ב פסק דפטור עד שיוציא את הקופה דאגד כלים שמיה אגד ופירושא דמתני' אע"ג דרוב פירות מבחוץ פטור ולא רוב פירות בלבד אלא אפילו כל הפירות עד שיוציא את כל הקופה. גמ':

[אות קיא] **שם תוי"ט ד"ה עד שיוציא. והא דתנן**. לא ידעתי המשך דברים אלו דזהו קושיא בפ"ע בלא"ה על מתני' דלעיל ואיך תלי' זה בדינא דאגד כלי ל"ש אגד דאטו אם

שמיה אגד לא מצינן למימר דמתני' אשמעינן דאינו חייב עד שיוציא כל הקופה דזהו לא נזכר במתני' ותוס' הקשו באמת בסתם לעיל במתני' ואולי י"ל בכוונת התוי"ט במה שתרצו תוס' שם בתחלה דאשמעינן דאף דבעלמא באכל ב' זיתי חלב בהעלם א' ונודע לו וחזר ונודע או בהפריש וחזר ונודע מחייב ב' הכא כיון דהכל בכלי א' פטור. ולזה ס"ל להתוי"ט דאף דבקושייתם לא היה ס"ל לחלק כן לדינא היינו למ"ד לא שמיה אגד אבל למ"ד שמיה אגד כיון דלא נעשה הוצאה עד גמר הוצאת הקופה הויא רק הוצאה א' ואפי' בנודע וחזו"נ אינו חייב אלא א' ושפיר אשמעינן מתני' דא"כ שמיה אגד מש"ה פטור וא"ח אלא אחת. אף בנו"נ ולזה קושייתם רק למ"ד ל"ש אגד דראוי לחייב באמת בנו"נ כמו בעלמא כיון דמלאכת הוצאה מכל מין ומין כשיצא לחוץ נגמר חיובו:

משנה ה

[אות קיא] ב **במשנה הוציאוהו שנים**. ושיעור א' לשניהם. עי' לקמן (פי"ג מ"ו) היה כח בא' להוציא לבדו והב' אין יכול להוציא לבדו ונשתתפו שניהם והוציא זה שיכול חייב וזה שא"י הוי מסייע ואין בו ממש ואפי' הוא בעל כח הרבה אלא שנושא הקורה באצבעו דאלמלא האחר לא היה בכחו להוציאו בכה"ג דמה לנו לכחו כיון דהשתא מיהא אינו יכול. תוספות. ובסוגיא איתא אמר מר זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב. איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה או דילמא שיעור א' לכולן וכו' אר"פ משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב ע"ג מטה וכו' ארנב"י אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית וכו'. ובתוס' הקשו למאן דס"ל דבעי' שיעור לכל א' אטו מי לא שמיע לי' מתני' דצבי ותירצו דבאמת בזה א"י וזה א"י כולהו מודים דשיעור א' לכולם ומאן דמייתי מצבי לא נראה לו לחלק בין זה יכול וזה יכול לבין זה א"י וזה א"י. ותמוה לי דמה הועילו בזה הא מ"מ תשאר הקושיא על ר"פ משמיה דרבא דפשיט מההיא דזב יושב על המטה דצ"ל ג"כ דלא ס"ל לחלק בזה א"כ אמאי פשיט ממתני' דזב ובדמיון שבת למשכב הזב אמאי לא פשיט מדמוקדם ומדין זה דעשו מלאכה ממתני' דצבי וצע"ג:

[אות קיב] **שם במשנה שנים חייבים**. ואם זה יכול וזה אינו יכול זה שיכול חייב וזה שא"י פטור דמסייע אין בו ממש. גמ'. ובתוס' שם ד"ה אר"ז הקשו דהכא איתי ליה לר"ז דמסייע אין בו ממש ובפ"ב דביצה אמרי' אמימר כחל עינא ע"י עובד כוכבים בשבת כו' משמע דר"ז סובר דיש בו ממש ע"כ. ולדעתי לכאורה קשה להיפוך איך ס"ל לאמימר שם בכוחל דמסייע אין בו ממש הא אי לא עמיץ ופתח אין העובד כוכבים יכול לכחול והוי כמו זה אינו יכול וזה אינו יכול דלא מקרי מסייע. ולזה נראה דהם תרי ענינים. דהתם בביצה מה דעמיץ ופותח אינו עושה ועצם מעשה כוחל שהוא אינו נותן הכחל

לעיניו אלא דמסייע בסבה ועושה הכנה שיכול העובד כוכבים לכחול וזהו אין בו ממש היינו דהגורם אינו נקרא כוחל. משא"כ הכא דשניהם עושים בעצמות ההוצאה. בזה אם זה א"י וזה א"י שניהם מקרי עושי מלאכת ההוצאה. וא"כ ממילא ליתא לקושית התוס' דר"ז ור"א היה סבירא להו דהתם הוי ג"כ כמו הכא כיון דהעובד כוכבים א"י לכחול אם לא עמיץ ופתח הוא לא מקרי מסייע ואמימר ס"ל דמ"מ מסייע כזה לא מקרי כוחל דהא אינו נותן הכחול רק מכין שיכחול העובד כוכבים:

[אות קיג] שם **וכן כזית מן המת**. אבל פחות מכזית פטור. ודוקא שהוציא חצי זית מזית ומחצה אבל חצי זית מזית חייב דהוצאה חשובה היא להציל שלא ישאר בבית שיעור טומאה. גמ':

משנה ו

[אות קיד] **ברע"ב ד"ה וחכמים אוסרים. שתי שערות חייב**. ובמלקט לבנה מתוך שחורות אף על שער א' חייב וזה אף בחול אסור משום לא ילבש גבר. גמ':

פרק יא

משנה א

[אות קטו] **בהרע"ב ד"ה הזורק מרשות היחיד לרה"ר. וביניהן ד' טפחים**. היינו בחללו. ואם ליכא ד' רק בצירוף עובי המחיצות לא הוי רה"י רק על גבי מחיצות דחזי לאשתמושי עלייהו להניח דבר מזה על זה אבל תוכו לא הוי רשות היחיד והרשב"א (פ"ק דשבת דף ח') כתב דאם המחיצות חלושות גם על גבן לא הוי רה"י:

[אות קטז] **ברע"ב בא"ד ועובי הכתלים של רה"י נדון**. אף היכא דרוחב חללו כעשר אמות או כעשרים דלא חזי לאשתמושי על גבי הכתלים. מ"מ כיון דלאחרים עושים מחיצה לעצמו לכ"ש (תוס' סוכה דף ד' ע"ב ועיין שבת דף צ"ט ע"ב):

[אות קיז] **שם במשנה ר"ע מחייב**. דסבר ר"ע דלא בעי הנחה על מקום ד' על ד'. ובגמ' (דף ד') ודלמא הנחה הוא דלא בעי הא עקירה בעי. משמע דלא פסיקא ליה איך סבר בעקירה אך רש"י פי' דדייק מדלא מחייב רע"ק שתים א' משום הוצאה וא' משום הכנסה משמע דזה ודאי דעקירה בעי לר"ע ממקום ד' על ד'. ובתוס' בד"ה ודלמא הנחה הקשו על רש"י דדילמא הא דלא מחייב ב' משום דלא מחייב אתולדה במקום אב ויראה דבתוס' (דף צ"ז ד"ה למימרא) הקשה הר"פ מנ"ל דמחייב אתולדה במקום אב דלמא הא דמחייב ב' היינו בנודע וחזר ונודע ואור"י דא"כ לא היה ר"י משמיענו שום חידוש וע"ש. ולכאורה קשה הא מ"מ יש חידוש דמחייב ב' דמיניה ידעינן דאפילו עקירה לא בעי מקום ד'.

אמנם לק"מ דהא אמרי' דלא מחייב ר' אלא ברה"י מקורה דכמאן דמליא דמי ובזה אין חילוק בין הנחה לעקירה. וכיון שכן מיושב קושית תוס' דשפיר מוכח מדלא קתני ר"ע מחייב שתים היינו אף אם אינו מחייב אתולדה במק"א מ"מ משכחת דחייב ב' בנודע וחזר ונודע. והחידוש דאפי' עקירה לא בעי ממקום ד' אע"כ דבאמת עקירה בעי. ובהכי מתיישב לי הא דאמרו ודלמא הנחה לא בעי. ולרש"י דבא מכח הוכחה א"כ ודאי הכי הוא ואמאי נקט בלשון ודלמא ומצאתי אח"כ דהקשה כן הרשב"א (ובפשוטו י"ל דההוכחה רק דעקירה שני' מהנחה אבל מ"מ אינו מוכח דבעי ממקום ד' די"ל דעקירה בעי ממקום מונח ממש ולא מאויר אלא כיון דעכ"פ מוכח דעקירה גרע לזה פריך ודלמא בעי ממקום ד') ולפי האמור ניחא דהכי אמרי' דהא כפי דקתני התם ר"ע מחייב אפשר למטעי ולספק דדלמא הנחה לא בעי דיש מקום סברא לחלק. ממילא מוכח דהאמת כן הוא מדלא קתני ר"ע מחייב ב' לאשמועינן דאפי' עקירה לא בעי. דודאי אם לא הוה שום סברא לחלק בין הנחה לעקירה לא היה הוכחה כלל די"ל מה דלא קתני מחייב ב' היינו דבהעלם א' אינו חייב אלא א' ובנודע וחזר ונודע אין חידוש. לזה הקדים דהא באמת יש לטעות דדלמא הנחה לא בעי. ממילא ההוכחה קיימת מדלא קתני להדיא מחייב ב' לאפוקי מסברא זו. ע"כ משום דבאמת עקירה בעי:

ומה דהכריח רש"י לזה ולא כפשוטו דמקשה רק דרך דלמא הנחה לא בעי. דהיה קשה לרש"י דמה מרויח רב יוסף בתירוצו דה"מ ר' היא דמ"מ יקשה ודלמא הנחה הוא דלא בעי וכקושית תוס'. וכן במה דמשני ר"ז הא מני אחרים קשה דמה מרויח בזה הא מ"מ לא שמעינן רק הנחה ולא עקירה. והגאון מוהר"ש איידלס בתוס' ד"ה זרק ונח הרגיש בזה דתוס' הו"מ להקשות בפשיטות על ר"ז. אבל באמת יותר הוי מצי להקשות דמה הועיל ר"ת בתירוצו דגרסינן בהזורק יתיב ר"י כו' הא זהו מספיק על ר"י דמה דקאמר ר' היא היינו ההיא דזרק מרה"ר דלא ס"ל דמיירי ברה"י מקורה אבל מ"מ תשאר הקושיא על שנויא דר"ז דאמר ה"מ אחרים היא דמה הרויח בזה. הא עדיין קשה דלמא הנחה הוא דלא בעי. וזהו שהכריח לרש"י לפירושו והיינו דמדר"ע מוכח דס"ל דעקירה בעי והוי קושיא אלימתא. והרויחו בתירוצם דה"מ ר' היא וה"מ אחרים דעכ"פ אינה הוכחה ויכולים לסבור דגם עקירה לא בעי:

ובהכי מיושב היטב גם קושית תוס' ד"ה זרק ונח במ"ש דלגרסת ר"ת בהזורק יתיב ר"י וקשיא ליה אתי שפיר דר"י היה מתני דברי ר"י על רבי וע"ז הקשו מבסמוך דפריך והא איתמר כו' הו"מ למפרך הא דקשיא ליה לר"י בהזורק דר' לא מחייב אתולדה במקום אב. וזהו אינו קושיא כל כך דבפירכא זו דר' לא מחייב ב' ליכא קושיא רק על העקירה

דדלמא בעי ד' לזה עדיפא פריך דאפי' על הנחה ליכא ראיה וכדמוכח בהא דפרכינן ודלמא כאבייי. אבל באמת לענ"ד קשה ביותר דעדיין יקשה איך אמר ר"י ה"מ ר' היא והיינו ההיא דהזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע הא ר"י בעצמו הקשה בהזורק על דברי ריא"ש. וא"כ אין קיום לדברי ריא"ש דר' מחייב ב'. וא"כ עדיין קשה דלמא עקירה בעי. ולפי הנ"ל מיושב היטב דהא כפי מה דביארנו בכונת תוס' בהזורק הנ"ל דעיקר הקושיא רק לפי האמת דמיירי ברה"י מקורה דבזה אא"ל דמיירי בנודע וחזר ונודע דא"כ ליכא חידוש דחייב ב'. אבל אילו לא מיירי ברה"י מקורה שפיר היה מקום לומר דמחייב ב' ומיירי בנודע וחזר ונודע. והחידוש דאפי' עקירה לא בעי ד'. וכיון שכן רווחא שמעתתא דר"י לנפשיה ס"ל דר' מיירי ברה"י שאינו מקורה. ולזה ס"ל דמה שקיבל ריא"ש מרבותיו דר' מחייב ב' מתקיימות היטב דליכא עלה קושיא ומיירי בנודע וחזר ונודע והחידוש דאפי' עקירה לא בעי. מש"ה אר"י שפיר ה"מ ר' היא אלא דבהזורק הקשה על שמואל לשיטתיה דאמר לא מחייב ר' אלא ברה"י מקורה וליכא למימר בנוחו"נ דא"כ מאי למימרא. אבל מ"מ ס"ל לר"י דקבלת ריא"ש מרבותיו היא אמת דר' מחייב ב' וקושייתו בהזורק רק על שמואל לשיטתיה. ודו"ק:

אך עדיין יש לפקפק קצת דמאי פריך ר"י בהזורק על שמואל דלמא הא דאמר שמואל לא חייב ר' רק ברה"י מקורה לא דקדק כן מדלא נקט רה"ר באמצע כדס"ל ר"י לנפשיה. דאין זה דקדוק אלא דס"ל לשמואל בפשיטות דעקירה בעי ודאי ממקום ד' וכיון דקיבל מרבותיו דר' מחייב שתים מוכח דמיירי ברה"י מקורה. וא"כ שפיר י"ל דמיירי בנודע וחו"נ והחידוש דחייב ב' דמזה נדע דמיירי ברה"י מקורה ומשום דכמאן דמליא דמי. ואילו לא היה אמר דחייב ב' היה אפשר לומר דלא מיירי במקורה או דאף במקורה לאו כמליא דמי אלא דחייב על ההנחה. דאפשר דלא בעי מקום ד' כדס"ל לרע"ק ויש ליישב:

משנה ב

[אות קיח] **בהר"ב ד"ה הזורק פטור כו'. למעלה מעשרה שמצינו**. ובמושיט למטה מעשרה רצו בתוס' להוכיח דחייב וכתבו (בדף ד') ד"ה אבל למעלה וז"ל יש להוכיח קצת מכאן דמושיט חייב נמי למטה מי' דאת"ל פטור לפי שלא מצינו במשכן מושיט למטה מי' כו' א"כ לימא הכא אבל למעלה מי' ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט עכ"ל. וקשה לי הא לפי האמת דהוכיחו דלמטה מי' חייב ג"כ במושיט א"כ מוכח דאף דקי"ל כרבנן דר"ע דלא ילפינן זורק ממושיט דבעי דמי ליה ממש מ"מ למטה ממעלה ילפינן דדמי יותר זה לזה וא"כ מה הוכיחו דלמא באמת לדידן דלא ילפינן זורק ממושיט דבעי דמי ליה ממש גם למטה ממעלה לא ילפינן. אבל למאן דיליף זורק ממושיט דלא בעי דמי

ליה ממש מכ"ש דיליף למטה מלמעלה ומש"ה לא הוי מצי למימר איפכא דלמעלה מי' ד"ה חייב דאם ילפינן זורק ממושיט מכ"ש דילפינן למטה מלמעלה אבל לעולם לדידן דלא ילפינן זורק ממושיט גם למטה מלמעלה לא ילפינן וה' יגיה חשכי:

[אות קיט] **שם בר"ב ד"ה חולית הבור. דבור וחולייתו מצטרפים.** כתבו תוס' דמתני' מיירי דהחוליא בעצמה גבוה יו"ד כיון דקתני והנותן ע"ג וע"י צירוף י' לא הוי רה"י אלא תוך הבור אבל לא על החוליא אלא ע"כ דמיירי בחוליא עצמה גבוה י' ומיירי שאין בחללו רוחב ד' אלא חללו ועובי החוליא הם ד' ואשמעינן מתני' דבור וחולייתו מצטרפים לרוחב ד' ומחייב בנותן ע"ג חוליא דראוי' להשתמש וליתן שם נסר רחב אבל חללו לא הוי רה"י כיון דבחללו אינו רחב ד'. ועי' תוי"ט (פ' בתרא דערובין מ"ז) ד"ה ממלאים:

משנה ג

[אות קכ] **שם בהר"ב ד"ה למטה. אלא ד"א מצומצמות.** ודעת תוספות בפירקין (דף צ"ט ע"ב) דבעי' ד"א חוץ מעובי דבילה:

[אות קכא] **תוי"ט ד"ה בכותל. בפני הכותל.** וכי אמרינן למטה מי' ברוחב ד' הוי כרמלית וכשאין רחב ד' הוי מקום פטור היינו בתשמיש מסויים כגון ע"ג כותל או עמוד אבל אויר כגון פני הכותל דבר הנדבק בו לא הוי רשותא לנפשיה אלא אי למטה מי' הוא הוי רה"ר גמור ולמעלה מי' מקום פטור עכ"ל רש"י (פ"ק דף ז' ע"א) ד"ה חייב. ובתוס' שם דר"ת ס"ל דמ"מ בעי' שיהא פני הכותל רחב ד' דבעי' הנחה ע"ג ד' וריב"א ס"ל דלא בעי' ד' דכיון דנח בפני הכותל וראה את הקרקע חשוב כמונח בקרקע:

[אות קכב] **שם בתוי"ט ד"ה הזורק. גמרא גמירי לה.** בירושלמי פריך על דעתיה דבן עזאי דמהלך כעומד דמי אין אדם מתחייב על ד"א ברה"ר לעולם דנעשה כמי שהונחה על כל אמה ואמה ויפטר ומשני משכחת לה בקופץ. ובשבת (דף ח' ע"ב) תוס' ד"ה בשלמא לבן עזאי כתבו והש"ס דידן לא חשיב לה פירכא כדאמר בהזורק ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה ולהכי לא מקשה עלה וכן קלוטה לרע"ק אע"ג דכמי שהונחה דמי בזורק ד"א ברה"ר חייב ול"א כמי שהונחה תוך ד"א ברה"ר. וריב"א מספקא ליה כיון דבד' אמות ברה"ר לא אמרי' מהלך כעומד דמי אע"ג דבעלמא כעומד דמי לבן עזאי אם חייב לב"ע אפי' עמד לפוש תוך ד"א אם לאו וכן אם לא עמד וכו' וכן קלוטה לר"ע אם אמר כמי שהונחה דמי חוץ לד"א אפי' קלטה אחר כו' כיון דתוך ד"א לא אמרינן עכ"ד. (וקשה לי לאידך צד דמ"מ בסוף ד' אמרי' לב"ע מהלך כעומד וכן לרע"ק קלוטה כמי שהונחה א"כ מעביר ח' אמות ברה"ר לבן עזאי וזורק ח' אמות לרע"ק לחייב שתים בנודע וחזר ונודע דבסוף ד' הוי כמונח ואח"כ הוי עוד מחדש מעביר או זורק וצ"ע) וקשה לי דלכאורה נפשט

ספיקתם מסוגיין בדף צ"ז ע"ב מרה"י לרה"ר ועבר ד"א ברה"ר ר"י מחייב וחכמים פוטרין ואמרינן עליה מחייב היה ר"י שתים א' משום הוצאה וא' משום העברה דאי ס"ד חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן פטרי לגמרי הא אפיק לה מרה"י לרה"ר ע"ש. והיינו דרבנן לא ס"ל דקלוטה כמי שהונחה שתהיה כמו שהונחה משיצאה מפתח הבית דחזרה ונעקרה לסוף ד' ור"י סובר דכמי שהונחה כשיצאה מפתח הבית וחזרה ונעקרה ונחה לבסוף וע"ש ברש"י. הרי דאלו לא מחשבינן להונח בתחלת ד' וחזרה ונעקרה לא היה מחייב משום העברה דבהעברת ד"א ברה"ר בעינן שיהיה עקירה ברה"ר תחלת ד' והנחה בסוף ד' (ומ"ש תוס' בסוכה (מ"ג א' ד"ה ויעבירנו כו') וטעם זה לא יתכן דגבי העברה נמי כו' וטעם ראשון נראה א"כ משמע לכאורה דאם עוקרו מכרמלית ומעבירו ד"א ברה"ר חייב. נראה דרק כוונתם דלטעם א' י"ל דחיישינן לענין דיעמוד לפוש בינתיים והוצאה ליכא דהא לא הוציא מרה"י ומטעם מעביר איכא כיון דעמד לפוש הוי אח"כ עקירה ברה"ר. ואולם בתוס' עירובין (ל"ג א') כתבו דמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב משום מעביר ד"א ברה"ר והובא דבריהם בח"ר שבת (צ"ז א') וצ"ע הרי דחייב לר"י משום מעביר אף ע"י קלוטה. ול"א דממנ"פ אם תדין להקלוטה להונחה להוי כהונחה בכל אמה ואולי יש לחלק דהתם דכבר היינו דנין קלוטה להונחה לענין דנגמר מלאכת ההוצאה מרה"י לרה"ר מש"ה ממילא הוי אח"כ עקירה גם לענין מעביר ד"א. ודוחק:

אבל עוד תמה אני בדבריהם איך הונח להם בתירוצם דזורק לרע"ק הוא משום דזורק ד"א ברה"ר הלכתא גמירא לה. הא עדיין יקשה מסוגיא הנ"ל דלר"י חייב ב' משום הוצאה ומשום מעביר. וע' תוס' שבת (פ' א') ד"ה והא אמר רבא דהוכיחו מסוגיא דעירובין דר"י לא ס"ל דקלוטה באויר כהונחה דמי אלא דר"י מיירי במתגלגל על הקרקע ברה"ר. וא"כ בזה תשאר הקושיא דנימא בכל אמה הוי כמונח דהא ההלכה דזורק משכחת לה באינו מתגלגל על הקרקע דלא הוי כמונח וכן למה דתירצו תוס' (עירובין צ"ח ע"ב) דלר"י לא הוי כמונח אלא באומר כ"מ שתרצה תנוח אבל באם אינו רוצה שתנוח כאן ל"א בי' קלוטה כמי שהונחה דמי וקשה ג"כ כהנ"ל. דבאומר כ"מ שתרצה תנוח אמאי חייב לר"י משום מעביר נימא דכל אמה ואמה הוי כמונח. וההלכתא מתקיימת באינו רוצה שתנוח עד סוף ד' דלא הוי כהינחה וה' יאיר עיני:

משנה ד

[אות קכג] **בהר"ב ד"ה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו כו'**. **לאשמעי'**. בש"ס משמע דאשמעי' דדיוקא דהילוך ע"י הדחק שמיה הילוך אבל תשמיש ע"י הדחק ל"ש תשמיש:

[אות קכד] **שם בתי"ט ד"ה רקק. לאשמעי' דאפי' רקק רחב ד' אמות.** דסד"א דאקופי מקפי ליה כו' כצ"ל:

פרק יב

משנה ב

[אות קכה] [**במשנה**] **אם להסיק.** היינו באילן יבש דליכא תיקון וכן בסיפא במלקט עשבים אם לבהמה היינו באגם דליכא תיקון שדה דאל"כ אף דאינו מכוין רק להסיק חייב בכ"ש דהוי פסיק רישא ומשכחת לה נמי בעביד בארעא דחבריה דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה. גמרא. וברש"י כתב בארעא דחבריה דלא איכפת ליה ליפות. וקשה לי' ממ"ש רש"י לעיל (דף ע"ה ע"א) ד"ה טפי ניחא לי' וכו' מודה ר"ש במידי דלא איכפת ליה וצלע"ג:

משנה ג

[אות קכו] **ברע"ב ד"ה בין. שתיהן אלפין.** וכן פירש"י ותמהני מנ"ל לרש"י והרע"ב לפרש כן הא מדברי הסוגיא נראה שני שמות דהיינו שם גד וכדומה ושם א' היינו שש גג כיון שהוא תיבה אבל אא דאינו תיבה כלל אינו חייב וכדס"ל לר' יהודה בברייתא אלא דהש"ס בעי לומר דר"ש מחייב אף באא דאאזרך ודחי לה וא"כ למסקנא לא מצינו מאן דמחייב באא וכן פסק הרמב"ם (פי"א הלכה י"ג) הכותב אות כפולה פעמיים והוא שם א' כמו דד תת. חייב. משמע להדיא דדוקא כה"ג אבל אא פטור וכמ"ש הה"מ שם. וצריך לדחוק דס"ל לרש"י והרע"ב דמדקתני סתמא במתני' בין משם א' משמע דכל אותיות כפולים חייב אפי' אא ודוקא ר' יהודה דקאמר בברייתא אפילו לא כתב אלא ב' אותיות והן משם א' חייב כגון תת וכו' הרי דפירש בהדיא כגון תת וכו' וממעט אא אבל מתני' סתמא קתני ומשמע בכל ענין חייב:

[אות קכז] **בתוי"ט ד"ה שם. לא נחוש אלא הלשון.** קשה לי הא אין מתקיימת במקום אחר דבכותב שם במ' פתוחה א"א לקיימו במקום תיבה שלימה שם ואינו דומה לאורג ב' חוטים מבגד גדול דמתקיימת במקום א' דב' חוטים שוים למי שירצה לארוג רק ב' חוטים ודמי לגד מגדיאל ולהדיא אמרינן בסוגיא דזאת אומרת דר' יהודה ס"ל דסתום ועשאו פתוח כשר ואנן לא קיי"ל הכי אלא כאידך תנא דבעינן כתיבה תמה ע' בסוגיא וצ"ע. גם מ"ש ברמב"ם ויארוג כל השבת ויהי' פטור וכו' משמע דלמדים זה מסברא דל"ש לומר שיארוג כל השבת ויהיה פטור. הוא תמוה דהא בברייתא לא ילפינן כן מסברא אלא מקרא מאחת מהנה דרשינן אחת מהנה דהיינו שם משמעון וארג מקצת

בגד מכל הבגד. והתוי"ט כתב עלה ומבואר בברייתא. ולא ידעתי הכוונה אי לענין גוף הדין הא תני זה הכא במתני' שם קטן משם גדול. ואי הטעם. הא הטעם זה לא נזכר. אלא דיליף מקרא וצריך עיון:

משנה ה

[אות קכח] **במשנה נתכוין לכתוב ח' וכתב ב' זייני"ן**. משום דזייני"ן בעי זיוני. והיינו אף דנתכוין לכתוב ב' אותיות איזה שתי אותיות שיהיו דנתכוין למלאכת איסור ונעשית מחשבתו והא דלא קתני נתכוין לכתוב ב' זייני"ן וכתבן בלא זיון פטור. דאשמעי' רבותא לדייק הא ב' אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב אף דהשתא מיהא לאחת הוא דמכוין. תוס':

פרק יג

משנה א

[אות קכט] **במשנה בין בסוף**. לאו בסוף הבגד ממש דבזה כיון דהשלימה לבגד אפי' בחוט א' חייב כדאיתא בסוגיין (דף ק"ד ע"ב) אלא באמצע הבגד קרי לה בין בסוף. תוס':

משנה ג

[אות קל] **בהרע"ב ד"ה בחמתו. הא מתני' אדחיא לה**. זהו להרע"ב לשיטתיה דפסק לעיל (פ"ב מ"ה) דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. אבל לרוב הפוסקים דפסקו כר' יוסי שם דמלאכת שאצל"ג פטור קיימא מתני' להלכה דבחמתו דפטור דהוי מלאכה שאצל"ג עיין בסוגיין:

פרק יד

משנה א

[אות קלא] **בהרע"ב ד"ה והחובל. שהיא תולדה דדש**. לטעם זה בעינן שיצא דם כגרוגרת וכ"כ הרמב"ם (פ"ח ה"ז מהל' שבת) וקשה לי דהרמב"ם כתב ריש פי"א דהשוחט חייב משום נטילת נשמה ואמאי אינו חייב גם משום מפרק הדם כמו בחובל ואף אם אין צריך ליתן הדם לכלבו מ"מ הא בחובל להזיק פטור רק משום מקלקל והא שחיטה לא הוי קלקול. ודוחק לומר דמיירי בלא יצא דם או שלא יצא כגרוגרת:

[אות קלב] **שם ד"ה ושאר שקצים. וחלזונות**. לטעם הא' שכתב הרמב"ם דחובל משום מפרק והוי תולדה דדש. בחלזון. בלא"ה פטור אף אילו היה לו עור כדקיי"ל דאין דישה אלא בגד"ק כדאיתא בשבת (דף ע"ה ע"א) דחלזון דאין בו משום מפרק ובבהמה ס"ל

להרמב"ם דהוי גד"ק עיי"ש. ובהיפוך קשה ג"כ כיון דחלזון אין לו עור איך פליגי ר"י ורבנן בשבת (דף ע"ה) אי חייב בחלזון משום מפרק אם יש דישה שלא בגד"ק או לא. הא בשאר שקצים דאין להם עור חובל פטור ואפילו ביצא מהם דם כמ"ש הרמב"ם במפורש (בפ"ח ה"ז) (ודחה סוגיא דחולין (דמ"ו ע"ב) מהלכה ע' בכ"מ) וע"כ משום דבלא עור לא מקרי מפרק א"כ בחלזון ל"ש כלל מפרק. ומצאתי שעמד בזה הפמ"ג בס' א"א סי' שט"ז סקט"ו. וכזה ק' לי על רש"י (דף ע"ח ע"ב) ד"ה משום נטילת נשמה דנטנ"ש הוה במשכן באילים מאדמים ותחש וחלזון עכ"ל קשה לי במה דנקט חלזון הא מסקי' לעיל (דף ע"ה ע"א) דבחלזון שמוציא דמו לצביעה אין בו משום נטילת נשמה דהוי מתעסק דכל כמה דאית ביה חיותא וכו'. ואף דלר"י דמשני שם שפצעו מת ס"ל דיש בו משום נטילת נשמה מ"מ הא רבא מסיק התם דאפ"ת שפצעו חי ובפשטא דמלתא קי"ל הכי וא"כ מאי בעי רש"י בזה למנקט חלזון מה דהוי רק לר"י וצ"ע.

[אות קלג] **תוי"ט ד"ה והחובל. ודומה זה לכותב שם משמעון.** והוא תמוה לענ"ד דשאני התם דבכותב שם לחוד הוי מלאכה וחייב מש"ה אף ברצה לכתוב שמעון לא גרע וחייב מיד כשכתב שם אף כשעדיין לא נתקיים כל מחשבתו. מ"מ שם מלאכה עלה. אבל הכא דבנצרר הדם ולא יצא דא"י ליתנו לכלבו. אם היה תחלת מחשבתו לחבול בענין שיצרור לחוד ולא יצא היה פטור משום מקלקל וא"כ מה בכך דחשב שיצא הדם ויתן לכלבו. הא מ"מ עתה שלא יצא הדם לא נעשה מלאכת חיוב דהא מקלקל הוא. והרי מפורש בתוס' (דף ק"ו ע"א) ד"ה בחובל וכו' דהא דר' אבהו ס"ל לר"ש דמקלקל גמור בחבורה אף דא"צ לכלבו חייב. היינו דהוא היה סבור שיכול ליתן לכלבו (דבלא"ה הוי מלאכה שאצ"ל) אלא דהיה איסורי הנאה וא"י ליתן לכלבו. הרי אף דלפי מחשבתו לא היה מקלקל מ"מ מקרי מקלקל כיון דבאמת נעשה קלקול. וא"כ לר' יוחנן דס"ל שם דבאמת בזה דהוי מקלקל גמור גם בחובל פטור אלא בענין דנותנין באמת לכלבו. ומכש"כ לדידן דקי"ל כר' יהודה דגם בחובל מקלקל פטור. ובנצרר הדם אמאי חייב הא הוי מקלקל. ואולי יש לדחוק דגם בנצרר יכול ליתן לכלבו הדם כשהוא נצרר שישליך הבשר הצרור לכלבו אלא דס"ל להתוי"ט דכפשוטו מיירי אף שדעתו היה בחבלה שיצא הדם ליתן לכלבו אם כן עדיין לא גמר כל מחשבתו. דמ"מ חייב ודמי לשם משמעון דגם זה בנצרר מלאכה גמורה ליתן כך לכלבו. ועדיין צ"ע.

פרק טו

משנה א

[אות קלד] **ברע"ב ד"ה קשר הגמלים. והוי דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקים.** ואח"כ בהא דחייב על התירן כתב שכן צדי חלזון וכו'. וקשה לי הא זהו דקושרים יריעות הנפסקות אמרינן כן בפ' כלל גדול (דף ע"ד ע"ב) לס"ד ואח"כ כדאמר ליה רבא תרצת קושר מתיר מאי איכא למימר ומסקי' אלא וכו' שכן צדי חלזון וכו' ל"צ תו להההיא דקושרי יריעות אלא דבצדי חלזון היה קשירה והתרה. וכן הרע"ב בפ' כלל גדול במתני' דקתני הקושר והמתיר כ' הר"ב על שניהם שכן צדי חלזון וכו' וצ"ע:

[אות קלה] **שם בא"ד וקשר של קיימא ואינו מעשה אומן.** זהו שיטת הרי"ף דליכא חילוקים בין קיימא לגמרי לקצת קיימא אלא דאם הוא ג"כ מעשה אומן חייב ובליכא מעשה אומן אסור מדרבנן ואם לא הוי קיימא וגם לא מעשה אומן מותר. והרע"ב כ' במתני' ב' דקשר שאינו של קיימא לעולם רק לזמן קבוע אסור מדרבנן וזהו שיטת רש"י וארכביה אתרי ריכשי וצ"ע:

משנה ג

[אות קלו] **במשנה אפילו ארבעה וכו'**. עי' תוי"ט לקמן (רפי"ח):

[אות קלז] **שם בתוי"ט ד"ה רע"ק אומר. שקרבים ביו"ט.** בסוגיא אמרי' דר"י ס"ל דנדרים ונדבות קריבים ביו"ט ול"צ קרא דקריבים ביו"ט ורע"ק ס"ל נו"נ א"ק ביו"ט. וק"ל הא פלוגתייהו רק בשלמי נדבה אבל בעולת נדבה לכ"ע א"ק וכמ"ש תוס' חגיגה (דף ז' ע"ב) וא"כ הכא דמיירי בעולה לכ"ע א"ק וצ"ע:

פרק טז

משנה א

[אות קלט] **במשנה שאינו מפולש.** והא דנקט במתני' ג' לחצר מעורבת ולא נקט למבוי המשותפת היינו דמבוי עצמו יש הפרש דבכ"ק דהכא מהני מבוי שיש לו ג' מחיצות ולחי א' אבל לענין שאר דברים לא מהני לחי א' דס"ל כר"א (פ"א דעירובין מ"ב) דבעי' לחיים גמרא עפ"י פירש"י אבל הרשב"א כ' דא"ל דמתני' ס"ל כת"ק דהתם דבעלמא מהני ג"כ לחי א'. אלא דהא דלא נקט במתני' דלקמן למבוי המשותפת משום דאינו פסיקא דהא לר"א אסור בלחי א' אבל הכא נקט למבוי דגם ר"א מודה הכא לענין כתבי קודש:

[אות קלח] **ברע"ב ד"ה כל כתבי. אע"פ שלא ערבו.** וכ"כ רש"י וכה"פ והכי מוכח דבמתני' ג' קתני לחצר המעורבת הכא לא קתני המעורבת. ואולם תמוה לי דברי רש"י

שבת (דף ס"א ע"ב) ד"ה לאצולינהו לחצר המעורבת כשאר כתבי קודש עכ"ל משמע דבכ"ק מצילין רק למעורבת וצ"ע:

[אות קמ] **שם בהר"ב ד"ה ואע"פ. ואיכא למ"ד דלא נתנו לקרות בהן**. היינו רשב"ג במתני' (פ"א דמגילה מ"ח) ונ"מ ג"כ לאידך תנא בכתובים שלא בדיו עיין בסוגיא ובתוס'. ולישנא דהר"ב ואיכא למ"ד מגומגם דהא הר"ב במגילה שם כתב דהלכה כרשב"ג:

משנה ב

[אות קמא] **בהר"ב ד"ה מצילין. בהול על ממונו**. ואע"פ דלקמן ריש פרק בתרא במי שהחשיך אמרי' בהיפוך דהקילו חז"ל דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שריית ליה אתי לאתויי ד"א ברה"ר כ' הר"ן לקמן דכל הפסד שהוא נופל פתאום דאפי' בלא איסור שבת אדם בהול עליו וצריך שימהר הצלתו כמו בדליקה בכה"ג אמרי' מתוך שאדם בהול אי שריית ליה אתי לכבויי לפי שהדבר נחפז הרבה ואין לבו עליו ואי שריית ליה מידי לא יתן דבריו לשיעורים וכל כה"ג איכא למיחש טפי למתוך שאדם בהול ממאי דאיכא למיחש דאין אדם מעמיד. אבל במי שהחשיך אין השעה דחוקה לו ואי שריית ליה אף היא יציל בכה"ג דשריית לי' לחוד ואי לא שריית ליה מידי אפי' הוא לא יעמיד עצמו על ממונו ויציל כי היכי דבעי ע"ש:

משנה ד

[אות קמב] **במשנה ולובש כל מה שיכול ללבוש**. בסמ"ג והג"מ והובא ברמ"א דאפילו לחצר שאינה מעורבת מותר כיון דהוא דרך מלבוש והוי בבא בפ"ע ולא קאי על ולשם מוציא. ולענ"ד אולי גם למבוי שאינו מפולש ואפשר אף לרה"ר מותר כיון דליכא בזה איסור הוצאה הוי כמו חצר המעורבת. ואולם לדעת הר"ן שהעתקתי לקמן בסמוך אצל דברי התוי"ט ד"ה רי"א יש בזה איסור הוצאה ואינו מותר רק למעורבת:

[אות קמג] **בהר"ב ד"ה בואו. יותר ממה שהם יכולים להציל**. מזה נשמע דדעת הרע"ב דהאחרים ג"כ א"י להציל רק מזון ג"ס דלא כדעת הר"י טראני שכ' הר"ן בשמו דהאחרים דלאו ממונם הוא לא בהילי ול"ח לאתי לכבויי ומותרים להציל כמה דבעו:

[אות קמד] **בתוי"ט ד"ה רבי יוסי אומר. דלמא נפיק בהו לרה"ר**. ואפשר דע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא משום דכיון דאינו מציל אלא ברה"י לא חיישי' להכי אבל היכא דנפק לרה"ר בהא מודו דאסור משום משא. ולפ"ז אסור לצאת ברה"ר במלבושים הרבה שאין דרך לישא אותם ביחד. הר"ן:

[אות קמה] **בתוי"ט ד"ה בואו והצילו עמי. כמ"ש שם הר"ן**. אבל רש"י כתב דהוי הפקר כיון דאמר בואו והצילו לכם וכ"ה בש"ע (סי' של"ד) וכ' המג"א דבלא אמירה יכול לומר

הייתי ממציא לי אנשים שהיו מצילים ומחזירים לי. ולענ"ד היה נראה דבאוכלים דא"א לו להציל יותר מג' סעודות הוי הפקר דכמציל מזוטו של ים הוא. אבל במלבושים דהיה ביד הבעל הבית לחזור פעם אחר פעם לא הוי הפקר ואפשר דזהו כוונת הש"ס דברישא תני הצילו לכם כיון דלא חזי אלא ג"ס וממילא הוי הפקר אבל במלבושים דחזי לכולי יומא לא הוי הפקר מש"ה אומר בואו והצילו עמי:

משנה ה

[אות קמו] **ברע"ב ד"ה שאין יכולין לקבל. וסבר ר"י גרם כיבוי אסור.** היינו בדליקה דחיישינן כיון דבהול דלמא אתי לכבויי. גמרא:

[אות קמז] **בתוי"ט ד"ה פורסין. וביו"ט אף בלחין.** היינו בנשחטה ביו"ט שרי לטלטל עור הלח דהתירו סופן משום תחלתן שלא ימנע לשחוט ביו"ט כדאיתא בביצה (פ"א מ"ה):

משנה ו

[אות קמח] **במשנה אין אומרים לו כבה.** בסוגיין (דף קכ"א) אמרי' אמר ר' אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. והנה אם מותר לומר לנכרי אם תכבה לא תפסיד לא נתבאר בפוסקים ומדברי תוס' כתובות (דף ע' ע"ב) שכתבו שם דבמודר הנאה דמותר לומר כל הזן אינו מפסיד דמ"מ לומר ליחיד אם תזון לא תפסיד אסור דדמי לשלוחו א"כ הכא בדליקה מדלא נקט רבותא יותר דמותר לומר אם תכבה ל"ת מוכח דזהו באמת אסור. אמנם קשה לי דהא בסוגיין אמרינן נימא מסייע ליה אין אומרים לו כבה וכו' כבה הוא דלא אמרינן ליה הא כל המכבה א"מ אמרינן ליה והא מהך דיוקא יהא מוכח דדוקא כבה ממש אסור אבל לומר לו אם תכבה ל"ת רשאי וא"כ אמאי לא נקט ר"א יותר רבותא דגם זה מותר. וכן ק' למסקנא דאמרי' אימא סיפא אל תכבה ל"א ליה וכל המכבה אינו מפסיד נמי ל"א ליה אלא מהא ליכא למשמע מיניה. והא זהו ל"ש רק היכא דאפשר לקיים דיוקא אי דרישא אי דסיפא. אבל הכא דעכ"פ דיוקא דרישא בודאי לא הוי דיוק דהא אסור לומר אם תכבה ל"ת וכיון דדיוקא דרישא בודאי ל"ד ממילא ננקיט לעיקר דיוקא דסיפא דהכל אסור. מכל הלין יהא מוכח לכאורה דבאמת מותר לומר אם תכבה ל"ת וצ"ע לדינא. ובמה דאמרי' מהא ליכא למשמע מיניה ק"ל הא י"ל דמתני' מילתא פסיקא נקט לה במה דאיתא לכ"ע והיי' דנימא דכל המכבה א"מ תליא בפלוגת' דר"ש ור"י דאם מלאכה שאצ"ל דאורייתא והוי כיבוי מלאכה דאורייתא לא מקילי' לומר כל המכבה א"מ אבל לר"ש דכיבוי הוי דרבנן אם אינו עושה לעשות פחם מותר לומר כל המכבה א"מ ובזה לא יסתרו הדיוקים די"ל דנקט מלתא דפסיקא דכבה לכ"ע לא אמרינן ואל תכבה לכ"ע ל"צ לומר לו. ולומר כל המכבה א"מ תליא בפלוגתא דר"י ור"ש:

משנה ח

[אות קמט] **במשנה וירדו בו ר"ג**. במתני' שברי"ף איתא וירדו אחריו ר"ג וזקנים:

פרק יז

משנה ב

[אות קנ] **ברע"ב ד"ה ליטול בה את הקוץ. ובלבד שלא יתכוין**. אף דזהו מספיק רק לר"ש דהלכה כמותו דדשא"מ מותר מ"מ מתני' כ"ע הוא דפשיטא ליה להש"ס דליכא פלוגתא במשנה זו. תוס' במסכתין (ריש דף ק"ז). וטעמא דשרי לר' יהודה משום דהוא סובר מקלקל בחבורה פטור. גמרא סנהדרין (דף פ"ד ע"ב). וזה שאמר בעלמא בגמרא דר"י סובר מקלקל בחבורה פטור ממתני' דהכא שמעינן לה דכיון דס' דמשאצ"ל חייב ע"כ טעמא דשרי ליטול הקוץ משום דמקלקל בחבורה פטור. תוס' סנהדרין שם ד"ה מאן. והיינו ג"כ משום דמסתברא להש"ס שאין חולק כלל בדין זה דמחט של יד. והנה מצינו בכריתות (דף כ') דמה דמחייב ר"א במל את שלאחר השבת בשבת כיון דמקלקל בחבורה חייב גם מתעסק חייב. וא"כ לכאורה ממה דשרי ליטול הקוץ יחויב דיסבור דמשאצ"ל פטור. וא"כ באינו מתכוין דממילא א"צ לגופו אינו חייב. ולפ"ז ע"כ מה דמחייב ר"א חטאת במכבד ומרבץ בפסחים (דף ס"ה) אף דהוי אינו מתכוין דהא לרבנן שרי משום דשא"מ. צ"ל או כמ"ש התוס' פ' המצניע דבזהו עצמו פליגי דרבנן ס' דלא הוי פסיק רישא ור"א ס' דהוי פ"ר או כמ"ש התוס' בסנהדרין (דף פ"ה ע"א) דס"ל לר"א דהך תיקון דכיבוד וריבוץ זהו בעצמו ענין בנין וע"כ קשיא לי מה דמבואר מדבריהם שם דמכח ההקדמה שהקדימו דגם לר"י דשא"מ בשבת רק מדרבנן אסור הוצרכו לכך. אבל לולא ההקדמה היה אפשר לומר בפשיטות דר"א דהמכבד ס"ל כר"י והרי בלא"ה צ"ל הכי דהא ר"א ע"כ סובר דשא"מ מותר וצ"ע:

ועוד תימה על התוס' אי מהכא ידעינן לה לר"י דמקלקל בחבורה פטור א"כ איך מספקינן פ"ק דכתובות גבי דם מפקיד פקיד דדלמא הלכה דדשא"מ אסור וגם מקלקל בחבורה חייב הא זהו א"א דא"כ מחט של יד ליתסר לדינא והרי לפי שיטתם ס"ל להש"ס דמחט של יד אתיא ככ"ע ואין בזה חולק ואיך נאמר דלדידן להלכה באמת אסור. ותו קשיא לי דלדבריהם צ"ל הא דאמרינן בשבת ג"כ דמקלקל בהבערה תלוי בדר"ש ור"י היינו דזה תלוי בזה דמאן דס' מקלקל בחבורה חייב וע"כ דיליף לה מדאיצטריך קרא למשרי מילה בשבת ומוכח דס"ל דתיקון מצוה לא הוי תיקון ממילא מדאסר רחמנא הבערת בת כהן והא בישול פתילה דלמצוה לא הוי תיקון ע"כ מוכח דמקלקל בהבערה חייב. וכיון

שכן יקשה לראב"צ בכריתות לשינויא דר"א דמיירי בנתכוין לכבות העליונות והובערו התחתונות ומיירי ע"כ בלא ניחא ליה דאל"כ גם לר"ש חייב א"כ הוי מקלקל לענין הבערה. ומוכח דס"ל לראב"צ דמשאצ"ל חייב וגם מקלקל בהבערה חייב. וממילא יחויב שגם מקלקל בחבורה חייב וכנ"ל, הרי דאפשר שיסברו תרווייהו בהדדי דמשאצל"ג חייב וגם מקלקל בחבורה חייב וא"כ דלמא גם ר"י סובר כן. וצע"ג:

משנה ד

[אות קנא] **בהר"ב ד"ה רבי נחמיה. ולא לצורך דבר אחר**. ולצורך מקומו שרי לרבי נחמיה. גמרא:

פרק יח

משנה א

[אות קנב] **תוי"ט ד"ה ודמאי. וכתבו התוס' דהמ"ל**. והרשב"א כתב דדוקא תרומה מותר לישראל דעומד ליתנה לכהן אבל דמאי שאינו עומד לעניים אלא להחזיק לעצמו ע"י הפרשה וכיון דהיום אסור להפריש לא חזי היום לכלום אלא כיון דאי בעי חזי ליה השתא נמי מטלטל ליה דראוי הוא לו עיי"ש ועי' מה שכתבתי בגליון במסכתין פכ"ד מ"ד:

[אות קנג] **במשנה מתיר בלוף**. היינו בלוף ומכש"כ בחרדל תוס' (דף קכ"ח ע"א ד"ה רשב"ג):

[אות קנד] **ברע"ב ד"ה לעורבים. עורבים לגדולה**. דכל ישראל בני מלכים הם כדס"ל לר"ש לעיל (ספי"ד). גמ':

משנה ג

[אות קנה] **תוי"ט ד"ה ומחללין. ותיובתא לחולקים עליו**. עיין בחידושי רשב"א דהקשה כן ומוכח מזה דמילדים את האשה היינו מלאכה ולא טורח בעלמא ופירכת הש"ס דלמאי קתני ומחללים עליה את השבת הא כבר קתני ומילדים את האשה:

[אות קנו] **בתוי"ט ד"ה וכל וכו'. מביום השמיני**. ושם בעי תחלה למילף מק"ו ומה צרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה שבת שנדחית מפני העבודה אינו דין שתהא מילה דוחה אותה. ובתוס' הקשו לימא רציחה תוכיח שדוחה את העבודה ואינה דוחה שבת אף אני אביא מילה וכי תימא מילה עדיפא שדוחה צרעת הדוחה את העבודה אכתי נימא קבורת מ"מ תוכיח דעדיפא ממילה שדוחה את המילה מולאחותו הדוחה את הצרעת הדוחה את העבודה הדוחה את השבת אפילו הכי לא דחיא שבת ע"כ. ותמהני הא לאותו ס"ד מהראוי שקבורת מ"מ תהיה דוחה שבת כיון שדוחה מילה

הדוחה את השבת דהא בסנהדרין (דף ל"ח) פרכינן ותהא קבורת מ"מ דוחה שבת מק"ו כיון דדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת משנינן רציחה תוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת. ובתוס' שם הקשו דנלמד הק"ו קבורת מ"מ דדוחה מילה ומילה דוחה שבת ותירצו דמ"מ שייך רציחה תוכיח שדוחה עבודה שדוחה שבת והיא גופה אינה דוחה שבת ה"נ י"ל קבורת מ"מ אף שדוחה מילה שדוחה שבת היא גופה לא תדחה שבת ולכאורה קשה דמ"מ קבורת מ"מ עדיפא שדוחה מילה דדוחה צרעת דדוחה עבודה דדוחה שבת ועדיף משבת בכמה מדרגות וכמ"ש תוס' כאן וכ"ת כו' וצ"ל למסקנא ניחא דצרעת לא משום דחמירא אלא משום דגברא לא חזי ולרב ספרא בתירוץ א' בתוס' לקמן בד"ה הדר אמר דלא ס"ל דהך סברא דגברא לא חזי. באמת צ"ל דבלא"ה ל"ל קו"ח כזה כמ"ש הרש"א שם או דבאמת נסתר סברת תוס' בוכי תימא שכ' כאן. ואין חילוק בין אם עדיף במדרגות או לא כיון דמצינו גבי רציחה דדוחה דבר שדוחה שבת ומ"מ היא אינו דוחה נסתר הק"ו מכל וכל. עכ"פ לפי מה דקיימי התוס' השתא בסברת וכ"ת מילה כו' ק' איך כתבו אכתי נימא קבורת מ"מ תוכיח נימא דהיא גופה אתיא בק"ו דדוחה שבת כיון דדוחה מילה דדוחה צרעת כו' ולאותו הו"א ל"ש רציחה תוכיח כי היכי דל"ש רציחה תוכיח על מילה ומאי אולמא הק"ו לגבי מילה מלגבי קמ"מ ותרווייהו נילף בקו"ח שדוחה שבת וצע"ג וה' יפתח לבבי בתורתו:

פרק יט

משנה א

[אות קנז] **תוי"ט ד"ה מביאו בשבת. למהר המצוה**. ותוס' הניחו בקושיא בסוגיין ד"ה שלא ברצון ר"א דהא מ"מ אפשר לקיים שניהם דבכה"ג אין עשה דוחה ל"ת והרשב"א בחידושיו תירץ כיון דמ"מ צריך לחלל שבת במילה גופה מש"ה הכל שרי:

[אות קנח] **שם ד"ה על פי עדים. לתני ע"פ א'**. עי' בהרא"ש (פ"ק דמציעא סוף סי' ג') שכתב וז"ל ואיכא למימר שלא דקדק התנא בלשונו לשנות עדים ולאשמועינן דע"א לא מהני ואלא אגב רהיטיה נקט דאורחיה בכל דוכתא למיתני עדים ופירוש עדות המועלת לו עכ"ל. וצ"ע מפירכת הש"ס בשמעתין דליתני ואם יש ע"א. ואח"כ מצאתי בעזה"י שעמד בזה הראנ"ח בתשובה (ח"א סי' פ"ט):

משנה ב

[אות קנח] ב **במשנה אפילו מחצר אחרת**. משמע דמרה"ר אסור וכ"כ המג"א להדיא (בסי' של"א ס"ק ה'). אבל בהר"ן במה שהביא דברי הרמב"ן להוכיח דנשפכו מים

שלאחר המילה יכול למולו ולהחם חמין באמצע דבריו כתב ומביא דרך רה"ר וצ"ע ובאמת לכאורה ק' אמאי נימא דאסור מרה"ר דמ"ש מלועס בשיניו דהוי טחינה כלאחר יד דשרי ומ"ש הוצאה מרה"ר כלאחד יד. וגם ק' לי בדברי הרמב"ן שבר"ן הנ"ל דנקט ההוכחה מדשרינן למול אף דיודע שיהיה צריך להביא הסמרטוטין לכרוך על אצבעו להביא מרה"ר דהוי שבות דלא דחי במכשירים אמאי הניח מלהביא ראיה מלועס בשיניו דהוי נמי שבות דהוא טוחן כלאחר יד:

[אות קנט] **בר"ב ד"ה אם לא טרף. בדרך שטורפים ביצים בקערה**. נראה דדקדק בזה לאורויי דדוקא בכה"ג לטרוף ולערב יפה יפה אסור אבל בלא עירב כל כך שרי וזהו בכלל ינתן זה בעצמו וכדאיתא בסוגיין:

משנה ג

[אות קס] **במשנה ספק ואנדרוגינוס**. בהרי"ף איתא במתני' ספק בן ז' ספק בן ח' ולענ"ד הוא ט"ס וראוי למחקו וצ"ל כמו שלפנינו בש"ס ספק ואנדרוגינוס וראיה לזה מהא דאמרי' (דף קל"ו ע"א) ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימהליה ממנ"פ. ואמאי פריך מברייתא ולא ממשנתנו זו. ולכאורה היה אפשר לומר דצ"ל דתנן וכו' ובאמת הפירכא ממתני'. והיינו מרויחים בזה כי באמת תמוה לכאורה לפמ"ש הטור והש"ע או"ח סי' ש"ל דספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללים עליו את השבת לפיקוח נפשו. והיינו מברייתא הנ"ל דס"ל דסתמא קתני אין מחללים ולא מיירי ממילא א"כ מאי פרכי' נימהליה ממנ"פ הא לא מיירי כלל ממילה. אבל אי הפירכא ממתני' דמיירי ממילה ניחא. **ואולם** קשה דאיך תלוי הפירכא על רב אדא דאמר דבן ח' מחתך בבשר בעלמא בלא"ה יקשה ממתני' זו דקתני עלה ור"י מתיר באנדרוגינוס דמשמע דבספק מודה והא לר"י דס"ל דמקלקל בחבורה פטור והא דצריך קרא למילה היינו דמה לי תיקון גברא מה לי תקון כלי ולדידיה ס' בן ז' או ח' נימהליה ממנ"פ דאם בן ח' [הוא] וליכא תיקון גברא לא הוי תיקון. ואולי י"ל כיון דצריך למצוץ אח"כ דהוי חבורה דבזה הוי תיקון גם בבן ח' לחיות חיי שעה ולהטור וש"ע הנ"ל דאסור לחלל שבת בפקוח נפשו דס' בן ז'. מ"מ א"א למולו להניחו בלא מציצה לגרום בידים סכנה כמו דאסור להרגו מספק. לזה פריך מדרב אדא דהוי כבשר ואין בו משום חבורה. אך מ"מ האמת יורה דרכו דל"ג במתני' ס' בן ז' והראיה מדאמרי (דף קל"ה ע"א) אמר מר ולא ספק דוחה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר ספק בן ז'. ול"ק לאתויי הא דקתני במתני' א"ו דלא גרסי' ליה וממתני' ליכא ראיה די"ל דמיירי בנולד בה"ש. ומה"ט קשה לי על רש"י והרע"ב דמפרשי במתני' ספק בן ח' ספק בן ט'. והרי מסוגיא משמע

דממתני' ליכא הכרח לדין זה די"ל ספק היינו נולד לבה"ש וא"כ למה נדחוק דמיירי בס' בן ח' וממילא ע"כ דמיירי במכשירים ואליבא דר"א כדמשנינן אברייתא ואמאי לא פירשו בפשוטו בנולד בה"ש וצ"ע:

ובקושיא הנ"ל דמאי פרכינן ואלא הא דתנא לא מיירי ממילה צריך לדחוק דכוונת הש"ס על הברייתא דערלתו ודאי דוחה את השבת דאמרי' עלה לאתויי מאי (דנולד בין השמשות קתני בסיפא בברייתא) לאתויי הא מתני' ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללים:

[אות קסא] א **שם בהרע"ב ד"ה ראב"ע. בין לפני המילה**. לכאורה קשה דהיכן מצינו דפליג ראב"ע על לפני המילה וכיון דלת"ק מותר רק זילוף ה"נ לראב"ע ולא פליג רק על לאחר המילה. וכזה הקשה הר"ן על הרי"ף דפסק להלכה דמרחיצים את הקטן לפני המילה ותירץ דהרי"ף פסק כאוקימתא דרבא דלת"ק ג"כ מרחיצים ממש וסיפא דקתני מזלפים היינו ביום ג' עיי"ש. וזהו אינו מספיק על הר"ב דכ' תחלה כאוקימתא דר"י ורב"א דמרחיצים דת"ק היינו מזלפים וצ"ע. ועיין במהרש"א דכתב דלהך אוקימתא דמרחיצים דתנא קמא היינו מזלפין ה"נ מרחיצים דראב"ע היינו מזלפים והוסיף רק דאפילו ביום ג' מזלפין וא"כ אפילו אחר המילה לא שרי רחיצה רק זילוף. אח"כ ראיתי בכ"מ (פ"ב מה' מילה) שכ' על הר"ן הנ"ל די"ל אף לשינויא דמרחיצים דקאמר דת"ק היינו מזלפים מ"מ ראב"ע פליג דמרחיצים כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה ואפי' ביום הג' והיינו כדברי הר"ב:

משנה ד

[אות קסא] ב **תוי"ט ד"ה חייב. מתקן הוא**. ואף דמל קודם זמנו צ"ל דמ"מ מקרי תקוני גברא דהוא נימול וא"צ עוד למולו. ומ"מ קשה לי הא בכריתות פרכינן עלה דמשנתנו דליפטר מטעם מתעסק ומשני הנח לחבורה כיון דמקלקל חייב מתעסק ג"כ חייב. הרי דמתני' זו צ"ל דס"ל דמקלקל בחבורה חייב. ובסוגיא זו קשה לי דהתינח מתעסק שנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דבכל התורה חייב ורק בשבת פטור משום מלאכת מחשבת אסרה תורה בזה שייך לומר דחבורה כיון דמקלקל חייב ולא בעי' מלאכת מחשבת הוי כמו שאר איסורים אבל מתעסק שנתכוין באמת לחתוך זה אבל סבר שהוא תלוש דכפי מה שהיה חושב היה באמת היתר זה בכל התורה כולה פטור ורק בחלבים ועריות שהיה סבר שהוא שומן או שהיא אשתו חייב שכן נהנה וכך מבואר להדיא בתוס' א"כ ה"נ נהי דמצד מתעסק שחשב לימול תינוק זה ומל זה הדין דחייב התינח אם שניהם לא היה זמנם היום דבשניהם איכא איסור אבל כיון דאחד זמנו היום והוא חושב שתינוק זה זמנו היום והוי מלאכת היתר דהא התורה התירה והוי כמו נתכוין לחתוך

תלוש וחתך מחובר ובזה גם בחבורה לפטר כיון דגם בשאר איסורים פטור. ודוחק לחלק דדוקא כסבור תלוש דליכא כלל מלאכת שבת אבל הכא דגם בתינוק שזמנו היום מכל מקום הוי מלאכ' אלא דהתורה התירה זהו לא הוי מתעסק. וצ"ע:

פרק כ

משנה ג

[אות קסב] **ברע"ב ד"ה אבל. דדבר שא"מ מותר**. וכ"כ רש"י עיין בהר"ש (פ"ט מ"ב דכלאים) במ"ש להקשות על סוגיא דשבת (דף פ"א ע"ב) דפריך על ר"י מסתם מתני' דנזיר חופף דדשא"מ מותר הא איכא סתמא בכלאים שם מ"ב דלא ילבש כלאים לגנוב את המכס דדשא"מ אסור ותירץ דאיכא שם סתם בתרא במתני' ה' דמוכרי כסות מוכרין כדרכן וע"ז חזר והקשה דמ"מ הא איכא סתמא בשבת (פ"ג) מיחם שפינהו לאוקימתא דאביי וכן מתני' שם (פ"ה מ"ג) ובלבד שלא יכרוך עיי"ש. וקשה לי דגם ע"ז יש לתרץ דהוי סתם בתרא מתני' דהכא דנוטל בכברה דסתם דדשא"מ מותר. ועל תירוצו דהר"ש שם דפירכת הש"ס בדרך מאי אולמא האי סתמא מהאי סתמא יש לעיין דדלמא באמת מכח מאי אולמא כו' מהאי סתמא הוי ספק איזה סתם עיקר מש"ה אר"י דאסור לקנח בחרס. ועל מ"ש תוס' חולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה והאר"י וכו' דפירכת הש"ס מכח מאי אולמא וכו' ל"ק כנ"ל דמ"מ מספיקא אסור בלא נשתייר כזית. די"ל דמ"מ מדאמר ר"י הלכה כדברי האומר כזית דמשמע דהלכה ברורה כן והוי ודאי טריפות ולא ספק ושפיר פריך. אבל בההיא דהנ"ל דאמרי' אסור לקנח בחרס שפיר י"ל דמספק הוא דאסור. וצ"ל כיון דדבר שא"מ בשבת גם לר"י הוי רק דרבנן כמ"ש תוס' שבת (דף מ"א ע"ב) ד"ה מיחם וכ"כ רש"י שבת (דף קכ"א ע"ב) ד"ה דילמא לפ"ת ולזה פריך הש"ס מכח מאי אולמיה והוי ספק בדרבנן ולקולא. ובזה ניחא דבסוף מסכתין דמשנינן סתמא אחרינא אשכח דתנן מגביהין מעל השלחן. ולכאורה קשה מאי אולמיה האי סתמא מהאי סתמא ולפי הנ"ל ניחא דבאמת כיון דהוי ספק מקילים דמוקצה מותר כיון דאף לר"י מוקצה רק דרבנן ואף דהוי דשיל"מ מ"מ בספק דדינא בדרבנן לקולא כמ"ש הפר"ח. ואף למ"ש התוי"ט (פ"א דביצה) דמוקצה חמור כעין דאורייתא וספיקו אסור היינו בספק בנולד ביו"ט דכיון דאילו נולד הוה אסור משום מוקצה למאן דס"ל מוקצה אסור מש"ה גם ספיקו אסור. אבל הכא דדנין על היסוד אם סתמא כר"י עיקר ומוקצה אסור או סתמא כר"ש עיקר ומוקצה מותר כיון דהספק על היסוד איסור מוקצה בזה הוי כמו כל ספק דרבנן. ואולם עדיין קשה מההיא תוס' דחולין הנ"ל דהא התם מהספק בעי' נשתייר

כזית. אלא דקושיא על לשון ההלכה שאמר ר"י וא"כ גם הכא בסוף מסכתין דאמר ר"י הלכה כר"ש יקשה נהי דמדינא מספק מותר מ"מ לא הו"ל לומר בלשון הלכה. ואולי יש לחלק דהכא אין חילוק אם מתירים מוקצה משום דודאי הלכה כרבי שמעון או דהוי ספק דשמא הלכה כר"ש. אבל בטריפות דהוי נ"מ גדול בין ודאי טריפה לספק טריפה לענין כסוי הדם וכדומה לא הו"ל לומר בלשון הלכה:

פרק כא

משנה א

[אות קסג] **בתוי"ט ד"ה והאבן בידו. דאינו צריך כ"כ טלטול התינוק**. קשה לי דלפ"ז ביש לו נעגועים דודאי צריך לטלטול התינוק הוי היתר גמור כמו בכלכלה ולמאי צ"ל דלא העמידו טלטול שלא בידים במקום סכנה הא הוי היתר גמור. וביותר ק' לפ"מ דפירשו תוס' בל' אי הכי היינו דהמקשן ידע דדינר אסור משום דלמא נפיל ואתי לאתויי אלא דמקשה כמו דמטלטלים טלטול האבן שביד תינוק משום סכנה ה"נ נתיר טלטול הדינר בידו ומאי דומיא הא הטלטול האבן שביד התינוק הוי היתר גמור היכא דצריך לתינוק ביש לו נעגועים וצע"ג:

[אות קסד] **בתו"ח ד"ה הר"ב ד"ה אף מעלין. דיכול לאוכלו מן המדומע קודם**. ע"י שנותן עיניו בצד זה להעלותו ואוכל בצד אחר. ועיין בפ"ק דחולין (דף ז' ע"א) ובבכורות (דף נ"ט ע"א) דהקשו תוס' הא גם בדמאי רשאי לקרות שם ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר כדמוכח (פ"ק דחולין) א"כ אמאי קתני במתני' דפ"ב דשבת בספק חשיכה מעשרין את הדמאי גם בשבת לשתרי ותירצו דשאני מדומע דכבר היה מתוקן אבל תחלת טבל לא שרי ע"י דאפשר שנותן עיניו בצד זה וכו' וכזה כתב ג"כ הרמב"ן (פ"ק דביצה) בסוגיא דגלגל עיסה:

ובעיקר קושית תוספות י"ל דהרי בסוגיין אמרינן דר"י עדיפא מדרשב"א והיינו דרשב"א מיקל רק על ידי שנותן עיניו ור"י מיקל טפי דכיון דיכול ליתן עיניו לא הוי מתקן בהעלאתו. א"כ י"ל דמתני' דפ"ב דשבת כרשב"א אתיא ואפשר דגם רבנן דר"י ס"ל דבמדומע מותר על ידי שנותן כו' אלא דס"ל דמ"מ הוי מתקן בהעלאתו ור"י הוא שחידש סברא זו דלא מקרי מתקן וכ"כ הרמב"ן (פ"ק דביצה) וז"ל שר"י אומר מעלין את המדומע וחביריו חולקים עליו שאעפ"כ אסור לקרוא שם עכ"ל ואם כן ממילא ליתא לקושי' תוס':

משנה ב

[אות קסה] **בר"ב ד"ה מטה כו'. לא יטול אותה.** בגמ' מאן תנא כו' בהתירא טרחינן באסורא לא טרחינן. דקתני מגביה ומטה על צידה כו' בחביות דהוי התירא ולא יטול האבן ממש דהוי איסור רש"י. ולא זכיתי להבין דאיך שייך היתר נטילת האבן הא א"א לטלטל מוקצה בשביל שתיית היין דהא חזינן במניח דהחבית נעשה בסיס ואסור לנער ולא שרינן טלטול חביות המוקצה בשביל שתיית היין (והא דהחבית הוי בסיס ול"א דהוי מוקצה לדבר איסור והיתר דהא היין היתר הוא עי' בס' ת"ש (סי' שי"ט) כיון דהאבן מונח על החבית גבוה מן היין מקרי בסיס לאבן לחוד) וא"כ מה לי טלטול אבן דלשתרי מטלטול חבית דאסורה. והאי דנוטל את הפסולת. צ"ל באמת דטלטול מוקצה ביו"ט לצורך אוכל נפש שרי כמ"ש התוס' ריש ביצה (דף ח' ע"א ד"ה אר"י ובדף כ"ה ע"ב ד"ה גריפת ובדף ל"א ע"ב ד"ה אר"ז) ע"ש אבל בשבת דאסור כדמוכח מניעור חבית במניח דאסור וכנ"ל א"כ איך אפשר לטלטל האבן וליכא היתר רק בניעור החבית דהוי לגבי האבן טלטול מן הצד לצורך דבר המותר וצלע"ג:

ואולם לשיטת התוס' ניחא דפרכת הש"ס דנימא דבטל האבן לגביה כמו באוכלים מרובה על הפסולת ובזה ל"ק דמנ"ל הך סברא דבטל הא התם אף אם אין הפסולת בטל לגבי אוכלים מ"מ הא טלטול מוקצה לצורך א"נ מותר ביו"ט. בזה י"ל דזהו דוקא בא"א בעניין אחר אבל היכא דאפשר לברר האוכל אלא דנפיש בטרחא לא היה לנו להתיר טלטול מוקצה אע"כ דפקע שם מוקצה מיניה דבטל לגבי האוכל ושפיר פריך:

וביותר י"ל דפריך בדרך הכרח דהא בסיפא בפסולת מרובה על האוכלים דנוטל האוכל ולשיטת התוספות הפירוש דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא קאי על האוכלים הרי דמחייבי' ליה לאפושי בטרחא ולא מתירין לו טלטול מוקצה דפסולת. וא"כ מ"ש ברישא דהאוכל מרובה בשעורי' ומ"ש בסיפא דהפסולת מרובה בשעורי'. הא מ"מ בזה ובזה נפיש טרחא לברור האוכל. ע"כ ברישא הטעם כיון דהאוכל מרובה בשיעורי' בטל הפסולת לגבי האוכלים:

ובזה אפשר לפרש כוונת תוס' בהמשך דבריהם במ"ש והא דמוקי לה בפ"ק דביצה כו'. ודו"ק:

[אות קסו] **תוי"ט ד"ה מטה. ובדין דכר.** בסוגיין איתא ב' מימרות משמיה דרב. הא'. על אבן ל"ש בשוכח. והב'. על מעות שעל הכר ל"ש אלא בשוכח. ובתוס' הקשו תרתי דרב למ"ל. ותירצו דחדא מכלל חברתה אתמר. ולענ"ד נראה לתרץ קושייתם דהנה במסכתין פ' כל הכלים [דף קכ"ה ע"ב] איתא תנן התם אבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא

נופלת. אמר רבה א"ר אמי אר"י ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור. ורב יוסף א"ר אסי אר"י ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה כיסוי להחבית אמר רבה מותבי' אשמעתין האבן שבקירויה וכו'. וכ' רש"י שם במימרא דרבה ל"ש דמותר לטלטל החבית והאבן עליה דקתני ואם היתה בין החביות מגביהה ומטה על צידה בשכח האבן שעליה. אבל במניח נעשית החבית בסיס להאבן ואין מטלטלים את החבית. והיא תמוה דאמאי נקט רש"י ל"ש אלא בשוכח קאי אסיפא דמתני' דמגביהים להחבית ולא בפשוטו על הרישא דמטה על צידה דל"ש אלא בשוכח אבל במניח אסור להטות על צידה דהא באמת בבסיס אפי' ניעור אסור דהא בההיא דמעות שעל הכר דלא קתני במתני' רק דינא דניעור ועלה אמר רב דבמניח אסור ובפרט דהגמרא מביא רק הרישא. ונדחק רש"י לפרש דקאי אסיפא. וטעמא בעי. ורש"י בפ' נוטל [דף קמ"ב ע"ב] כ' בפשוטו דל"ש דמטה ע"צ וכו'. אח"כ ראיתי שהקשה כן המהרש"א. ומה שתירץ דכ' רש"י כן דלא ליהוי פלוגתא דר' אמי ור"א פלוגתא רחוקה בתלתא דרגי דלר' אמי אפילו ניעור אסור ולר' אסי אפילו האבן עצמו מותר לטלטלה. דחיק טובא. דבדינא דבסיס ל"פ דתרווייהו ס"ל דהיכא דהוי בסיס אפי' ניעור אסור אלא דפליגי אם האבן עצמו הותר בנעשה כלי או דלא נעשה כלי. וממילא החבית בסיס לדבר אסור וא"כ הפלוגתא רק בחד מלתא ביסוד זה אם האבן נעשה כלי או לא וליכא בזה פלוגתא רחוקה דגם רב אסי מודה היכא דלא נעשה האבן כלי אפילו ניעור אסור ובזה ממילא נדחה גם תירוצו השני של המהרש"א דלכך פירש בטלטול ולא בניעור דהוי דומיא דמייתי עלה ואזדי לטעמייהו. כיון דשורש הפלוגתא רק אם האבן נעשה כלי או לא. שייך שפיר ואזדי לטעמייהו. והנלע"ד דהנה לעיל (פרק ד' מ"ב) נוטל את הכיסוי והן נופלות. כ' רש"י והרע"ב דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות הקדירה. ונראה דכוונתם למ"ש הר"ן שם (דף כ"ה ע"א) בשם הרז"ה שאין הקדירה תשמיש להטמנה וכיסוי אלא אדרבה דהם תשמישים לקדירה. והוא במג"א (סי' רנ"ט סק"ט) [ובתוספות פרק כירה (דף מ"ג ע"ב) ד"ה דכ"ע כ' טעם אחר כיון דאין דעתו להניח שם כל השבת לא מקרי בסיס]. ולכאורה תמוה משמעתין דאמר רבה אבל במניח נעשה בסיס. נהי דס"ל לרבה דהאבן לא נעשה כלי ואסור משום מוקצה. מ"מ למה יהיה החבית בסיס הא החבית אינו משמש להאבן. אלא אדרבא האבן משמש לחבית לכסוי. והוי ממש כההיא דטמן וכיסה. וראיתי ברז"ה פ' כל הכלים ונראה תוכן דבריו הקדושים דבאמת מה דאמר רבה אבל במניח. היינו במניח שלא ע"ד כיסוי. וע"ד כיסוי הוי כשוכח ע"ש. והא דאמר רבה ומותבינן אשמעתין אף דמיירי במניח שלא ע"ד כיסוי. וצ"ל דמ"מ מדלא אמר עוד בבא אבל במניח לכיסוי הותר גם האבן. ומוכח דלא

נעשה כלי ואין כאן אלא ב' דינים. דבמניח ע"ד כיסוי דינו כשוכח וע"ז אמר ומותבי' אשמעתי'. אמנם עדיין דחוק דאמאי אמר ל"ש אלא בשוכח ה"ל למנקט ל"ש אלא במניח ע"ד כיסוי. ולזה י"ל דרש"י ס"ל כמ"ש תוס' (דף קכ"ג ע"א) ד"ה האי פיגלא כו' דבמניח ע"מ ליטלה בשבת אף דלא הוי בסיס ומותר לנער מ"מ לא הוי כשוכח ממש ואסור בטלטול החבית ואבן עליו דלא היה לו להניחו באותו ענין דיצטרך לטלטלו עיי"ש היטב. ה"נ י"ל לשיטת רש"י הנ"ל דנהי דהיכא דההיתר אינו משמש להאיסור לא מקרי בסיס מ"מ רק בניעור מותר אבל לא בטלטול גמור ואינו בזה כשוכח. ולפ"ז מדוקדקים דברי רש"י (דבדף קכ"ה) במימרא דרבה אבל במניח נעשה בסיס דמיירי ע"כ אף במניח ע"ד כיסוי מדקאמר ומותבינן אשמעתין. וגם מדקאמר ל"ש אלא בשוכח ולא קאמר ל"ש אלא במניח ע"ד כיסוי וכנ"ל. לזה פירש"י דקאי אסיפא דקתני מגביהה ומטה ע"צ דאילו ארישא דמטה ע"צ גם במניח ע"ד כיסוי מותר כיון דהחביות אינו משמש להאבן. אבל (בדף קמ"ב) במימרא דרב דאפשר לפרש דמה דקאמר אבל במניח היינו שלא ע"ד כיסוי ומה דלא קאמר לא שנו אלא במניח ע"ד כיסוי י"ל דסבר דע"ד כיסוי נעשה האבן כלי כרב אסי מש"ה נקט רש"י בפשוטו דקאי ארישא ולפ"ז מיושב קושית תוס'. די"ל באמת דרב מיירי ג"כ במניח ע"ד כיסוי דס"ל כר' אמי וקאי באמת רק אסיפא לענין טלטול החבית כדצ"ל במימרא דרבה א"ר אמי וכיון דקאי אסיפא עדיין לא שמענו דבבסיס גמור אפי' הניעור אסור. לזה הוצרך לאידך מימרא דרבה במעות שעל הכר דלא קתני במתני' רק דין ניעור ועלה אמר דבמניח נעשה בסיס דאפי' ניעור לחוד אסור. ומימרא קמייתא דרב אצטריך דלא נימא דהאבן עצמו אשתרי דנעשה כלי ולאפוקי מרב אסי וק"ל:

ובאמת מזה תמוהים לי דברי הר"ן דבפרק במה טומנים כ' כהרז"ה כיון דאין הקדירה משמש להכיסוי לא מקרי בסיס ובפרק נוטל (דף ס"ה ע"ב) כ' ל"ש דמטה ע"צ וכו' אלא בשוכח וכו' וא"ת והא קיי"ל בחריות של דקל וכו'. ובזה נשאר הקושיא דמ"מ אף דלא דמי לחריות ואין האבן נעשה כלי מ"מ הא החבית אינו משמש להאבן ולא יהיה בסיס ובזה ליכא למימר כמש"ל בשיטת רש"י דמ"מ אסור להגביה החבית. דהא כ' הר"ן ל"ש אלא דמטה ע"צ הרי דמפרש דקאי ארישא דבמניח אפילו מטה ע"צ אסור. וגם ל"ל כמו שתירץ הרז"ה את עצמו דאבל במניח היינו שלא ע"ד כיסוי דא"כ לא שייך עלה דברי הר"ן במ"ש להקשות מחריות של דקל דהא מיירי במניח של ע"ד כיסוי וצע"ג:

משנה ג

[אות קסז] **במשנה עצמות וקליפין**. נלענ"ד דנקט תרווייהו דעצמות הוי רבותא לב"ה דאף דמכוסין מ"מ מותר לטלטלם. וקליפים רבותא לב"ש דאף דמגולין מ"מ אסור

לטלטלם וכדאמרינן בשבת (דכ"ט ע"א) ואי אשמעינן גרעינין הו"א דמעיקרא מכסיין וכו' אבל קליפי אגוזין דמעיקרא מיגלו וכו'. ובזה מיושב לי היטב קושית תוספות דשם ד"ה והא דרב וכו' וא"ת ובאגוזים וכו' והיינו דלכאורה קשה היאך אמרינן שם והא דרב לאו בפירוש איתמר וכו' הא בלא"ה מוכח כן ממתני' דהכא דלר"י אפילו גרעינין הוי מוקצה ונולד מדס"ל לבית שמאי דאסור לטלטלם וכיון דמהא דאין מסיקין בשברי כלים ידעינן דס"ל כר"י ממילא ידעינן דגם בגרעי' אסור ומה צריכים לראיה מכללא דס"ל לרב הכי. אמנם נראה דלק"מ דס"ד לומר דדלמא באמת זהו גופיה טעמא דב"ה דמסלקים מעל הטבלא דס"ל דלא הוי מוקצה דמעיקרא עצמות והשתא עצמות ואדרבא היינו מרויחים בזה דלא תקשה דהא ב"ה אית להו מוקצה גבי ביצה שנולדה ביו"ט כדפרכינן בריש ביצה דבאמת ס"ל דמוקצה אסור אלא דהכא לא הוי מוקצה ולפ"ז מיושב קושית תוס' דכיון דס"ל לרב דבגרעין אסור דל"א מעיקרא גרעין ממילא ידעינן דאוסר אף בקליפי אגוזין דהא ע"כ ר"י ס"ל דקליפי אגוזים אף דמגולין הוי מוקצה מדחזינן דב"ש ס"ל דקליפות אסורים לטלטלם דבזה ליכא למימר דלמא זהו באמת טעמא דב"ה דהא ב"ה מתיר אפי' עצמות דמכוסין דהוי מוקצה ומוכח דב"ה ס"ל כר"ש ממילא נקטינן מדברי ב"ש דלר"י אפילו קליפים אסור וכיון דרב ס"ל כר"י גם קליפים אסורים. והוא נכון מאד בעזה"י:

פרק כב

משנה א

[אות קסח] **במשנ' מצילין הימנה**. דחיישי' שמא יביא כלים דרך רה"ר. וכתבו תוס' (דף קי"ז ע"ב) ד"ה הא דתניא בשם ר"ת דוקא נשברה דבהול אבל נסדקה דעושה טיף טיף מותר להציל הרבה:

[אות קסט] **במשנה ור' אליעזר מתיר**. צ"ל ור' אלעזר. ועיין במסכתין (דף י"ט ע"ב) וברש"י שם ד"ה ר"א:

משנה ב

[אות קע] **במשנה מדיחין אותו**. לפירוש הרשב"א דעירוי ככלי שני א"ש הכא דאין שורים בכלי אחד אבל מדיחים אותו מכלי אחד דרך עירוי אבל לר"ת דעירוי ככלי ראשון ע"כ מדיחים היינו מכלי שני וא"כ מאי איריא מדיחים דאפי' שורים נמי לשרי בכלי שני ואומר ר"י דאפילו בכ"ש אין שורין דהואיל דהמים חמין מחזי כמבשל ואע"ג דתנן (פ"ג מ"ה) אבל נותן הוא לתוך הקערה. היינו דוקא תבלין שהן עשויין למתק את הקדרה

ולא מיחזי כמבשל א"נ ה"ה דשורים בכ"ש והא דנקט מדיחים לרבותא דסיפא דבמליח הישן קולייס האיספנין אפילו הדחה מכלי שני אסור. תוספות לעיל (דף ל"ט ע"א) ד"ה כל. וקשה לי דלפ"ז אמאי מותר במתני' (פ"ג מ"ה) ליתן לתוך הכוס והיינו אפילו צונן מועטין לתוך חמים מרובים הא מחזי כמבשל. ומצאתי בס' תוס' שבת (סי' שי"ח ס"ק מ"ו) שעמד בזה ותירץ דהתם בכוס שתייה אינו נראה אלא כמו שמצנן החמים ע"ש ולפ"ז י"ל במ"ש הרע"ב לעיל במתני' הנ"ל בשיטתו דנותן לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן דכדי להפשירן קאי ג"כ אכוס כפשטא דמתני' משום דס"ל למתני' זו דכ"ש מבשל וסיפא דמתני' דנותן לתוך הקערה ס"ל דכ"ש אינו מבשל ודחוק. ולפי הנ"ל י"ל דבכוס אסור משום דכל כ"ש אסור מדרבנן דמחזי כמבשל משא"כ בתבלין דלמתק לא מחזי כ"כ כמבשל. ומה"ט י"ל ג"כ ליישב הא דס"ל לר"י דלכל קדרה הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ולא פליג ברישא דהמיחם שפנהו ועמ"ש שם על הגליון. ולפי הנ"ל ניחא דאף דבהעבירוהו מהאור ס"ל לר"י דלא מבשל מ"מ י"ל דלא עדיף מכ"ש לדידן דמ"מ מדרבנן אסור דמחזי כמבשל ורק בתבלין דלמתק אוקמי אדינא בזה ס"ל לר"י דשרי בהעבירוהו מעל האור:

ובעיקר דברי תוס' הנ"ל שהמציאו חילוק דבתבלין דלמתק קיל. לענ"ד היה מקום לומר כיון דחזינן דר"י מתיר בתבלין בהעבירוהו מעל האור ועיין בתוס' שם דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דמבשל בכ"ר א"כ י"ל דת"ק דאוסר בתבלין ס"ל באמת דתבלין לא הוי בישול דאורייתא בכלי ראשון בהעבירוהו מהאור אלא מדרבנן אסור (וממילא צ"ל כן לרב ששת דאמר במסכתין (דף קל"ח ע"א) מי איכא מידי דחד תנא מחייב חטאת ולחד תנא שרי לכתחילה). א"כ י"ל דמש"ה מותר בכלי ב' כיון דאף בכלי ראשון הוי רק דרבנן. ובזה מיושב לשון רש"י והרע"ב לעיל שכתב האלפס והקדרה שהעבירן מרותחים בהש"מ לא יתן לתוכן משתחשך. ולכאורה תמוה אמאי דייקי משתחשך והא בה"ש ג"כ אסור ליתן תוכו ולפי הנ"ל ניחא דתבלין דלא הוי בישול דאורייתא מותר בה"ש למ"ד משום שבות ל"ג בה"ש:

פרק כג

משנה א

[אות קעא] **ברע"ב ד"ה ובלבד וכו'. לזמן מרובה משמע וקי"ל**. אבל בשאלה יכול לתובעו כל עת שירצה ואע"ג דהכא בכדי יין דלא הדרא בעינא ולא שייך בזה ענין השאלה אלא

לשון הלואה הכי קא"ל הריני מחזיר לך כל זמן שתרצה כמו שאל' אבל באומר הלויני ע"מ שאחזיר לך כל זמן שתרצה אסור. הרשב"א בחידושיו:

[אות קעב] **בתוי"ט ד"ה וכן האשה. ומש"ה נמי בגמ' כי דייק**. לענ"ד מלבד שהוא דחוק הא מ"מ הו"מ למפרך מרישא דמתני' דבב"מ אבל אומר הלויני עד שיבא בני וב"ה אוסר א"כ הוי מצי למפרך על רישא דמתני' דהכא גבי כדי יין מרישא דמתני' דבב"מ, וביותר דהא ע"כ פירכת הש"ס מכח הרישא דהא מהך בבא דלא תלוה כד ליכא קושיא דדלמא ב"ה מודה דביש לו שרי כמו לדידן בפירש סאה בסאה. אע"כ דסמיך ארישא דקתני וב"ה אוסר דלא מהני יש לו וא"כ יקשה כנ"ל:

ולזה נלע"ד לפי מ"ש בחי' הרשב"א בשם הרמב"ן שהקשה בדברי ב"ה דלא תלוה הא בשעת הלואה לאו מידי עביד ולא הול"ל רק אשה שהלותה ככר והוקר נותנת לה דמים ותירץ דמתוך שהוא דבר מועט חוששים שאע"פ שהוקרו תתן לה הככר דאומרת שמא תוחזק בשכונתה לצרת עין. א"כ זהו רק בככר דהוא דבר מועט אבל בשאר מילי אסור רק סאה בסאה. אבל להלוות סתם סאה מותר דאם יתייקר תתן לו דמים וא"כ ממילא ברישא כדי יין ליכא קושיא דלא פירש כדי יין בכדי יין. מש"ה פריך רק אסיפא דאשה מחברתה ככרות. וכן למה שתירץ הרשב"א לנפשי' שם קושית הרמב"ן הנ"ל הוא דוקא בככר והוא נכון מאד בעזה"י:

משנה ג

[אות קעג] **במשנה ולהביא פירות**. היינו מן המחובר אבל מחוץ לתחום או דרך רה"ר שרי להחשיך כיון דאפשר לעשותו בשבת אם היה מחיצות. הכי מסקי' בסוגיא. וצ"ע על הר"ב שסתם בזה:

[אות קעד] **שם ברע"ב ד"ה ולא יאמר כו'. אבל אומר לו הנרא' שתעמוד עמי לערב.** בתוס' כתבו דה"ה דשרי לומר לעובד כוכבים כן. ובהג"א (פ"א דע"ז) כתב לאסור. ונראה לי כדעת הג"א דהא ר"א אקשי לר"פ הא אמירה לעובד כוכבים שבות. והיינו כבר תני לה במתני' דלעיל דא"א לו כבה. רש"י. וכיון שכן קשה לי למה אוקי ר"א בחבר ישראל ולדיוקא. והרי זהו דחוק מאד דגוף הדין דלא יאמר לחבירו ישראל אין לו מציאות בדין דהא אף אם היה רשאי לומר הא מ"מ חבירו ישראל אינו יכול לשכור ונקטו רק משום הדיוק והו"ל לר"א יותר לומר כדר"פ בחבירו עובד כוכבים דיש לו שייכות לעצם הדין. אלא דמשנה שא"צ היא דכבר תני לה וע"ז י"ל שפיר דתני לה משום דיוקא דאומר לו הנראה כו' אע"כ כדעת הג"א דלעובד כוכבים באמת אסור:

[אות קעה] **שם בתוי"ט ד"ה ולא יאמר וכו'. ומ"ש חבירו כדאיתא בגמ'** בסוגיא מקשה מ"ש הוא ומ"ש חבירו אר"פ חבר עובד כוכבים מתקיף לה ר"א אמירה לעובד כוכבים שבות. וכבר סתמה ר' למתני' נכרי שבא לכבות א"א לו כבה. רש"י. וקשה לי הא מהך מתני' דעובד כוכבים שבא לכבות שמעינן רק דאמירה לעובד כוכבים אסור במלאכה דאורייתא ואשמעה לן מתני' דהכא דאף במלאכה דרבנן דהא שכירות עצמו מדרבנן והוי שבות דשבות דמ"מ אסור. וי"ל דמשמע ליה דמתני' דלעיל ככו"ע אתי ואף ר' שמעון דס' דאינו חייב בכבוי משום דהוי משאצ"ל מודה בה הרי אף דכבוי עצמה הוי שבות מ"מ אסור לומר לעובד כוכבים. אבל אין לתרץ דהכי קא קשיא ליה דלתני מתני' דהכא ולמה ליה למתני מתני' דלעיל דהא שם החידוש דאף במקום פסידא אסור גם דדוקא לומר כבה אסור אבל א"צ למחות לומר אל תכבה אך בתוס' (דף קכ"א ע"א) ד"ה ש"מ וכו' צ"ל דמוקי מתני' כר"י. הרי דהיה ס"ד לאוקמי מתני' כר"י דוקא. ותו קשה לי למ"ש הר"ן בפ' חביות דשבות דשבות מותר במקום פסידא. והא דא"א לכבות אף לר"ש דמשאצ"ל פטור היינו דמ"מ כיון דכבוי הוי מלאכה אם עושים לגופו לא חילקו בין עושה לגופו או לא עיי"ש א"כ הרי לקושטא דמלתא אמירה לכבות חמור מאמירה לעשות שבות דעלמא. א"כ ממתני' דכבוי לא שמעינן דיהא אסור האמירה לעובד כוכבים לשכור פועלים וצ"ע. גם קשה לי אמאי נקט רש"י דכבר סתם ר' במתני' דעובד כוכבים שבא לכבות ולא נקט מתני' שלפני זה בפרק קמא דאין נותנים עורות לעבדן כו' ובכולן ב"ה מתירים עם השמש. הרי דבשבת לכ"ע אסור. ולפמ"ש היה ניחא דמשם ליכא קושיא די"ל משום דהוא מלאכה דאורייתא. וצ"ע:

משנה ד

[אות קעו] **ארון ותכריכין**. היינו ג"כ למיגזא ליה גלימא דבכה"ג דוקא למת שרי אבל לאחר אסור דאלו להביא מחוץ לתחום או דרך רה"ר גם לאחר שרי כמש"ל. גמרא:

[אות קעז] **בתוי"ט ד"ה עשו לו ארון. ולרש"י טעמא**. למאי דמסיק רש"י דעיקר הגירסא ת"כ דשמואל ומספק לא בעי' כדי שיעשו ל"צ לאוקמי בעומד באסרטיא וע"כ הך אוקימתא קאי לרב וכמ"ש המהרש"א אף דמהרש"א כ' רק דלתוס' דבחלילין אסור רק כ"ש ומוכח דשמואל דמיקל מספק היינו אף לענין כ"ש א"כ ע"כ פירכת הש"ס גבי קבר דלבעי כ"ש היינו דרב אבל באמת דברי מהרש"א תמוהים דאף לרש"י דלא יספוד בהן לעולם מ"מ א"א לומר דלשמואל מקילים בספק רק לענין איסור עולם אבל מ"מ צריך כד"ש דאיך אמרי' בסוגיא ת"כ דרב ומייתי ממרחץ והא לענין כ"ש גם שמואל מודה דמחמרי' מספק וכן להגיה ת"כ דשמואל דהיינו מדר"י דאם יש רשות דמ"מ הוי ספק.

הרי דמספק לא בעינן כ"ש. וכ"כ רש"י להדיא דלשמואל סופדין בהן למ"ש מיד. וברור. ואולם קשה לי כיון דגם לרש"י פירכת הש"ס רק לרב א"כ אמאי פריך דלצטריך כד"ש ולא פריך דליתסר לעולם כמו בחלילים דאסור מספק לעולם וצ"ע:

משנה ה

[אות קעח] **על החול**. ומה דמשמע לעיל במתני' (רפ"ד) דחול מחמם תירץ הר"ן שם דטבע חול להוסיף איכות על איכותו אם קר מקרר ואם חם מחמם ועי' בתוי"ט (ריש פ"ב דב"ב) ד"ה ואת הסלעים:

פרק כד

משנה א

[אות קעט] **במשנה והשקים נופלים**. ואם הם דברים שישברו בנפילתם מניח כרים וכסתות תחתיהם. ודוקא במשאות קטנות דאפשר לנער הכרים (דלא הוי בסיס כיון דאין דעתו להניח שם כל השבת כמ"ש תוס' (רפ"ק דביצה) בתירוצם הא'. והובא בתוס' חדשים לעיל (פכ"א מ"ג) לאידך תירוצם דשם דלא ברירא להו כן וע"כ דס"ל דאפי' במניח בשבת כההיא דעצמות וקליפים ואין דעתו להניח כל השבת ג"כ הוי מוקצה וכן מוכח דעת תוס' בשבת (דף מ"ד ע"ב) ד"ה יש עליה מעות. ולפ"ז קשה ההיא דהכא איך יכול לנער הכרים הא הוי בסיס וא"כ גם משאות קטנות יהיה ביטול כלי מהיכנו וצ"ע. ובגליון המג"א כתבתי די"ל דכשירצו להשתמש בכרים יגיד עליה גם דבר המותר חשוב וכיון דבה"ש לא הי' בסיס וגם עתה אחר הנחת ההיתר עליה לא הוי בסיס אף דשעה א' היה בסיס לדבר אסור מ"מ הוי בכלל אין מוקצה לחצי שבת) אבל משאות גדולות דא"א לנער לא דהוי ביטול כלי מהיכנו (עיין לעיל פ"ג מ"ו) ודוקא דאיכא פסידא בשבירתם. אבל בלא"ה אף משאות קטנות אסור. גמרא:

משנה ד

[אות קפ] **ברע"ב ד"ה מחתכין. אלא לאדם. וכ"כ רש"י במתני'**. ולפ"ז צ"ל דאף דהדלועים עדיין עומדים להצניעם עד אחר שבת ולבשלם לאדם מ"מ מותר לר"ש להאכילו לכלבים. ונ"ל לא מיבעי' לשיטת תוס' פרק מפנין (דף קכ"ח ע"א) ד"ה דג תפל דס"ל שם דלר"ש מותר לטלטל בשבת בשר תפל כיון דראוי לכלבים. וכן נ"ל לדייק בדעת רש"י ומלשונו פרק כירה (דף מ"ה ע"ב) ד"ה דאית בה ביצת אפרוח. דהכא שרי. אלא אפילו לדעת הרשב"א בחידושיו פרק מפנין ופרק נוטל. וכ"ה דעת הרז"ה (פרק נוטל) דגם לר"ש בשר חי אסור לטלטל כיון דעדיין עומדת לאדם לא שדי להו לכלבים ובההיא

דמפנין אינו מותר אלא בבשר סרוח דעומדת לכלבים כמו נבלה. מ"מ י"ל דמודו דבשר חי מותר להאכילו לכלבים לר"ש דדוקא לטלטול בעלמא אסור דאמרינן מסתמא לא יתנהו לכלבים ולא חזי היום לכלום. אבל אם באמת רוצה ליתנהו לכלבים מותר דעתה שמזמינו לכלבים עומד לכלבים. אלא דבה"ש עדיין לא היה עומד לכלבים ודמי לנבלה שנתנבלה בשבת. באופן די"ל דפי' הרע"ב עולה יפה אף לשיטת הרז"ה והרשב"א הנ"ל. ובתוי"ט כתב וכתבו התוס' (בחולין דף י"ד) דקמ"ל דמשוי אוכלא וכו'. ולענ"ד דברי רש"י והרע"ב לא מפרשי' כן אלא דגם דלועים שייכים בפלוגתא דר"י ור"ש דלר"י אסור לחתכם לפני הכלבים כיון דבה"ש לא היה עומד לכלבים והוי כמו נתנבלה בשבת והקושיא באמת על תוס' דנדחקו ולא נחתי להכי וצ"ע:

משנה ה

[אות קפא] **במשנה לצורך השבת.** בנדרים (דף ע"ז ע"א) כתב הר"ן כיון דצריך חכם או ג' הדיוטות מחזי כדינא. א"נ שאין שעה עוברת לשאלה. תמוה לי הא ע"כ מוכח טעם הב' דאילו לטעם הא' ממילא בהפרת בעל דלא מחזי כדינא אף אלו לא היה שעה עוברת יכול להפר בשבת ומה דקתני במתני' דנדרים נדרה עם חשיכה מיפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר. זהו לאו דרך נתינת טעם הוא אלא דהוא מלתא באפי נפשה כיון דיכול להפר בשבת צריך להקדים עצמו להפר מיד עם חשיכה דאם חשכה אינו יכול להפר (וכדמוכחי' לומר לפי צד האיבעי' דבעל מפר ג"כ רק נדרים שלצורך שבת דודאי לאו נתינת טעם היא דהא לצורך שבת אף חכם דאין שעה עוברת מותר) א"כ יקשה מה פרכי' בנדרים (דף ע"ט ע"א) אמאי להוי כשותק ע"מ למיקט. דהא אף אם נידון כן ויהיה בידו להפר למחר מ"מ יכול להפר בשבת וממילא שתיקתו לא הוי כמו ע"מ למיקט. אע"כ דס"ל להש"ס דלפי האמת דפשטי' ממתני' דנדרה עם חשיכה דבזמן מועט כזה דלאו צורך שבת היא מ"מ מיפר ומוכח דמיפר אף שלא לצורך שבת בזה צריכים לטעם דשעה עוברת ושפיר פרכינן דאמאי מקרי שעה עוברת הא יהיה כשותק ע"מ למיקט. וכן בסוגיא דנדרים (דף ע"ז) מסקי' דלהך תנא דס"ל הפרת נדרים מעל"ע אינו יכול להפר בשבת הרי דבאין שעה עוברת גם בעל דלא מחזי כדינא אינו יכול להפר ומוכח כטעם שני דהר"ן הנ"ל וצ"ע:

[אות קפב] **ברע"ב ד"ה שהן לצורך. דאלו בעל או אב.** הכי מסקינן בנדרים (דף ע"ז) דמוכח ממתני' דמיפר אף שלא לצורך שבת. ואם כן מתני' דהכא דקתני שהן לצורך השבת קאי רק על ונשאלין לחכם. מזה קשה לי בסוגיא בשבת (דמ"ו ע"ב) מתיב רמב"ח מפירים נדרים בשבת. ואמאי נימא מי יימר דמיזדקק לה בעל. ומאי קושיא דלמא באמת

לא תותר לאכול בשבת וההפרה מועיל על אחר שבת דהא מיפר אף של"צ שבת. ודוחק לומר דפריך מברייתא דמייתי בנדרים שם דתני ר"ז דבר"פ אין מפירין נדרים אלא לצורך שבת ומקצר הלשון. וגם מהרש"ל מגיה דצ"ל מפירין נדרים בשבת ונשאלים דמשמע ליה דפרכת הש"ס ממתני' דהכא וצ"ע:

[אות קפג] **בתי"ט ד"ה שפקקו כו'**. **עד לטפיח**. וע' (פ"ו מ"ב דאהלו') ובתי"ט שם: